

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HİKÂYE VE ROMAN YAZARI NUR TAHSİN SALOR'UN HAYATI VE ESERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Meryem ÇAKIR

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yeni Türk Edebiyatı Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Handan İNCİ ELÇİ

Mayıs 2019

Meryem akır tarafından hazırlanan Roman ve Hikâye Yazarı Nur Tahsin Salor'un Hayatı ve Eserleri adlı bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

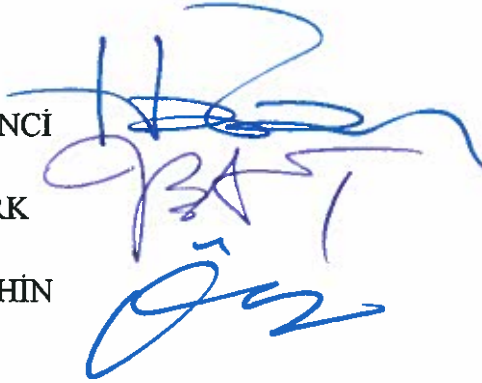
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Handan İNCİ ELÇİ

Bu çalışma jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı – Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Handan İNCİ

Üye: Prof. Dr. Bâki ASİLTÜRK

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Özge ŞAHİN

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak yazılmıştır.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Ücret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
- Ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

ÖZET

MERYEM ÇAKIR

ROMAN VE HİKÂYE YAZARI NUR TAHSİN SALOR'UN HAYATI VE ESERLERİ

Nur Tahsin Salor (1908-1996), Cumhuriyet dönemi yazarlarından. 1929 yılında ilk hikâyesi "Avize" ile edebiyat dünyasına girmiş, 1931'de yayımlanan romanı *Gözlerin Sırrı* ile adını duyurmuştur. On adet hikâyesi bulunan Salor'un kaleme aldığı son edebî metin, 1957'de *Yirminci Asır* mecmuasında çıkan "Ayrılık" başlıklı hikâyedir.

Yazar, metinlerinde bireyin psikolojisini en iyi şekilde yansıtmaya çalışmış, bundan dolayı başkarakterlerin duygularına odaklanmıştır. Çeşitli temaları işlediği roman ve hikâyelerinde diyalog yöntemini sıklıkla kullanmış, sade ve anlaşılır bir dil tercih etmiştir.

Bu çalışmanın amacı, devrinin bilinen isimlerinden olduğu hâlde günümüzde tanınmayan yazarın biyografisine ve eserlerine ışık tutmaktır.

Anahtar Kelimeler: Nur Tahsin Salor, roman, hikâye.

ABSTRACT

MERYEM ÇAKIR

THE LIFE AND WORKS OF NOVEL AND SHORT STORY AUTHOR'S NUR TAHSİN SALOR

Nur Tahsin Salor (1908-1996), is one the Republican era writers. In the year 1929 she entered the literary world with her first short story “Avize” and made quite a name for herself with her novel called *Gözlerin Sırrı* in 1931. The last literary text indited by Salor who has ten short stories in her name, is one entitled “Ayrılık” which got published in the *Yirminci Asır* magazine in 1957.

As a writer she tried to reflect the psychology of the individual in the best way possible through her texts, therefore she focused on the sentiments of the main characters. She frequently used the method of dialogue in her various themed novels and short stories, preferred a simple and comprehensible language.

The aim of this study is to bring a light on the biography and works of the writer who is not well-known at the present time although she was a celebrated name in her own era.

Keywords: Nur Tahsin Salor, novel, short story.

ÖN SÖZ

Cumhuriyet dönemi yazarlarından Nur Tahsin Salor, bugüne dek herhangi bir bilimsel araştırmaya konu olmamış, 1 roman ve 10 hikâyeden oluşan metinleriyle gölgede kalmış biridir. Bazı ansiklopedi ve çalışmalarda adı geçen yazara dair bilgiler, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*'nden doğruluğu teyit edilmeksizin kalıp şeklinde alıntılanmıştır. Bu noktada dikkat çeken bariz yanlışlık, hikâyelerin tamamının roman olarak verilmesidir. Aynı bilgiler, *Edebiyatımızda Kadın Yazarlar Sözlüğü*, *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, *Edebiyatımızda İsimler*, *Edebiyatçıları Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Simaları* adlı çalışmalarda yer almaktadır.

Bu çalışmanın amacı, daha önce hakkında detaylı araştırma yapılmamış yazarın kimliğini yanlış anlaşılmalardan sıyırmak, şahsına ve eserlerine dair doğruluğu teyit edilmiş bilgileri ortaya koymak, metinlerini incelemek ve edebiyat alanında durduğu yeri örneklerle göstermektir.

Bu amaç doğrultusunda, biyografik bilgi edinme ve arşiv tarama yolları kullanılarak ortaya çıkarılan malzemelerle, edebiyat dünyasının tanınmamış isimlerinden biri olan yazarın yaşamı aydınlatılmış, edebî metinleri incelenmiştir.

Yıllar boyunca aktif biçimde görev aldığı Erenköy Kız Liseliler Derneği'nin arşivinden çıkarılan dokümanla Nur Tahsin Salor'un çalışma hayatına dair fikir edinilmiş, biyografisindeki bilgilerin büyük çoğunluğu kızı Günsunan Bilge'nin aktardıkları sayesinde öğrenilmiştir. Başta Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve İBB Atatürk Kitaplığı olmak üzere birçok kütüphanenin arşivinde yapılan araştırmalar sonucunda, hikâyelerine ve hakkında yazılmış yazılara ulaşılmıştır.

İki bölümden oluşan tezin birinci bölümünde çocukluğu, gençliği, evliliği, çalışma hayatı, çevresi, kişiliği, yaşamının son yılları ve edebiyata dair düşünceleri kapsanacak şekilde yazarın "Hayatı" bulunmaktadır. İkinci bölümde ise, romanı ve kitaplaştırılmamış hikâyelerine dair bilgi ve değerlendirmelerden oluşan "Eserleri" yer almaktadır.

Zorlu tez sürecimi tamamlamamda emeği geçen bazı isimleri bu noktada anmak isterim. Başta, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca paylaştığı bilgi ve tecrübelerle bana yardımcı olan sevgili danışmanım Prof. Dr. Handan İnci'ye çok teşekkür ederim. Amerika'da bulunmasına ve pek çok farklı meşguliyeti olmasına rağmen her soruma özveriyle cevap veren, annesiyle ilgili elinde ne kadar belge varsa bana ileten Günsunan Bilge'ye ve bu belgelerin eksiksiz gönderilmesini sağlayan Kerem Bilge'ye derin minnet duyduğumu belirtmek isterim.

Hazırladığım çalışmaya kattıklarıyla gözümde birer kahramana dönüşen iki ismi özellikle anmalıyım. Dernek arşivini yüce gönüllülikle bana açan, güler yüzüyle motivasyonumu artıran ve her bulgu sonucunda heyecanımı paylaşan Erenköy Kız Liseliler Derneği Başkan Yardımcısı Elif Sungur'a ve kütüphanelerdeki arşiv taramalarını kolaylaştırmak için samimiyetle çabalayan, incelemem gereken hikâyelerden birini bana ulaştıran çok sevgili Kaya Tanış'a en içten şekilde teşekkürlerimi sunarım. Var olsunlar.

Hayatımda olduğu gibi çalışma sürecimde de sevincime, hüznüme, endişeme ve çabama ortak olan değerli arkadaşım Yağmur Yıldırım Bayrakçı'ya ve çözüm üreten düşünceleriyle zihnimi aydınlatan eşi Cenk Bayrakçı'ya sonsuz sevgi ve şükranlarımı iletme isterim.

Kalbinin sıcaklığını daima hissettiğim ve bilimsel araştırmaya dair deneyimlerinden yararlandığım sevgili arkadaşım Sümeyra Öztürk'e, vakit ayırıp koşturmacama katılan Tuğba Tırınk ve Rabia Erdoğan'a, yardımlarını gördüğüm Erenköy Kız Liseliler Derneği üyesi Sibel Aksoy'a ve desteklerini benden bir an bile esirgemeyen ailemin, başta annem olmak üzere her bir üyesine ayrı ayrı teşekkür ederim.

Meryem ÇAKIR

Kocaeli, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
ÖN SÖZ.....	ix
İÇİNDEKİLER	xi
GİRİŞ: Cumhuriyet Dönemi Roman ve Hikâyeciliğinde Nur Tahsin Salor'un Yeri	1
1.BİRİNCİ BÖLÜM: NUR TAHSİN SALOR'UN HAYATI	3
1.1.Doğumu, Ailesi, Eğitimi	3
1.2.Gençlik Yılları.....	5
1.3.Evliliği	5
1.4.Çalışma Hayatı.....	5
1.5.Çevresi.....	6
1.6.Kişilik Özellikleri	8
1.7.Hayatının Sonraki Yılları ve Vefatı.....	8
1.8.Edebiyata Dair Düşünceleri.....	9
2.İKİNCİ BÖLÜM: NUR TAHSİN SALOR'UN ESERLERİ.....	13
2.1.Romanı	13
2.1.1.Nur Tahsin Salor'un Romanına ve Romancılığına Dair Değerlendirmeler	13
2.1.2.Romanının Özeti.....	19
2.1.3.Romanının İncelenmesi.....	21
2.1.3.1.Yapısal Açıdan İnceleme.....	21
2.1.3.1.1.Olay Örgüsü.....	21
2.1.3.1.2.Zaman	22
2.1.3.1.3.Mekân	23
2.1.3.1.4.Şahıs Kadrosu	24
2.1.3.1.5.Anlatıcı ve Bakış Açısı	29
2.1.3.1.6.Dil ve Üslup	29
2.1.3.2.Tematik Açıdan İnceleme.....	30
2.2.Hikâyeleri	30
2.2.1.Avize.....	31
2.2.2.Bebek	33
2.2.3.Mimi	35
2.2.4.On Sekiz Yaş	38
2.2.5.Heykel	40
2.2.6.Maskeli Balo	43
2.2.7.Zehra'nın Talihi	46
2.2.8.Garip Bir Tesadüf.....	49
2.2.9.Nazar	52
2.2.10.Ayrılık	55
SONUÇ.....	59
KAYNAKÇA	61
EKLER:	63
Ek A.Nur Tahsin Salor'un Hikâyeleri.....	63
Ek B.Fotoğraflar.....	115
Ek C.Belgeler	119
ÖZGEÇMİŞ.....	128

GİRİŞ: Cumhuriyet Dönemi Roman ve Hikâyeciliğinde Nur Tahsin Salor'un Yeri

Nur Tahsin Salor, Türk edebiyat tarihine Cumhuriyet döneminde yazdığı hikâyeleri ve romanıyla dâhil olmuştur. Bu döneme gelene dek, iki türün gelişimi konusunda pek çok adım atılmıştır. Tanzimat döneminde *Letaif-i Rivayat* (1870-1895) serisinin Ahmet Midhat Efendi tarafından kaleme alınmasıyla hikâye alanında ilk ürünler ortaya konmuş, ardından Sâmipaşazâde Sezâi'nin yazdığı *Küçük Şeyler* (1892) ile türün örnekleri verilmeye devam edilmiştir. Nabizâde Nâzım'ın *Karabibik* adlı eseri (1890), hikâyeyi salt gerçeklikle buluşturmasıyla önem kazanmıştır. Servet-i Fünûn devrinde gelişme gösteren hikâyede Halit Ziya Uşaklıgil'in hikâyelerinin yanı sıra Hüseyin Cahit Yalçın, Mehmet Rauf; Millî Mücadele yıllarında Ömer Seyfettin, Refik Halit Karay gibi isimlerin metinleriyle karşılaşılmaktadır.

Yine yenileşmenin beşiği olan Tanzimat döneminde, çeviri yoluyla Türk edebiyatına giren romanın da ilk denemeleri yapılmıştır. Türün ilk örneğini vermek için çabalayan Nâmık Kemal'in ardından Şemseddin Sâmî'nin 1872'de yayımlanan *Taaşuk-ı Talât ve Fitnat*'ı, ilk Türk romanı kabul edilmektedir. Roman alanında Batılı anlamda en güçlü örnekler, Servet-i Fünûn devri yazarlarından Halit Ziya Uşaklıgil tarafından verilmiştir. O ve çağdaşları sayesinde düzyazı sahasında modernleşme yolunda adım atılmış, ileriki yıllara nitelikli eserler bırakılmıştır.

Mütareke yıllarından sonra gelen Cumhuriyet döneminde yazarlar, bu şekilde gelişen roman ve hikâyeyi, kendi fikir ve anlayışları çerçevesinde şekillendirmişlerdir. Tematik açıdan geniş bir yelpazeye sahip olan bu dönemde işlenen konular, Millî Mücadele, Anadolu'ya yöneliş ve eğitim, yakın tarihle yüzleşme, Doğu-Batı çatışması, aile hayatı, toplumsal tabakalaşma ve bireyin psikolojisidir.¹

Bu dönemde Sait Faik Abasıyanık, Sadri Ertem, Bekir Sıtkı Kunt, Osman Cemal Kaygılı gibi birçok isim hikâye kitapları yayımlamaktaydı. Araştırmacı Hulusi Geçgel'in ifadesine göre kitapların içeriği şu şekildedir: “*Klasik yöntemle yazılan bu öykülerin bir kısmı sanatın toplumsal bir işlevi olduğu tezinden hareketle 'toplumsal gerçekçilik' akımına bağlı olarak; bir kısmı da gözleme dayalı gerçekçilik yeterli görülerek kaleme alınmışlardır.*” (Geçgel, 2011, s.260-261) Metinleri daha sonra kitaplaştırılacak olan Memduh Şevket Esendal ise çeşitli dergilere gönderdiği hikâyeleriyle “*Maupassant tekniğinden kaynaklanan ve o güne dek tüm*

¹ Detaylı bilgi için bakınız:

Âlim Gür, Ertan Engin, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Akçay Yayınları, Ankara, 2015.

Şükran Kurdakul, *Çağdaş Türk Edebiyatı II: Cumhuriyet Dönemi*, Broy Yayınları, 1983.

Olca Öner Toy, *Türk Roman ve Öyküsü: Cumhuriyet Dönemi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1984.

hikâyecilerimizin uyguladıkları 'giriş-düğüm-çözüm' anlayışını yıkarak, bir bakıma Türk edebiyatında modern hikâyenin kurucusu olmuştur.” (Gürsel, s.622)

Romanlarıyla dikkat çekenlerden Halide Edib Adıvar ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu mütareke yıllarını, Reşat Nuri Güntekin ise Anadolu'ya yönelişi işleyen eserleriyle ön plana çıkmışlardır. Psikolojik hâlleri, toplumsal yozlaşmayı ve Doğu-Batı çatışmasını ele alan Peyami Safa ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın yanı sıra geçmişe bağlılığıyla dikkat çeken Abdülhak Şinasi Hisar da yine Cumhuriyet dönemi yazarlarındandır. Bunların dışında roman ve hikâyede Hüseyin Rahmi Gürpınar, Nahit Sırrı Örik, Sabahattin Ali, Aka Gündüz gibi pek çok önemli isim de çeşitli konulardaki eserleriyle Cumhuriyet edebiyatına zenginlik kazandırmıştır.

Yeni Türk Edebiyatı sahasının değerli araştırmacılarından İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı* adlı çalışmasında hikâye ve romanı “1923-1945” ile “1946-1980” yıllarını kapsayacak şekilde iki kısma ayırmış, birinci kısmın alt başlıklarından biri olan “Kadın Yazarlar”da Cumhuriyet döneminde ürün verdiği hâlde yukarıdaki isimlerden farklı olarak “kadını” temel mesele edinen yazarları işlemiştir. Bunlar arasında “... okuma alışkanlığı ve okuyucu kitlesi yaratma, kitabı ve okumayı geniş kitlelere yayma işlevi”yle (Tağızade Karaca, 2006, 179-180) popüler edebiyat kavramının yerleşmesinde etkin rol oynayan Kerime Nadir'in yanı sıra Müfide Ferit Tek, Şükûfe Nihal Başar, Halide Nusret Zorlutuna, Suat Derviş, Muazzez Tahsin Berkand, Mükerrerem Kâmil Su, Samiha Ayverdi, Safiye Erol ve Peride Celal bulunmaktadır. Enginün'ün aynı başlık altında değindiği bir başka grup ise “*dönemin ihtiyacına cevap veren*” ve “*tarihî görevini yaptıktan sonra unutul*”an (Enginün, 2018, s.320) yazarlardan Mebrure Sami Koray, Fakihe Odman, Nezihe Muhittin ve Nur Tahsin Salor'dur.

Adının anıldığı bütün çalışmalarda sadece doğum yılı verilen, ölüm tarihi hakkında bir bilgiye rastlanmayan Nur Tahsin Salor, her ne kadar “popüler edebiyat” üretenlerin içine alınsa da işlediği temalar göz önüne alındığında aslında yeri Peyami Safa ve Ahmet Hamdi Tanpınar gibi psikolojik metinlerle bireye odaklanan isimlerin arasındadır. Ancak yazdıkları nitelik bakımından bu isimlere yaklaşmadığından, yazar gölgede kalmıştır.

1.BİRİNCİ BÖLÜM: NUR TAHSİN SALOR'UN HAYATI

1.1.Doğumu, Ailesi, Eğitimi

Nur Tahsin², 14 Ağustos 1908³ tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Annesi Hocazadelerden Emine Münire Hanım, babası istinaf ceza reisi olarak görev yapmış Hasan Tahsin Bey'dir (Yazar, 1938, s.322). Üç çocuklu ailenin üçüncü çocuğu ve tek kızı olan Nur Tahsin, on iki yaşındayken babasını kaybetmiş, Osman Nahit Pekcan⁴ ve Hamit Pekcan⁵ adlı iki ağabeyinin desteği ve yoğun ilgisiyle büyümüştür.

İlkokulu Bezmiâlem Lisesi'nin başlangıç sınıflarında, ortaokulu Çamlıca Kız Ortamektebi'nde, liseyi Erenköy Kız Lisesi'nde okumuştur. Eğitime bundan sonra devam edemeyen Nur Tahsin'in öğrenim hayatının özellikle Erenköy Kız Lisesi'nde geçen yılları, hem kurduğu derin dostluklar, hem edebiyatının desteklenmesi ve gelişmesi, hem de Erenköy Kız Lisesini Bitirenler Derneği'nde⁶ yürüteceği çalışmalara temel oluşturması açısından önemlidir.

Erenköy Kız Lisesi'nin Edebiyat sınıfından 1928-1929 eğitim-öğretim yılında mezun olan "14" numaralı⁷ Nur Tahsin, aynı dönem birlikte okuduğu Sabiha Cemal ile yakın arkadaştır. Evlendikten sonra "Darga" soyadını alan Sabiha Hanım'ın kızı Arkeolog Ayşe Muhibbe Darga⁸, Nur Tahsin'den "annemin çok yakın arkadaşlarından Nur ablamız" (Çaykara, 2007, s.63) diye bahsetmektedir.

² Nur Tahsin'in adı, kimliğinde ve pasaportunda "Hatice Nur Melâhat" şeklindedir. Bakınız: Ekler – C1. Yazar, bir zaman sonra yalnız "Nur" adını kullanmaya başlamış ve yazılarının altına bu şekilde imza atmıştır. Adındaki "Tahsin" ifadesini geleneğe uygun şekilde babasından almış, soyadı şeklinde kullanmıştır. Bu bilginin yer aldığı makale için bakınız: Aydın Oy, "Türk Romanında Ad Verme Geleneği", *Yusuf Atılgan'a Armağan*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1992.

³ Yazarın doğum tarihi, kimliğinde hicrî 1324 olarak yer almaktadır. Pasaport ve evlilik cüzdanı gibi daha sonra oluşturulan resmi belgelerde 14 Ağustos 1908 yazmaktadır. Bakınız: Ekler – C2.

⁴ Osman Nahit Pekcan (1900 – 22.08.1972), 8. ve 9. Dönem CHP Erzincan Milletvekili.

⁵ Hamit Pekcan (1903 – 1973), 7. Dönem CHP Kütahya Milletvekili. (Doğum ve ölüm tarihine dair bilgiler, merhumun mezar taşı esas alınarak belirtilmiştir.)

⁶ Dernek, "Erenköy Kız Lisesini Bitirenler Derneği" adıyla 12 Mayıs 1945 tarihinde kurulmuştur. Günümüzde "Erenköy Kız Liseliler Derneği" adıyla faaliyetlerini sürdürmektedir.

⁷ Öğrencilerin sınıf bilgilerine ve okul numaralarına dair bilgi, Erenköy Kız Liseliler Derneği arşivinden edinilmiştir. Bakınız: Ekler – C3.

⁸ 1921 yılında İstanbul'da doğan Ayşe Muhibbe Darga, Erenköy Kız Lisesi'nden mezun olduktan sonra 1943'te İstanbul Üniversitesi'nde Arkeoloji okur. Yüksek lisans ve doktorasını aynı okulda tamamlayan Darga, 1965'te doçent, 1973'te profesör olur. Pek çok kazıya katılır ve dersler verir.

Lise çağından ölümüne dek yanı başında duran, çok sevdiği ve değer verdiği bir başka isim de yine Erenköy Kız Lisesi'nin Fen sınıfından Hatice Nüzhet Zihni'dir. Daha sonra adı “Türkiye'nin ilk kadın Astronomu” (Gümüšoğlu, 1998, s.80-85) olarak tarihe geçen ve Nüzhet Toydemir Gökdoğan şeklinde değişen Nüzhet Hanım⁹, yoğun çalışma hayatı boyunca Nur Tahsin ile görüşmeyi aksatmamıştır.

Erenköy Kız Lisesi'nde okuduğu yılların, Nur Tahsin'in edebiyatı açısından görmezden gelinemeyecek değeri vardır. Öğrenciliği süresince her zaman okumaya ve yazmaya büyük önem veren Nur Tahsin, ilk yazılarını bu devirde kaleme almıştır. Edebî bilgisi çevresi tarafından takdir görmüş, “Avize”¹⁰ adlı ilk hikâyesi, liseden öğretmeni Reşat Nuri Güntekin'in yazılarını nitelikli bulması ve kendisini desteklemesiyle basılmıştır.

Liseden mezun olduktan yaklaşık on beş yıl kadar sonra aktif biçimde yer alacağı Erenköy Kız Liseliler Derneği'nin kurucularıyla arasındaki sıkı bağ da bu dönemde filizlenmiştir.

Erenköy Kız Liseliler Derneği, 5-27 Ocak 2019 tarihleri arasında Kadıköy Halk Eğitim Merkezi'nde “102 Öncü Erenköy Kız Liseli” adıyla bir fotoğraf sergisi düzenlemiş ve aydın kadınlar arasında Nur Tahsin Salor'a da yer vermiştir.¹¹

Herhangi bir üniversiteye kaydolmayan Nur Tahsin'in eğitim hayatı, liseden mezun olmasıyla noktalanmıştır.

1985'te görevinden emekli olsa da alanından uzaklaşmaz, çeşitli kazılara başkanlık yapar. Avrupa'da filolojik ve arkeolojik kongrelere katılır. Yurtiçi ve yurtdışında seri konferanslar verir. 6 Mart 2018 tarihinde vefat eder. Kitaplaşmış çalışmalarından bazıları şunlardır: *Karahna Şehri Kült Envanteri, Eski Anadolu'da Kadın, Hitit Mimarlığı / 1 - Yapı Sanatı (Arkeolojik ve Filolojik Veriler), Hitit Sanatı, Kazı Başkanının Karavanası*. (Bu bilgiler kitap.ykykultur.com.tr adresinden alınarak özetlenmiştir. Erişim tarihi: 26.10.2018.)

⁹ 14 Ağustos 1910 tarihinde İstanbul'da doğan Nüzhet Toydemir Gökdoğan, Erenköy Kız Lisesi'nden 1928'de mezun olur ve devlet desteğiyle Fransa'ya Fizik okumaya gönderilir. 1934'te eğitimini tamamlayıp yurda döner ve İstanbul Üniversitesi Astronomi kürsüsüne doçent olarak atanır. 1948 yılında profesör unvanını alır ve fakülteyi temsil eden senatoda Senatör olarak göreve başlar. 1950-51 ders yılında Michigan Üniversitesi rasathanelerinde araştırma yapar ve Amerika'da ders vermesi teklifini reddederek geri döner. 1954'te Fen Fakültesi Dekanı seçilir. 1956'da kurulan Türk Astronomi Derneği'nin kurucuları içinde yer alır. 1958'de fakültesindeki Astronomi kürsüsünün başına geçer. 1961'de Uluslararası Astronomi Birliği üyeliğine kabul edilen Gökdoğan, Astronomi Derneği'nin Türkiye temsilcisi seçilir. Yaptığı astronomi çalışmalarıyla nitelikli astronomların yetişmesine destek olur. 24 Nisan 2003 tarihinde vefat eder. (Feryal Saygılıgil, *Kâinata Bir Nokta: Nüzhet Gökdoğan*, Kültür Üniversitesi, 2010, s.11-43.)

¹⁰ “Avize”, *Uyanış*, Sene 37, Cilt 65, No 7, 17 Kânunusani 1929.

¹¹ Sergide çekilmiş fotoğraf için bakınız: Ekler – Ek B3.

1.2.Gençlik Yılları

Nur Tahsin gençlik yıllarında okumaya ve özellikle yazmaya yoğunlaşmış, faydalandığı gözlemler ışığında insan ruhunun hassasiyetini incelikle işlemeye koyulmuştur. Karşılıklı fakat talihsiz bir aşkı konu alan ilk çalışması, tek romanı olarak bilinen *Gözlerin Sırrı*'dir. Yeşil gözlerin büyüyle başlayıp buğusuyla sona eren eserde, hikâyelerinin çoğunda olduğu gibi ruhsal açıdan kırılmışlık ön plandadır.

1931 yılında Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi'nde basılan romanıyla Nur Tahsin, edebiyat dünyasına sağlam bir adımla giriş yapmıştır.

1.3.Evliliği

Nur Tahsin, 1 Temmuz 1932 tarihinde Beyoğlu Belediye Hastanesi'nde Dâhiliye Hekimi olarak görev yapan Hüseyin İbrahim Salor ile evlenmiştir. Çiftin evliliğinden iki yıl sonra 3 Temmuz 1934'te Günsunan¹² adlı kızları dünyaya gelmiştir.

28 Ağustos 2018 tarihinde posta yoluyla görüşülen Günsunan Bilge'nin belirttiği üzere Nur Tahsin Salor, en az kendisi kadar ileri görüşlü olan eşiyle iyi anlaşmış, ciddi bir sorun yaşamamıştır. Tıp ve edebiyat gibi farklı alanlara yoğunlaşmalarına rağmen pek çok ortak zevke sahip çiftin arkadaş çevreleri de çoğunlukla benzer isimlerden oluşmuştur. Olgunluklarıyla birbirini dengeleyen ikilinin evliliği derin sevgi ve saygı çerçevesinde sürmüş, Hüseyin İbrahim Salor'un çalıştığı hastaneden emekli olduktan sonra, 12 Şubat 1967¹³'de vefat etmesiyle son bulmuştur.

1.4.Çalışma Hayatı

Kızı Günsunan Bilge'nin aktardığına göre, Nur Tahsin Salor'un "belli bir ücret karşılığında emek ortaya koymak" anlamında çalışma hayatı olmamıştır. Mezun olduğu Erenköy Kız Lisesi'nin 12 Mayıs 1945'te kurulan¹⁴ derneğinde 1962-63

¹² 3 Temmuz 1934'te İstanbul'da doğan Günsunan Bilge, 1954 yılında Amerikan Kız Koleji'nden mezun olur ve eğitim görmek üzere Amerika'ya gider. Aynı yıl içinde Robert Kolej mezunu Ömer Bilge ile evlenir. University of Missouri'den 1956'da mezun olur ve 35 yıl yuva öğretmeni olarak görev yapar. Hâlen Amerika'da yaşamaktadır ve Kerem Bilge adında bir oğlu vardır.

¹³ Hüseyin İbrahim Salor'un vefatına dair *Cumhuriyet* gazetesine verilen ilân için bakınız: Ekler – C4.

¹⁴ Elif Sungur - Hakan Aytekin, *Genç Fidanlar Bahçesi*, Erenköy Kız Liseliler Derneği, İstanbul, s.84. (Erenköy Kız Lisesi'nin 1916-2016 yıllarını kapsayan tarihçesi hakkında ayrıntılı bilgi için bu çalışmaya bakınız.)

yıllarından itibaren aktif biçimde yer alan Nur Hanım'ın buradaki ilk görevi “yazı işlerini yönetmek”tir.¹⁵ Yıllar boyunca hazırladığı bültenlerle derneğin çalışma raporlarını yazıya dökmüş, yürütülen faaliyetlerin Erenköylülerle paylaşılmasını sağlamış ve ilgililere planlanan etkinlikler hakkında bilgi vermiştir.

Görevi yalnız yazı işleriyle sınırlı kalmayan Salor, 1966 yılında merkez yönetim kuruluna “ikinci başkan” seçilmiştir.¹⁶ Kuruluş amacı Erenköy Kız Liseli gençlerin eğitimine destek sağlamak olan dernekte, ömrünün son yıllarına kadar yer aldığı, üye kayıt defterindeki aidat ödeme tarihlerinden anlaşılmaktadır.¹⁷ Ayrıca belgede, ayrılış sebebinin vefatı olduğu belirtilmiştir.

Dernekteki çalışmalar dışında özellikle yazmaya zaman ayıran Nur Tahsin Salor'un yazar olduğu hem dostları, hem de devrin edebiyat dünyası tarafından bilinmektedir. Öyle ki, dernek üye defterinin hakkında doldurulan sayfasındaki¹⁸ “meslek” sütunun altında “yazar” ifadesi bulunmaktadır.

1.5.Çevresi

Nur Tahsin Salor'un arkadaş çevresinin büyük çoğunluğunu Erenköy Kız Liseliler Derneği'nden dostları oluşturmaktadır. Bu çalışkan ve başarılı dernek arkadaşları, birlikte yürüttükleri faaliyetler dışında da birbirlerine vakit ayırmışlardır.

Lisede okuduğu yılların anlatıldığı bölümde belirtildiği üzere, Nur Tahsin okul sıralarında kurduğu arkadaşlıkları yaşamının ilerleyen yıllarında da canlı tutmaya özen göstermiştir. Sabiha Darga ve Nüzhet Gökdoğan ile ilişkisi de bu şekildedir. Özellikle en yakın dostu Nüzhet Gökdoğan'a duyduğu sevgi hayli derindir. İkili, zaman zaman uzak ülkelerde bulunsalar da aralarındaki bağ hiçbir zaman zarar görmemiş, yıllar geçtikçe kuvvetlenmiştir. Nur Tahsin, Nüzhet Gökdoğan'ın kızı ünlü keman virtüözü Gönül Gökdoğan'ı çocuğu gibi sevdiğinden, romanını imzalarken ondan “kızım” diye bahsetmiştir.¹⁹ Gönül Gökdoğan ile Günsunan Bilge'nin arkadaşlığına da bu yakınlığın zemin oluşturduğu bilinmektedir.

¹⁵ Bakınız: Ekler – C5.

¹⁶ Bakınız: Ekler – C6.

¹⁷ Bakınız: Ekler – C7.

¹⁸ Bakınız: Ekler – C7.

¹⁹ Bakınız: Ekler – C8.

Nur Tahsin Salor ve eşinin sıklıkla görüştüğü değerli dostlarından biri de Ahmet Hamdi Tanpınar'dır. Tanpınar, günlüğünde pek çok kez, Hüseyin İbrahim Salor'un adını anmakta ve sık sık evlerine gittiğinden söz edilmektedir.

bugün altı temmuz. ... Gece Hüseyin'e uğradım. ... Hüseyin Siirt kazalarından birindeki bir macerasını anlattı. Genç olsaydım, Beşirî aşiretlerine ve Dürzilere dair toplanan malumatla değiştirilerek bir nevi *Atlantide* çeşidi roman çıkabilirdi. (Enginün, Kerman, 2007, s.303)

Zeynep Kerman'ın hazırladığı *Tanpınar'ın Mektupları* adlı kitaba bakıldığında çiftin Tanpınar'la mektuplaştığı görülmektedir. Bu kitapta biri Nur Tahsin Salor'a, ikisi Hüseyin İbrahim Bey'e olmak üzere Salor ailesine yazılmış toplam üç mektup bulunmaktadır. Tanpınar, bu mektupların ilkinde, Nur Tahsin'e "*Sultan*" diye hitap etmekte ve "*Güzel mektubunuzu ancak şimdi okuyabildim,*" demektedir (Kerman, 2013, s.262). Bu cümleden, evrakı arasında kopyası bulunmasa da Nur Hanım'ın Tanpınar'a mektup yazdığı anlaşılmaktadır. Ayrıca mektupta Nüzhet Gökdoğan'dan bahsedilmesi, ortak arkadaş çevresine sahip olduklarına işaret etmektedir.

Kitapta yer alan Hüseyin İbrahim Salor'a yazılmış mektupların ikincisinde Tanpınar, "*aziz kardeşim efendim*" (Kerman, 2013, s.267) ifadesinin samimiyetiyle, Londra'da tek eksiğinin uzun zaman bir arada yaşadığı değerli arkadaşları olduğunu belirtir:

Tek eksiğim işte bu. Sizlerin olmayışınız. Çünkü beraber yoğrulmuşuz. Hülasa derdim, Hüseyin şuna bak, Mukbil bu ne güzel, Nur Hanım dikkat edin şu tabloya diyememek. Ve sizden aynı şeyleri duyamamak. Yalnızlık başka türlü zengin, fakat yorucu.

Vatan teknesinde ömrümüz boyunca o kadar beraber yoğrulmuşuz ki, şimdi ayrı bulunmak güç geliyor. (Kerman, 2013, s.266)

Tanpınar, Londra'nın üzerinde bıraktığı etkiyi anlattığı mektubun sonuna doğru "*Şiirim olursa Nur Hanım'a gönderirim,*" (Kerman, 2013, s.267) cümlesini kurar. Daha önce şiirlerini değerlendirmesi için gönderip göndermediği bilinmese de buradan çıkan sonuç o yöndedir. Tanpınar'ın, Nur Tahsin'in eleştirisine yahut beğenisine önem verdiği açıkça anlaşılmaktadır.

Bu mektupta, iki ismin yakınlığını gözler önüne seren bir başka cümle daha yer almaktadır. Tanpınar, Nur Hanım için "*Sofrasından uzak kalmak, sohbetini duymamak hazin,*" (Kerman, 2013, s.267) diyerek kendisi için değerini vurgulamaktadır.

Salor çiftinin kızı Günsunan Bilge, aile dostlarının en yakını sayılan Tanpınar'ı özellikle çocukluk yıllarında evlerine gelen biri olarak hatırladığını ve ne yazık ki elinde o yıllara ait fotoğraf bulunmadığını belirtmiştir.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın mektubun sonunda selam ve hürmetlerini göndererek andığı Tarık, Hamid, Mazhar, Kâzım ve Mukbil Beyler ile Semiye Hanım ve Faiz Bey de yine Salor ailesinin çevresindeki isimlerdir.

1.6.Kişilik Özellikleri

Günsunan Bilge ile yapılan görüşmede²⁰ edinilen bilgilere göre, Nur Tahsin'in mizacında ağır basan yönler, soğukkanlı ve kontrollü olmasıdır. Kendisinin hiddetlendiğini hatırlamadığını belirten kızı, özellikle sakinliğine dikkat çekmiştir.

Romanında ve pek çok hikâyesinde işlediği hüznü kendisinin taşıyıp taşımadığını kesin olarak bilemeyeceğimiz Salor hakkında, kızına bu soru yöneltildiğinde alınan cevap, işlediği temanın aksine neşe dolu, güler yüzlü biri olduğudur.

Günsunan Bilge'nin belirttiğine göre, arkadaşları dışında özellikle onu bir “abla” olarak gören, sıkıntıları olduğunda danışmaktan geri durmayan gençler de Nur Tahsin'i büyük bir sevgiyle odak noktasına almışlardır. Nitekim o, “tatlı diliyle her şeyde iyi bir yön bulmasını bilen”²¹ biridir.

1.7.Hayatının Sonraki Yılları ve Vefatı

1954 yılında kızını eğitim için Amerika'ya gönderen Nur Tahsin, ömründe dört defa yurtdışına çıkmıştır. Seyahatlerinden biri Londra'ya, diğer üçü ise Los Angeles'taki kızının yanına olmuştur.

1965'te²² annesini, 1967'de ise eşini kaybeden Nur Tahsin, bu yılların ardından ağabeyi Hamit Pekcan ile yaşamaya başlamıştır. Çok iyi anlaşılan iki kardeşin bundan sonraki ortak yası, ağabeyleri Osman Nahit Pekcan'ın 1972 tarihli vefatıdır. Yaşamının bu döneminde acılardan başını kaldıramamış Nur Hanım'ın, birlikte yaşadığı ağabeyi ile beraberliği de uzun sürmemiştir. Hamit Bey, 1973 yılı sonunda

²⁰ Bu konunun konuşulduğu görüşme tarihi: 29.08.2018.

²¹ Aktaran: Günsunan Bilge.

²² Nur Tahsin'in annesi Münire Pekcan'ın vefatına dair *Cumhuriyet* gazetesine verilen ilân için bakınız: Ekler – C9.

vefat etmiştir. Özellikle bu vefatın derin izler bıraktığı kız kardeş Nur Tahsin, Erenköy Kız Liseliler Derneği için hazırladığı bir bültende, içindeki acıyı şu şekilde dile getirmiştir:

İki aylık üzüntülü bir aradan sonra yine sizlerle beraber olmak, acıma daha kolay alışabilmek olanağını sağlıyor. Sizlerle konuşurken kendimi unutuyor, dertlerimden uzaklaşıyorum. Her birinizin beni okurken yüzünüzün aldığı tatlı ifade gözlerimin önünde belirince içindeki karanlığa sanki ışıklar damlıyor, alınyazımın acı yargısına daha kolay dayanabilmek gücünü bulur gibi oluyorum.²³

Ağabeyinin vefatından sonra yalnız yaşamaya başlayan Nur Hanım, yardımsever yönünün ağır basmasıyla evini üniversiteli bir gence açmış, mezun olacağı vakte kadar onunla birlikte yaşamıştır. Genç kızın mezuniyetinden sonra yerini başka bir üniversite öğrencisi almış ve bu düzeni 1982'ye kadar devam ettirmiştir. Bu yıldan vefatına dek aylıklı yardımcıları tutarak yaşamını sürdürmüştür.

Yazarın romanı *Gözlerin Sırrı*, 1986 yılında Erenköy Kız Liseliler Derneği yararına ikinci kez basılmıştır. Bu defa ilkinden daha küçük ebatta basılan kitabın kapağı yönünden yazgısı değişmemiş, yine boş bir sayfa üzerine koyu harflerle eserin ve yazarın ismi yazılmıştır.

Salor, severek çalıştığı ve destek olduğu dernekte ömrünün son birkaç yılında aktif rol almamışsa da yürütülen çalışmalardan her zaman haberdar olmaya çalışmıştır.

Kızı Günsunan Bilge'nin aktardığına göre, annesi Nur Hanım genel itibariyle sağlıklı bir ömür sürmüş, kuvvetli bünyesi sayesinde hiçbir ciddi hastalığa yakalanmamıştır. 88 yaşında felç geçirmiş ve hastanede kaldığı 1 ay sonunda, 27 Kasım 1996'da vefat etmiştir. Kabri, Zincirlikuyu Mezarlığı'nda bulunmaktadır.²⁴

1.8.Edebiyata Dair Düşünceleri

Mehmet Behçet Yazar'ın 1938 yılında hazırladığı *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı* adlı eserde birçok edebiyatçı ele alınmıştır. Her yazarın adının yazdığı başlığın altında özgeçmişi, edebiyata dair düşüncelerini anlattığı bir yazısı ve eserlerinden örnekler bulunmaktadır. Kitapta yer alan 30. yazar, kaleme aldığı geniş ölçekli metinle edebiyat hakkındaki görüşlerini aktaran Nur Tahsin Salor'dur.

²³ Erenköy Kız Liseliler Derneği – 1974 Şubat Bülteni

²⁴ Nur Tahsin'in mezarına dair görsel için bakınız: Ekler – B4. ve B5.

Salor, yazısında Türk edebiyatının gelişim evrelerinden tek tek bahsederken eskiden yeniye doğru bir çizgi izlemiş, bir öğretmen edasıyla anlattığı konuyu İslâmiyet öncesi Türk edebiyatından, yaşamakta olduğu Cumhuriyet dönemine kadar getirmiştir. İslâmiyet'ten önceki Türk edebiyatının değerli yanının “*hiçbir tesir altında kalmadan Türk hayatını ve Türk ruhunu ifade etmesi*” (Yazar, 1938, s.322) olduğunu belirten Nur Tahsin, İslâmiyet'in kabulünün ardından Arap ve Acem şâirlerinin taklit edilmesini eleştirmiştir. Halk ve Tekke edebiyatlarının etkileşim içinde oldukları süreçte ortaya çıkan “*Mevlânâ'nın ilâhî kudretine ve ilâhî san'atine*” hayran kaldığını ifade etmiş ve ardından Yunus Emre'ye duyduğu minneti dile getirmiştir. Sıra Dîvan edebiyatına geldiğinde Şeyhî, Bâkî, Fuzûlî, Nef'î ve Nedim'i sevgiyle anan yazar, klâsik edebiyatın kendini yenileyemediği için yıkılmaya mecbur kaldığını üzümlere belirtmiştir.

Yazısının devamında Batı etkisiyle gelişen edebiyata değinen Salor, bu konuda kısaca şu noktalara dikkat çekmiştir: Tanzimatçılar, şekilden ziyade ruh ve fikir yeniliğini savunmuş, Servet-i Fünûncular ise onların aksine taklitçiliğe soyunmuşlardır. Sade dil anlayışını benimsemedikleri için artık anlaşılmayan topluluğun şiir alanında en iyi örneklerini Tefik Fikret, romanda ise Halit Ziya vermiştir. Fecr-i Âtî topluluğu, Servet-i Fünûncular'ın farklı kalemlerle devamı niteliğindedir. Yakup Kadri'nin nesre şiir ahengi kazandırması, Ahmet Haşim'in sembolizmi mısralarına sığdırması, Mehmet Emin'in Türkçeyi başarılı şekilde ele alması, Yahya Kemal'in aruz ölçüsünü titizlikle işlemesi, Mehmet Âkif'in aruzla konuşma dilini kaynaştırması, Halide Edip'in okurlarını canlı ve yeni ruha sahip romanlarının peşinden sürüklemesi ve Refik Halit'in sade dil kullanması, Türk edebiyatını güçlendirmiştir. Genç Kalemler hareketi, bu gücü sadeleşme yönünde daha da arttırmış, hece vezni kullanan şâirler ve derin ruha sahip yazarlar zirveye taşımıştır.

Yukarıda adı geçenlerin dışında Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Peyami Safa, Faruk Nâfiz, Nâzım Hikmet gibi pek çok yazar ve şâirden bahseden Salor'un Nâzım Hikmet'e dâir düşünceleri, ilgili bir çalışmada alıntılanmıştır.²⁵

Nur Tahsin, liseden öğretmeni Reşat Nuri'yi “... *bizde en tatlı Türkçe ile kendi yurdumuzdan, kendi muhitimizden, kendi içimizden doğan, ruhumuza en yakın*

²⁵ İlgili çalışma için bakınız: Kemal Sülker, Şair Nâzım Hikmet, May Yayınları, 1976, s.272.

romanları, hikâyeleri, tiyatroları veren Reşat Nuri ile nesrimiz, romanımız bugünkü benliğini buldu,” diyerek anmış ve onun “*fertten cemiyete dönen son eserleriyle*” o devrin “*roman zevkine hâkim en canlı kudret*” (Yazar, 1938, s.325) olduğunu dile getirmiştir.

Yaşadığı devrin genç edebiyatçıları için “*ufukları geniş, bakışları hudutsuz, duyularları sonsuz*” (Yazar, 1938, s.325) ifadelerini kullanan yazarın, onlardan ümitli olduğu anlaşılmaktadır.

Psikolojik tahlili, edebî metinlerinin temeline koyan Nur Tahsin, kaleme aldığı yazıda bu konuya şu şekilde değinmiştir:

Roman neveleri içinde bana en çok zevk veren tahlil romanıdır. Bir sinema gibi yalnız renkten, hareketten, tesadüflerin yarattığı hadiselerden ibaret olan romanlar artık bizi doydurmuyor. Kahramanların ruhlarını görmek, bu ruhlardaki derinliklerin sırlarını okumak istiyoruz. Artık romandaki vak’a ile hâdise kahramanı tanımak değil, kahramanın ruhundan hâdiselerin düğümlerini çözmek istiyoruz. (Yazar, 1938, s.326)

Görüldüğü üzere, karakterlerin duygu durumunu tahlil etmek, yazar için elzem meseledir. Bir ruhun inceliklerini sunmaksızın verilen olaylar, ona göre yeterli yahut tatmin edici değildir.

Metin, Salor’un sanatla ilgili fikirleriyle son bulmaktadır:

San’at; san’atkârın ruhuna akseden hakikatin, güzelliğin, inceliğin, ahengin san’atkâr bir duygu ile kaynaşarak ruhlarda güzellik hissini uyandıran bir kudret hâline gelmesidir. İşitilen seslerin her kulağa aksetmiyen fısıltılarını duyurabilmek, görülen güzelliklerin her göze aksetmiyen inceliklerini gösterebilmektir. San’atkâr şairse; renklerin, ışıkların, hayallerin ahengiyle bunu her ruha duyuracak ve duyabilen her ruh bu ahenkte kendi aradığını bulacaktır. Nâsirse; bu incelikleri, bu fısıltıları aklının, mantığının kudretiyle birer birer topluyacak veya tel tel ayıracak sonra ruhunun ahenginden doğan üslûbiyle arayan ruhlara sunacaktır. ... San’at, duyuların, görüşlerin en kudretli ifadesidir. (Yazar, 1938, s.326)

Nur Tahsin Salor’un edebiyata dair düşüncelerinden bahsettiği bir başka yazısı, *Şair ve Yazarlarımız Nasıl Yazıyorlar* adlı çalışmada bulunan “Nur Tahsin” başlıklı kısımdır. “Nasıl yazıyorsunuz?” sorusuna cevabı kısaca, çoğunlukla kendini huzurlu hissettiğinde, günün herhangi bir saatinde, konuları çevresinden yahut belleğinden çağrışım yoluyla seçerek “*düzgün yontulmuş kurşun kalem veya tükenmezle çizgisiz kâğıda*” (Köklügiller, Minnetoğlu, tarih yok, s.344) yazdığı şeklindedir. Ayrıca

burada, ailesi ve dostlarından edebiyatı konusunda daima teşvik ve destek aldığını, ancak kendini onlarla ilgilenmeye kaptırıldığından yazmaya istediği kadar vakit ayıramadığını, bunun tedirginliğiyle metinleri arasına uzun süreler girdiğini belirtmiştir.

2.İKİNCİ BÖLÜM: NUR TAHSİN SALOR'UN ESERLERİ

2.1.Romanı

Nur Tahsin'in tek romanı, ilki 1931, ikincisi 1986 yıllarında olmak üzere iki kez basılan *Gözlerin Sırrı*'dir. Eserin ilk baskısı Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi'nde yapılmıştır ve kapağında “büyük hikâye” ibaresi yer almaktadır. İkincisi, Erenköy Kız Liseliler Derneği yararına olduğundan matbaa adı bilinmemektedir.

Romanın iki baskısı arasındaki fark, yalnız basım yerleri ve yılları değildir. İki nüshada ebat açısından da farklılık bulunmaktadır. İlki, ikincisine göre daha büyük ve kalınken, ikincisi âdeta kitapçık kadardır.

2.1.1.Nur Tahsin Salor'un Romanına ve Romancılığına Dair Değerlendirmeler

1931'de *Gözlerin Sırrı* romanıyla edebiyat dünyasına giren Nur Tahsin, devrin bazı önemli yazarlarınca kaleminin gücü bakımından değerlendirilmiştir.

Eleştirel yazılardan ilki, 1931 yılında *Muhit* mecmuasında Yaşar Nabi imzasıyla yer almıştır. Mecmuanın “Kadın Edebiyatı” bölümünde bulunan “İki Yeni Eser” başlıklı yazıda Şükûfe Nihal'in *Yakut Kayalar* ve Nur Tahsin'in *Gözlerin Sırrı* eserleri incelenmiştir.

“*Bu iki kitabı okuyup bitirdikten sonra şuna kanaat getirdim ki san'atkâr kadınlarımız, san'atkâr erkeklerimizin kayb etmiş ve günden güne kayb etmekte oldukları hayalperestliği ve romantikliği hâlâ muhafaza etmektedirler,*” (Yaşar Nabi, 1931, s.66) diyen Yaşar Nabi, bu şekilde ortak noktalarını belirttikten sonra, iki kitabı ayrı ayrı ele almıştır.

Gözlerin Sırrı romanı için “*edebiyat âleminde hadise yapacak kuvvette bir eser değildir*” (Yaşar Nabi, 1931, s.67) ifadesini kullanan Yaşar Nabi, sözlerini “*bununla beraber, henüz pek genç olan müellifininin bu ilk ciddi eserini ümit verici bulduk,*” diye devam ettirir. Romanı kısaca anlattıktan sonra özellikle iki karakter üzerinde durur. Bunların ilki Füsün, ikincisi Fahri Celal'dir. Yaşar Nabi, Nur Tahsin'in,

Fusun'un hassas ruha sahip şâir portresini çizmede gösterdiği başarıyı, Fahri Celal'de yakalayamadığını ifade eder. Ona göre, elbette Fusun romantik bir genç kız olarak tahlil edilmelidir ancak Almanya'da on yıl yaşamış ve öğrenim görmüş Fahri Celal, melankoliye düşmeyecek olgunlukta olmalıdır:

Şüphesiz ki hayatı görmüş ve yakından tanımış olması lazım gelen Fahri Celal'in *Gözlerin Sırrı*'nda tasvir edildiği gibi, evinden dışarı çıkmamış marazî bir genç kız hassasiyetine sahip olamayacağı, dünyayı başka türlü göreceği ve aşk hakkındaki telakkileri de başka olacağı muhakkaktır. (Yaşar Nabi, 1931, s.67)

Mimar Fahri Celal'i psikolojik açıdan eleştiren Yaşar Nabi, her şahsın özgün bir karaktere sahip olduğunu, yurtdışında yaşamının bazı durumlarda mizacı etkilese bile tümünden değiştirmeyeceğini düşünmemiş olsa gerektir. Mevzu aşk olduğunda meselenin tamamen bireysel nitelik kazanacağı su götürmez bir gerçektir. Ayrıca âşik olsun yahut olmasın, Avrupa'da yaşamış ve iyi bir eğitim almış birinin de, Fahri Celal duygusallığı taşıması olağan bir durumdur.

Yazısına eserin sürükleyiciliğini överek devam eden Yaşar Nabi, kitaptaki "tevazün ve intizam" sayesinde okuyucunun yorulmayacağını belirtir. Yazısının önemli noktalarından biri de, eserin diline yaklaşımdır. Beğenisini "*Bilhassa lisan pürüzsüz ve kusursuzdur,*" (Yaşar Nabi, 1931, s.67) cümlesiyle dile getiren yazar, tanınmış bazı romancıların gramer hatasına düştüğü, bozuk lisan kullandığı devirde, güçlü ve temiz dilin ne kadar büyük değer taşıdığına dikkat çeker. İlk eserinin dili ve tekniğiyle kendini kanıtlayan Nur Tahsin'den çok daha kuvvetli ve olgun edebî ürünler beklediğini belirterek yazısını sonlandırır.

Kitaba dair 1931 yılında yapılmış ikinci değerlendirme Nahit Sırrı'ya aittir. Cumhuriyet gazetesindeki Hayat ve Kitaplar köşesinde "Gençler Arasında" başlıklı bir yazıyla Nur Tahsin'e ve romanına odaklanan eleştirmen, genç yazarların eserlerini dikkate almadığı için eleştirildiğini, ancak bunu kasten yapmadığını belirtmiş, yetenekli bulunduğu kimseleri önemseydiğinden bahsetmiştir. Nur Tahsin'in hayatına kısaca değindikten sonra *Gözlerin Sırrı* adlı romana ilişkin düşüncelerini sıralamış, "*Bu kitabı okuduğum zaman, üslûp itibarile pek genç bir muharririn karşısında bulunduğumu zannetmemiştim. Çünkü bu üslûpta, hiç bir pürüz görmedim; tatlı, hafif, sade türkçe, berrak, billûr gibi cari bir suyu andıran bu üslûp*

ile Nur Tahsin H. istikbale emniyetle bakabilir.” (Nahit Sırrı, 1931, s.?) ifadelerini kullanmıştır.

Romanın özetini aktaran Nahit Sırrı, yapay bulduğu tek kısmın Bursa’daki ev ve yaşayış olduğunu dile getirirken metnin bu noktasında herhangi bir orijinallikle karşılaşmadığını aktarmıştır. Çünkü Süha’nın hiçbir özel yanı olmayan evini kim görse bakış açısına gerek duymadan, kitaptaki gibi tasvir edecektir. Ona göre, “*muntazam ve çok sevimli*” üsluba dair bu eksiklik yalnızca yazarın tecrübesizliğinden kaynaklanmaktadır. Zamanla bu durum ortadan kalkacak, Nur Tahsin’in kalemi daha da güçlenecektir.

Romanda “*asil hislere, rikkat verici fedakârlıklara, ruhî tahlillere*” yer verildiğini söyleyen Nahit Sırrı, yazısını sonlandırırken bu eseri bütün gençlere tavsiye edebileceğini belirtmiştir.

Salor’un romanını ve romancılığını eleştiren diğer bir yazı, Hüseyin Cahit tarafından 22 Mart 1934’te kaleme alınmıştır. *Fikir Hareketleri* mecmuasının yirmi ikinci sayısında, Matbuat Hayatı bölümü kapsamında yer alan metin, “Nur Tahsin Hanımefendi – Gözlerin Sırrı, Roman” başlığını taşımaktadır.

Kadın haklarına dair klişeleşmiş bir tezi savunabileceğinden yahut sanattan uzak, yapay bir macerayı işleyebileceğinden çekinerek, esere başta önyargıyla yaklaştığını belirten Hüseyin Cahit, kitabı okumaya başlar başlamaz bu fikirlerden kurtulduğunu, müsterih olduğunu belirtir. Nur Tahsin’in ruh tahliline dayanan sanat anlayışını kavradığını ve genç yazarı takdir ettiğini şu şekilde dile getirir:

Nur Tahsin hanımın selim zevkine minnettar kaldım. O san’at âleminde dışarı çıkmak istemiyor, bize bir kalb tahlili göstermek emelini besliyordu. Ne malûmat satmağa kalkıyor, ne felsefe yapmağa. Belki bunlar da var. Fakat pek ölçülü bir nisbet dahilinde. Zevki incitecek hiçbir taşkınlık yok. Bunların hepsi genç muharrir hakkında gayet iyi birer alâmet. (Hüseyin Cahit, 1934, s.11)

Yazının bundan sonraki kısmında, roman hem özetlenir hem de eleştirilir. Yaşar Nabi’nin Fahri Celal karakteri üzerinde durmasının tersine Hüseyin Cahit özellikle başkarakter Füsün’a odaklanır. Onu Füsün hakkında düşündüren, yerine oturmamış birkaç unsur vardır. Bunların ilki, Füsün’un çirkinliğidir. Mademki Füsün, yüzünü aynada seyredebilmesini “cesaret” addedecek kadar çirkindir, nasıl olur da

çevresindeki iki genci kendine âşık eder? Sahiden çirkin midir, yoksa bu durum onun abartısından mı ibarettir?

Füsun'a dair üzerinde durulan bir başka husus, derin düşünme kabiliyetine rağmen Fahri Celal'in sevgisini anlamaması, hissetmemesidir. Hüseyin Cahit, Füsun'un defterini okuyanların sezdiği sevgiyi kendisinin sezememesini şu şekilde eleştirir:

Fahri Celalin bazı hallerinden anlıyoruz ki onun içinde de Füsuna karşı çocuklukta başlayan rabıta zaman ile sönmemiş, bilakis büyümüştür. Bunu bize Füsunun defteri anlatıyor. Fakat bunu Füsunun yazılarından biz anlarken bu kadar ince bakışlı Füsun neden biraz kalın kafalı gibi davranıyor? Çirkinliğine, sevilmeceğine çok mu emin? (Hüseyin Cahit, 1934, s.12)

Başkarakter Füsun'un kişiliği düşünüldüğünde, Hüseyin Cahit'in eleştirinin bu noktasında haksız olduğu görülmektedir. Füsun'un sevdiği adamı kaybetmesinin sebebi, önüne geçemediği önyargısıdır. Kendini aşırı çirkin bulduğunu romanın ilk sayfasından başlayarak defalarca belirten Füsun, hocası tarafından daha önce bu konuda uyarılmasına rağmen "gözlerdeki sır"ra odaklanmayıp fiziksel güzelliği önde tutmuştur. Fahri Celal'in sevgisine kendini yakıştıramayan Füsun, "çirkinliğine, sevilmeceğine emin"dir. Bu tutuma sahip birinin karşısındakinin aşkı anlamayı, kabul edemeyişi gayet olağandır.

Metnin devamında, romanın en "gayri tabii" kısmından, Füsun'un İzmir'e gidişiyle hakikatten uzaklaşılmasından bahsedilir. Hüseyin Cahit, Füsun'un yaptığı seyahatin hayallerinin yıkılışını temsil etmesini beklerken, mutluluğu beraberinde getirmesini anlaşılabilir bulur. Ona göre, Kaya'nın İstanbul'dan gelen arkadaşını eğlendirebilmesi mümkün değildir, çünkü Füsun, âşık olduğu Fahri Celal'i, Nazan'ın sevgisine bırakmak durumunda kalarak şehri terk etmiştir. Eleştirmen açısından, Füsun'a dair "düşündürücü" yönlerin sonuncusu ve en önemlisi bu şekilde beklenmedik ruh hâli içine girmesidir.

İzmir'e gider gitmez Kaya'ya sarılıp ağlayan Füsun'un taşıdığı kederi, o anki ruh hâlinden hissetmek mümkündür. Öyle ki, kendini yalnızlık içinde görmektedir. Ancak, aradan kısa bir süre geçtikten sonra çiftlik hayatına yönelmesi, civciv ve atlarla neşelenmesi ilginçtir. Fahri Celal'i tamamen bir yana bırakmamış da olsa defterine "neşe" sözcüğünü ekleyebilmesi, Hüseyin Cahit'in belirttiği üzere anlaşılabilir.

Hüseyin Cahit, yaptığı değerlendirmelerin ardından Nur Tahsin'in yazma kabiliyetine dikkat çeker ve edebiyat âleminden geri çekilmemesini öğütleyerek yazısını noktalar.

Nur Tahsin hanım, ... , edebiyat hayatına, pek kibar bir zevkle, nazik ve saygılı bir surette, gürültüsüz patırdısız, iddiasız giriyor. Bu zor ilk adımı attıktan sonra, geri çekilecek olursa yazık. Bize çok şeyler vadeden bir istidattan mahrum oluruz. (Hüseyin Cahit, 1934, s.12)

Gözlerin Sırrı romanının ele alındığı diğer bir metin, Mehmet Behçet Yazar'ın 1937 yılında yayımlanan *Genç Romancılarımız ve Eserleri* adlı kitabıdır. Yazar, bu kitabında, adından da anlaşılacağı üzere Cumhuriyet Dönemi'nin genç yazarlarını ve onların eserlerini konu etmiştir. Metnin odağında, Yaşar Nabi'nin *Âdem ve Havva*, Nahit Sırrı'nın *Kırmızı ve Siyah*, Muazzez Tahsin'in *Bahar Çiçeği*, Refik Ahmet Sevengil'in *Çıplaklar*, Mükerrerem Kâmil'in *Bu Kalp Duracak* gibi pek çok yazarın eserinin yanı sıra Nur Tahsin'in *Gözlerin Sırrı* romanı yer almaktadır. Çalışmasının birinci bölümünde, “yeni roman ve hikâyenin” bütün ortak ve farklı yönlerini ele alan Mehmet Behçet Yazar, ikinci bölümünde eserlerden örnekler vermiştir.

Kitapta *Gözlerin Sırrı*'na dair dikkat çekilen ilk nokta Füsun ile Fahri Celal karakterlerinin özellikleridir. Belirtildiği üzere bunlar, devrin diğer yazarlarının yarattığı karakterlerden fazla uzak değillerdir.

Çalışmanın “Tahlil Romanı” başlığı altında, “*muvaffak ruh tahlillerine*” (Yazar, 1937, s.58) örnek gösterilen eserler arasında *Gözlerin Sırrı* da yer almaktadır. Yazar'a göre, “*Füsun'un Fahri Celal'e aşkını, Süha'ya lâkaydisini ifadesi*” (Yazar, 1937, s.59) başarıyla işlenmiş psikolojik hâllerdir.

“*Yillardanberi romanımızın ve hikâyemizin diline eski nesillerin verdikleri emek kadar genç romancı ve hikâyecilerimizin de candan hizmette bulduklarını kayıt ve işaret etmeliyiz,*” (Yazar, 1937, s.230) diyen Mehmet Behçet Yazar eserlerden verdiği örneklerle, genç yazarların dili ne kadar zenginleştirdiklerini göstermeye çalışmıştır. Pek çok isabetli çeşidinin aksine, Salor'un romanından verilen örnek, işaret edilen özelliğe uygun ifadeyi içermemektedir. *Gözlerin Sırrı*'nın dilin zenginleşmesine katkı sağladığı düşünülen noktası, Avrupa görmüş Fahri Celal'in sanatkâr Füsun ile sıradan biçimde konuşmasıdır. Ancak, yurtdışında eğitim görmüş birinin ülkesine döndüğünde anadilini “normal” şekilde konuşabilmesi, metnin

dilinin zenginliği değil, kişinin becerisidir. Bu sebeple, sunulanın “yerinde” bir örnek olmadığı anlaşılmaktadır.

Mehmet Behçet Yazar, 4 Haziran 1940 tarihinde *Yedigün*'de Nur Tahsin'in hayatını ve romancılığını işleyen bir yazı kaleme almıştır. Yazar'ın “Edebiyatçılarımızı Tanıyalım” köşesinde yer verdiği “Nur Tahsin Salur” başlıklı metin²⁶, kendi içinde üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde yazarın hayatı kısaca anlatılmış, ikinci bölümde romanın özeti verilmiş, üçüncüde ise romana dair eleştiriler sıralanmıştır.

Gözlerin Sırrı, metnin son bölümünde, herhangi bir tezi savunmaması, Fransız popülistlerinin yakalamak istediği başarıyı taşıması, sıkı ve güçlü yapıya sahip olması gibi birçok özelliği itibariyle uzun uzun övülmüştür. Eserin taşıdığı sanat kaygısı, yazarın tasarrufçu yanıyla birleştirilerek şu şekilde takdire değer görülmüştür:

Muhiti, tabiatı, hattâ portreleri dahi birkaç çizgi ile belirten bu hikâyede lüzumsuz sayılabilecek küçük bir tarihten, bir yer isminden, hattâ bir kelimedenden dahi tam bir sanat itina ve sadakati ile sakınılmıştır. Eserin kabında bile “roman” tâbiri hakkile esirgenerek “Büyük hikâye” kaydı konulmuştur. (Yazar, 1940, s.13)

Esere yönelik hiçbir olumsuz eleştirisi bulunmayan Yazar, zaman zaman edebî kaygıdan uzaklaşmış, kendi değerlerine uygun bulduğu noktaları öne çıkarmaya çalışmıştır. Romanda işlenen seçkin yaşayışta poker, kokain, kabare ve alkol bulunmamasına, karakterlerin evliliği çay partisi vererek kutlayacak kadar “inançlı ve olgun” insanlar olduklarına dikkat çekmesi yazısının objektifliğini sorgulatmaktadır. Ayrıca metinde, Yazar'ın Füsün'u eğitimi biri olduğu hâlde evine bağlandığı için “mükemmel bir kadın tipi” addetmesi gibi edebiyat eleştirisinde bahsi yersiz pek çok öznel unsur bulunmaktadır.

Bunların dışında Nihad Sâmi Banarlı, doğrudan romanı eleştirmek yerine, yaşadığı dönem içinde yazarı değerlendirmiştir. *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi* adlı çalışmasında Nur Tahsin'den iki yerde bahseden Banarlı, onun “*Türkiye'de geniş bir okuyucu tarafından tanınan ve sevilen*” (Banarlı, 1971, s.1232) biri olduğunu belirtmiş ve adını “*popüler şöhret yapmış imzalar*” (Banarlı, 1971, s.1237) arasında saymıştır.

²⁶ Metnin tamamı için bakınız: Ekler – C10.

2004 yılında Mehmet Nuri Yardım'ın hazırladığı *Yazar Olacak Çocuklar* adlı çalışma, edebiyat dünyasından pek çok isim hakkında çeşitli bilgiler içermektedir. Bu isimlerden biri olan Nur Tahsin'e dair detaylı bilgi verilmemişse de, yazdığı dönemde değerli olduğuna ilişkin ifadeler aktarılmıştır.

2.1.2. Romanının Özeti

Başkarakter Füsün, içini bir deftere dökmektedir. Son kısım dışında, yaşanan her şey bu defterden öğrenilmektedir.

Çirkinliğini aynada cesaretle seyredebiliyor olmaktan gurur duyan Füsün, güzellikten payını almamış bu yüzde buldukları için buğulu yeşil gözlerine acımaktadır.

Füsün, genç yaşında anne ve basını kaybettiği için dayısı, yengesi ve kuzeniyle yaşamaktadır. Dayısının oğlu Süha, Füsün'a âşıktır. Ancak Füsün bu durumu “neticesiz heves” olarak görmektedir, çünkü çocukluğundan beri kalbinde arkadaşı Fahri Celal'in sevgisi vardır.

Küçükken sürekli birlikte oyunlar oynayan ve iyi anlaşmışları için babaları tarafından “nişanlı” addedilen Fahri Celal ile Füsün, zamanla bu söylemi benimsemişlerdir. Bu süreç, Fahri Celal'in annesi Davs'tan dönünceye dek sürmüş, onun gelmesi ve karşı çıkmasıyla “nişanlı” ifadesi ortadan kalkmıştır.

Fahri Celal'in babasının Almanya sefaretine tayin edilmesi üzerine, evlerinde veda gecesi düzenlenir. Füsün bu gecede kemanıyla bir parça çalar ve Fahri Celal'in annesinin onun hakkında iyi düşüncelere sahip olmadığını, oğluna daha güzel kızları yakıştırdığını anlayınca veda etmeden ortamdan ayrılır. Berlin'de mimarlık eğitimine giden ve aylarca oradan kendisine mektup gönderen Fahri Celal'e hiçbir şekilde cevap vermez. Gelen mektup sayısı zamanla azalır ve bir süre sonra tamamen kesilir.

Aradan on yıl geçer ve ikili bir davette karşılaşır. Artık eskisi gibi samimi olmadıklarından birbirlerine “hanım – bey” diye hitap etmektedirler.

Füsün, çocukluk arkadaşlarından Nazan'ın birlikte vakit geçirme davetini kabul ederek Tarabya'daki eski yalıya gider. Akşam yemeğinde, orada bulunacağını tahmin ettiği Fahri Celal ile karşılaşır. Yemekten sonra genç adam, Nazan ile birlikte müzik çalar. Füsün ikisinin arasında özel bir yakınlık olduğundan şüphelenmektedir.

Sabah baş başa sandalla açılan Fahri Celal ve Füsun, geçmişten konuşma fırsatı bulur. Böylelikle aralarındaki dostluk yeniden kurulur.

Fahri Celal, Füsun'un "Nerime Cavit" takma adıyla yazdığı şiirlere hayrandır fakat bunları onun yazdığını bilmemektedir. Şiirleri kaleme alanın gerçekte kim olduğunu bilen, yalnızca Füsun'un yakın arkadaşları Kaya ve Nazan'dır. Evde müzik çalıp sohbet ettikleri bir vakit Nazan, Fahri Celal'in takma isimle yazılmış şiirlere olan ilgisinden sıkıldığını ve belki de o kişiyi tanısa yazdıklarıyla meşgul olmayacağını söyler. Bu sözler, Füsun'u hayli incitir.

Bir akşam Nazan'ın yalısında davet verilir. Eğlencenin ardından misafirler sandal sefasına çıkarılacakken Fahri Celal, Füsun'u bırakmak istemez. Ondan hemen oracıkta kemarıyla bir parça çalmasını rica eder. Herkes onları beklediği için dönüşte çalacağına söz veren Füsun, onu sandala binmeye ikna eder. Döndüklerinde vakit geç olmasına rağmen arkadaşının ısrarını kırmaz ve istediği parçayı çalar. Bu, onun veda gecesinde çaldığı bestedir.

Fahri Celal'in adaya gittiği günlerin birinde Nazan, Füsun'a içini döker, beslediği aşkı anlatır. Söylediğine göre Fahri Celal de onu sevmektedir ancak Nerime Cavit'in şiirlerine odaklandığı için kendisiyle ilgilenmiyordur. Füsun'dan, bir an önce gerçek ismini gizlemeye son vermesini ister. Füsun, üzülmeye razı olur ve kabul eder. İçine attığı çığlıkları odasında ağlayarak boşaltır.

Ertesi gün İzmir'e, çok sevdiği Kaya'nın yanına gider. Sevinçle karşılandığı çiftlikte, Nazan'dan bir mektup alır. Arkadaşı, takma ad konusunu Fahri Celal'e anlattığını, hayal ettiği kişiyle Füsun arasında farklılık olduğu için onun bu meseleyi kahkahalarla karşıladığını yazmıştır.

Okuduklarının etkisiyle yıkılan Füsun, meseleyi Kaya'ya anlatır. Birlikte hava almaya çıktıklarında Süha'dan gelen hüznü mektubu okur ve durumuna içerler. Aklına gelen anî fikirle, kendisi mutlu olamıyorsa bir başkasını mutlu edebileceğini düşünür. Kaya, Süha ile evlenmeye karar veren arkadaşını bu yolda destekler.

Füsun, Bursa'ya gider ve birkaç gün içinde Süha ile evlenir. Evliliğinin ilk günü, Kaya'dan mektup alır. Mektupta, günler önce Fahri Celal'den Füsun'a bir mektup geldiği, evde olmadığı için Kaya'nın onu ancak şimdi iletebildiği yazmaktadır. Füsun aceleyle mektubu açar. Fahri Celal, Füsun'u çocukluğundan beri sevdiğini, bir

tesadüf üzerine Nerime Cavit'in kendisi olduğunu öğrendiğini, çoktandır bildiği bu durumu üzülmeyin diye açıklamadığını, onunla ancak Nazan'ın evinde görüşebileceği için, annesinin Nazan'la evlenmesi teklifine hemen “hayır” demediğini yazmıştır. Ayrıca, Nazan gerçek şâiri açıkladığında bildiğini belli etmemek için güldüğünü belirten Fahri Celal, annesiyle konuşup kararlarına karışmayacağı konusunda anlaşmalarını ifade eder. Mektubun sonunda, ömür boyu birliktelik teklifine cevap beklediğini yazar.

Süha, eve döndüğünde eşini ağlarken bulur. Anı defterini okuyup kederlendiğini, bunun için ağladığı söyleyen Füsun, defteri yakmaya karar verir. Bahçedeki mermer masanın üzerinde Süha'nın çaktığı kibritle defter tutuşturulur. Bir zaman sonra Füsun, Fahri Celal'in mektubunu da ateşe atar. Ateşin son kıvılcımı, yanağından süzülen bir damla yaşla söner.

2.1.3.Romanın İncelenmesi

Nur Tahsin'in Gözlerin Sırrı romanı, daha iyi anlaşılması amacıyla yapısal ve tematik açıdan incelenecektir. Yapısal incelemede, olay örgüsü, zaman, mekân, şahıs kadrosu, bakış açısı, anlatıcı, dil ve üslup ele alınırken tematik incelemede eserin odağındaki temel mesele değerlendirilecektir.

2.1.3.1.Yapısal Açıdan İnceleme

2.1.3.1.1.Olay Örgüsü

Metnin olay örgüsünü oluşturan eylemler bir bütün hâlinde göz önüne alındığında, romanın hareketli, dinamik yönüyle karşılaşılmaktadır. Eserde belli durumların ifadesinden çok art arda gelişen olayların yer alması, bu dinamizmi etkin kılmaktadır. Başkarakter Füsun, defterine aldığı notlarda genellikle kısa süre içinde yaşadıklarını anlattığından, romanda eylemsel yanın ağır basması olağan görülmektedir. Öyle ki, her şeyin başında Füsun'un kendini ifadesi bile bir oluşla, ‘yazmak’la mümkündür.

Romanda öne çıkan olaylar sırasıyla, Fahri Celal, Nazan ve Füsun'un çocukluk çağlarında arkadaşlık etmeleri, düzenlenen veda gecesinde üçlünün yollarının ayrılması, Füsun'un takma adla şiirler yazması ve Fahri Celal'in bunlara hayran olması, yıllar sonra yeniden bir araya gelmeleri, Füsun'un Süha'yı reddedişi,

Nazan'ın yalısında Fahri Celal ile karşılaşması, birlikte açıldıkları kayıkta eski samimiyeti kazanmaları, Fahri Celal'in takma adla şiirler yazanın Füsün olduğunu öğrenmesi, Füsün'dan kemanla bir parça çalmasını istemesi, misafirlerle beraber denize açılmaları, Fahri Celal'in Füsün'un çaldığı müziğe kendini kaptırması, adaya gitmesi, Nazan'ın Füsün'a içini dökmesi, Füsün'un İzmir'e gidişi, oradan Bursa'ya geçip Süha ile evlenmesi, Kaya'dan gelen Fahri Celal'in yazdığı mektubu okuması, eşiyile birlikte otururlarken mektubu ve defterini yakması şeklindedir. Görüldüğü üzere, sürekli bir devinim söz konusudur. Kısa aralıklarla gerçekleşen pek çok olayın peş peşe verilmesi metne akıcılık kazandırmıştır.

2.1.3.1.2.Zaman

Nur Tahsin Salor'un *Gözlerin Sırrı* romanında yaşanan hadiseler, üç ayrı zaman diliminde gerçekleşmektedir. Bir sacayağı gibi bütünlük teşkil eden, yani birinin eksikliğinde diğer ikisinin metni ayakta tutması mümkün olmayan bu zamanlar, Füsün'un defterinde karakterlerin çocukluklarından bahsedilen uzak geçmiş, yaşananların anlatıldığı yakın geçmiş ve defter dışında bir anlatıcının ağzından gözlem yoluyla verilen geçmiş zamandır.

Eserde işlenen uzak geçmiş, Füsün - Fahri Celal – Nazan dostluğunu ve Füsün'un erkek arkadaşına duyduğu aşkın temelini göz önüne koyması açısından önemlidir. Ayrıca hocasının Füsün'a, gözlerin sırrına dikkat etmesi gerektiğini öğrettiği gün de uzak geçmişte yer almaktadır. Geriye dönüş yöntemiyle başkarakterin hatırladığı bu zaman diliminde yaşananların tümü, daha sonra gelişecek olaylara ve gösterilecek tavırlara zemin teşkil eder niteliktedir.

Füsün'un defterinde çoğunlukla sığağı sığağına yaşananlar anlatılmıştır. Bu sayede okur, birkaç gün içindeki gelişmelerden, karakterlerin ruhsal durumlarından haberdar olmaktadır.

Romanın tamamının Füsün'un defterine yazdıklarından oluşmaması, son bölümün anlatıcı tarafından yaşandığı an içinde aktarılması esere zenginlik kazandırmıştır. Zaman dilimi tam anlamıyla 'şimdi' değilse bile bu bölümde, Füsün'un ve eşinin yaptıkları, eylem anının hemen ardından anlatılmıştır.

Metin zamansal açıdan ele alındığında, adeta bir kameranın geçmişten şimdiye doğru kaydığı ve sonunda romanın can alıcı noktasının işlendiği an'a odaklandığı, oradan ileri gidemediği görülmektedir. Nur Tahsin zaman kurgusundaki tercihinde başarı sergilemiştir, demek yerinde olacaktır.

2.1.3.1.3.Mekân

Gözlerin Sırrı adlı eserde, mekânsal bağlamda üç farklı şehir yer almaktadır. Bunların ilki olan İstanbul'da, kullanılan yerler Füsün'un dayısının Bebek civarındaki evi, Fahri Celal'in ailesinin Şişli'deki kışlık evi ile Nazan'ın Tarabya'daki eski yalıdır. Roman, Füsün – Fahri Celal – Nazan ilişkileri bakımından hareketlilik kazandığında, olayların çoğu Nazan'ın yalısında gerçekleşmiştir. Metinde ayrıca Fahri Celal'in çocukluğunda bir süre yatılı kaldığı okuldan ve romanın ilerleyen sayfalarında yetişkin hâliyle gittiği adadan bahsedilmiştir. Füsün, okul ve ada meselelerine defterinde kısaca değinmiş, adlarını belirtmemiştir.

Romanda adı geçen ikinci şehir İzmir'dir. Füsün, Fahri Celal'i Nazan'ın sevgisine bırakıp apar topar İzmir'e, arkadaşı Kaya'nın çiftliğine gitmiştir, bir haftalık misafirliğin ardından yaşadıklarını anlatırken üzerindeki olumlu etkiyi şu şekilde dile getirmiştir:

Çiftliğin insana düşünecek vakit bırakmayacak kadar sevimli eğlenceleri var. Mini mini civcivlere Kaya ile beraber her gün avucumuzda yem yediriyoruz, ne sevimli, ne cici şeyler. Akşam üzerleri ata biniyor, uzaklara gidiyoruz, yollarda ras geldiğimiz köy çocuklarıyla konuşmak hoşumuza gidiyor. Geleli bir hafta olduğu halde hiç bıkmadım. (Nur Tahsin, 1931, s.62)

Eserde sözü edilen üçüncü şehir Bursa'dır. Füsün, Süha ile evlenmeye karar verdikten sonra İzmir'den ayrılıp Bursa'ya doğru yola çıkar. Kendisini Mudanya'da karşılayan Süha ile ileride yaşayacağı eve gider. Buranın ondaki tesiri oldukça iyidir:

Sühanın çok güzel, çok zarif mini mini bir evi var. Ellerimi çırptım. ... Bana içini gezdirdiği zaman daha çok sevdim. Küçük bir salon üstüne dört oda, sonra çiçekli bir balkonu var ki Bursanın bütün güzel yeşillikleri önünde... Süha bana odamı gösterdi. Sade döşemeli çok sevimli bir oda!... Hele tuvaletin üstündeki esans, levanta şişelerinin zarafetine bayıldım. (Nur Tahsin, 1931, s.71-72)

Eserde, yurtdışındaki bazı şehirlerin adı geçmektedir. Bunlar, Davs ve Berlin'dir. Geçmişten bahsedilen kısımda, Fahri Celal'in annesinin hastalığı sebebiyle Davs'a gittiği belirtilmiştir. Hakkında hiçbir ayrıntıya yer verilmeyen şehrin, yanlış yazımından ötürü İsviçre'de bulunan Davos olduğu düşünülebilir. Almanya'nın başkenti Berlin'den ise, Fahri Celal'in mimarlık eğitimi için gitmesi sebebiyle söz edilmektedir.

Deniz, romanda önemli yer tutmaktadır. Füsün ile Fahri Celal, on yıllık aranın ardından denizde baş başa kalabilmişlerdir. Beraber sandalla açıldıkları sabah, samimi biçimde konuşmuş, aralarındaki ciddiyete son vermişlerdir. Başka bir akşam da yine yalıdaki misafirlerle denizde sandal gezisi yapmışlardır.

Romanın genelinde uzun mekân tasvirleriyle karşılaşmamaktadır. Füsün, bir yerden bahsederken genellikle sevimliliğine ve zarifliğine dikkat etmektedir. Bunun sebebi, mekâna bakarken taşıdığı psikolojidir. Yukarıda alıntılanan parçalarda Füsün, kendini iyi hissetmek isteyen biridir. Çevresine sevgiyle bakmakta ve herhangi bir pürüz görmemektedir.

Mekânların niteliği düşünüldüğünde, karakterlerin maddî durumunu tahmin etmek mümkündür. Füsün'un çevresi genellikle zengin kişilerden oluşmaktadır. Doğal olarak evler, yalı ve çiftlik belli birer zevkle döşenmiştir.

2.1.3.1.4.Şahıs Kadrosu

Romanın şahıs kadrosunda Füsün, Fahri Celal, Nazan, Kaya, Süha, Şükran, Semiha, Füsün'un dayı, yenge ve hocası ile Fahri Celal'in anne ve babası yer almaktadır.

Füsün

Başkarakter Füsün, yaşadıklarını ve hissettiklerini defterine kaydettiğinden, eserin en iyi anlaşılabilir kişisidir, denebilir. Şâir Füsün, küçük yaşta anne ve babasını kaybettiği için bir süre dayısı ve yengesiyle yaşamış, ardından Fahri Celal'e duyduğu büyük aşkı, arkadaşı Nazan mutlu olsun diye feda ederek kuzeni Süha ile evlenmiştir. Çocukluğundan beri sevdiği Fahri Celal'e karşı tutumu ve olaylara verdiği tepkiler, incelikli ruhunu gözler önüne sermektedir. Romanda Füsün'un eleştirilen yanı, bir türlü parçalayamadığı ve nihayet büyük bir kayıpla altında kaldığı devasa önyargısıdır. Kendini o kadar çirkin bulur ki, aynaya bakabildiğine hayret eder,

sevdiği tarafından sevilleceğine kesinlikle inanmaz. Bu düşüncesi, hazin sonunun hazırlayıcısı olur.

Fusun'un kendine dair önyargısından beslenen aşağılanma korkusu, karakterin kişiliğini oluşturan en önemli unsurdur. Bu korkuyla eserin pek çok yerinde karşılaşmaktadır. Örneğin Fusun, bütün okurlarının yanı sıra özellikle Fahri Celal'in, takma isimle yazılan şiirlerin gerçekte kendisine ait olduğunu öğrenmesinden çekinmektedir. Neden, elbette aşağılanma korkusudur. Durum, Fusun'un ağzından şu cümlelerle anlatılmaktadır:

Fahri Celâl acaba Nerime Cavidî nasıl tasavvur etti de bu tebriki gönderdi. Güzelliğe meftun Fahri Celâl... Acaba bu şiirlerin benim gibi çirkin bir kızın eseri olduğunu bilse tebrik etmek için kalemi eline almak zahmetinde bulunur mu? Nazan ve Kaya ne kadar ısrar ederlerse etsinler ben, namı müstearımdan vazgeçmeyeceğim. Nerime Cavit imzasile okudukları şiirlerin zevkine doyamayanlara kendimi takdim edersem yaratacağım inkisarı hayali düşünüyorum. Hayır... Ben Buna hiç tahammül edemem. Karşımdaki gözlerin acı bir hayretle açılmasına, dudakların, çirkin, zalim bir kıvrımla bükülmesine nasıl, nasıl tahammül ederim? Bu müstehzi çevreleri düşünürken gözlerimin önünde Fahri Celâl'in mağrur başı beliriyor. Mısralarımdan ayrılarak acıyan bir bakışla yüzüme bakan sarı gözlerini görür gibi oluyorum. Sonra dudaklarını çirkinleştiren zalim bir inhina ile: -Demek, aylardanberi aradığım bu nefis şiirlerin şairi sizsiniz öyle mi?!... dediğini bu müstehzi sesin acı aksini işitir gibi oluyorum. Vücudümde buzdan bir el dolaşiyor, tüylerim ürperiyor. Hayır hayır, belki her bakışa, her sese gözlerimi kapar, kulaklarımı tıkarım. Fakat Fahri Celâl'in mağrur bakışları altında ezilmeğe, dudaklarının acıyan kıvrımlarına, müstehzi sözlerine asla, asla tahammül edemem. (Nur Tahsin, 1931, s.17-18)

Bu korkunun baskın olduğu noktalardan bir diğeri, Fusun – Nazan ikilisinin Tarabya'daki eski yalıda Fahri Celal adaya gittikten sonraki konuşmalarıdır. Nazan, aşkını dile getirdiğinde Fusun şakalar yaparak onun hüznünü dağıtmaya çalışır. Gayet sakindir. Ancak Nazan ondan, şiirleri kimin yazdığını Fahri Celal'e açıklamasını rica ettiğinde büyük bir şaşkınlığa uğrar. Bu ânı günlüğüne kaydederken kurduğu ilk cümle, "*Kalbim o kadar acıdı ki cevap veremedim,*" (Nur Tahsin, 1931, s.56) olur. İstemsizce bu isteği kabul eden Fusun, en yakın arkadaşı sevdiği kişiye âşik diye yıkılacağı yerde, gizlediği ismi ortaya çıkaracağı için kahrolur. Odasında yalnızken "*Fahri Celâl, Nerime Cavidî harikulâde tasavvur ederken, çirkin bir küçüklük arkadaşı olduğunu öğrenince, inkisarı hayale uğrayacak ve bütün hülyalarına gülecek,*" (Nur Tahsin, 1931, s.57-58) diye hıçkırıklara boğulur.

Fusun, Fahri Celal'in vereceği tepkiyi kendisine bildirmesi konusunda Nazan'ı tembihleyerek İzmir'e, arkadaşı Kaya'nın yanına gider. Çiftliğin doğal ortamında vakit geçirirken aklında Nazan'dan beklediği mektup vardır. Nihayet birgün o mektup gelir. Yazılanlar, Fusun'u perişan eder. Nazan'ın söylediğine göre, Fahri Celal gerçeği duyunca kahkahalarla gülmüş, Nerime Cavit olmayı Fusun'a yakıştıramamıştır. Korktuğu aşağılanmayı çok ağır bir şekilde yaşayan Fusun, mektubu okumaya devam edemez, "*Nazan! Nazan! Ben sana yalvarsam bile sen bunları bana yazacak kadar zalim olmamalıydın,*" (Nur Tahsin, 1931, s.68) haykırışıyla yastıklara gömülür.

Fusun, içinde bulunduğu psikolojiyle, en dibe sürüklenir. Kendi mutluluğu için yapacak bir şeyi kalmadığına inanarak, Süha'yı mutlu etmek adına onunla evlenmeye karar verir. Bu kararı, daha önce, Fahri Celal'in de Nazan'ı sevdiğini duyduğunda²⁷ vermemiş olup gizli isim meselesi sonuçlandığında vermesi dikkate değerdir. Fusun için sevdiği tarafından aşağılanmak, onu tamamen kaybetmekten daha ağırdır.

Romanın sonunda, Fahri Celal'in mektubunu okuyan Fusun, sevdiği adamın kendisini aşağılamadığını, aksine yücelttiğini gördüğünde artık her şey için çok geçtir. Bu gecikme için üzülür, ancak tepkisinde hiçbir aşırılık yoktur. Gururu temize çıkıldığından olsa gerek, Süha'yı mutlu etme kararını hatırlar. Defteri ve mektubu yakarken gözünden akan bir damla yaş, ateşin son kıvılcımını söndürür. Bu yaşla, içinde alevlenen korku da sönmüştür, denebilir. Fusun, kendine duyduğu önyargı yüzünden sevildiğini görememiş, sevmediği biriyle evlenmiş olmakla kalır.

Nazan

Nazan, Fusun'un arkadaşı ve sırdaşdır. Kalbinde Fahri Celal'in sevgisi yatmaktadır. Tarabya'daki eski yalısında Fusun'u ağırladığı sırada ona aşkıdan bahsetmiştir. Fusun'un da aynı adamı sevdiğini bilmiyormuş gibi davranan²⁸ Nazan'ın, baskın yönü kıskançlığıdır. Bunu kendisi şu şekilde ifade etmiştir: "*Erken veya geç, ehemmiyeti yok. Fakat ben çok kıskancım, Fusun. Onların (erkeklerin) hayatında bir kadın olamayacağına bildiğim halde, o kadar kıskancımki... Nişanlandıktan sonra, iptilâ ile sevebileceği benden başka hiç, hiç bir şey olmamalıdır.*" (Nur Tahsin, 1931, s.55)

²⁷ Bunu Fusun'a, yalıda konuştukları gün Nazan söylemiştir.

²⁸ Çıkarım, tezin yazarına aittir.

Romanın pek çok noktasında karşılaşılan garz yüklü cümlelerden hareketle Nazan'ın Fahri Celal'i Füsün'dan kıskandığı düşünülmektedir. Bunun ilk örneği, Füsün ile Fahri Celal'in herkes uyurken sandalla denize açıldıkları sabah görülmektedir. Aralarındaki eski samimiyeti yeniden kurmuş olmaktan gayet memnun hâlde yalıya döndüklerinde Nazan'ın beklenmedik ciddiyette tepkisiyle karşılaşır. Füsün anı defterinde, bu duruma anlam vermediğini dile getirerek konuyu kapatır. Bir başka örnek Nazan'ın Nerime Cavit hakkında Fahri Celal'e söylediği “*Her gün biz çekiyoruz, tanısaydın zaten bu kadar meşgul olmazdın,*” (Nur Tahsin, 1931, s.43) cümlesidir. Nazan bu cümleyi, kırılacağından endişe etmeden Füsün'un yanında kurmuştur. Belki de şaka olsun diye aralarındaki samimiyete dayanarak yapmıştır. Ancak Füsün, Fahri Celal'e, Nerime Cavit'i nasıl biri olarak hayal ettiğini sorduğunda Nazan'ın verdiği “*Taş bebek gibi.*” (Nur Tahsin, 1931, s.43) cevabı, Füsün'u incitmekten korkmadığını göstermektedir. Ayrıca Nazan'ın Füsün'a, Fahri Celal'le çocukluklarında kurdukları nişanlılığı kastederek, birbirlerine iki yıldız kadar uzak olduklarını söylemesi de kendini çirkin bulan başkarakter için kırıcı nitelik taşımaktadır. Oysa arkadaşının hassasiyetinin farkında olduğundan, belli bir bilinçle hareket etmesi beklenmektedir. Onu yalnız gücendirmekle kalmayan Nazan ayrıca, -bundan emin olmadığı hâlde- Fahri Celal'in de kendisini sevdiğini söyleyerek Füsün'u etkisiz kılmaya çalışmıştır. Beslediği kıskançlık belirgindir, denebilir.

Fahri Celal

Fahri Celal, Füsün ve Nazan'ın çocukluk arkadaşıdır. Almanya'da mimarlık eğitimi almış, genç, yakışıklı, sanatsever biridir. Annesi Nazan ile evlenmesini teklif ettiğinde, hemen reddetmeyen Fahri Celal'in amacı, çocukluğundan beri sevdiği Füsün'a yakın olmak, Nazan'ın yalısında onunla vakit geçirmektir. Altın rengi gözleriyle romanın hem “âşık olunan”, hem de kalbi sevgiyle dolu karakteri olan Fahri Celal, şiirlerini okuyarak daha da bağlandığı Füsün'a mektup yazmış, başkasıyla evlendiğinden habersiz kalbini açmıştır. Eserde, romantik yapısıyla öne çıkmaktadır.

Süha

Süha, başkarakter Füsün'un dayısının oğludur. Halasının ve eniştesinin vefatından beri birlikte yaşadığı Füsün'a âşıktır. Bu aşk konusunda defalarca uyarılmasına

rağmen sevmekten vazgeçmemiştir. Füsün, Fahri Celal'den daha güzel gözlere sahip bu genci sevediğini, yalnızca gülünç bulduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

Sühayı hatırladım: Çerçevesinin kusurlarını affederek gözlerimle beni seven bu zavallı dayızademin koyu yeşil gözlerini güzel bulmakla beraber onu hiç sevemiyorum. Keskin hatlarla süslü, güneş yanığı mat bir çehrenin sevimli güzellikleri arasında, içinde ebedî sevgi ışıklarile bana bakan bu yeşil gözlere, içimden hep gülmek geliyor... Kana kana, uzun uzun gülmek... Yalnız bir nokta fikrimi kurcalıyor: Acaba bu aziz dayızadeyi Fahri Celâlden evvel tanısaydım bu güzel, muhteşem gözlere gene gülebilir miydim?... Kimbilir?... Fakat herhalde hayır! (Nur Tahsin, 1931, s.6-7)

Anadolu'da yaptığı zabıtlık görevine iki yıl İstanbul'da devam eden Süha, romanın başında, Füsün'dan ayrıldığına üzülen işi gereği Bursa'ya yerleşmiştir. Bir süre sonra, oradan İzmir'de bulunduğunu haber aldığı Füsün'a bir mektup yazmış, sevgisinin sürdüğünü anlatmıştır. Füsün'un cevap niteliğindeki mektubunda, "mutlu olamıyorsa, mutlu edeceği" düşüncesiyle yazdığı evlenme kararının Süha'yı sevindirdiğini tahmin etmek zor değildir. Bu mektuptan birkaç gün sonra Füsün Bursa'ya gitmiş, olan bitenden habersiz durumda kendisini bekleyen Süha ile evlenmiştir.

Kaya

Romanın başında, Füsün'un takma adla şiirler yazdığını Nazan dışında bilen tek isim Kaya'dır. İzmir'deki çiftliğinde huzur içinde yaşayan Kaya, Füsün ile Nazan'ın ortak arkadaşlarıdır. İnce düşünceleri ve zarif söylemleriyle daima Füsün'un yanında olmuş, onu İzmir'de mutlu etmeye çalışmış ve evlenme kararına destek vermiştir.

Şükran ile Semiha

Şükran ile Semiha, romanın silik karakterlerdir. Nazan'ın yalısında verilen davetlerde adları geçmektedir. Üzerlerinde durulmamış, kalabalıkta isimleriyle anılan birileri var olsun diye oluşturulmuşlardır.

Diğer Karakterler

Romanda bahsi geçen Füsün'un dayısı, yengesi ve hocası ile Fahri Celal'in anne ve babası geri plandaki karakterlerdir. Füsün'un hocası, yalnızca başkarakterin geçmişteki bir anısında yer alırken Fahri Celal'in annesi, oğlu ile Füsün'un çocukluklarında nişanlı addedilmesine karşı çıkmasıyla ve Fahri Celal'in Nazan ile

evlenmesini istemesiyle eserde bulunduğunu hissettirmektedir. Bu iki kişi, diğerlerinin aksine az da olsa etkindir.

Görüldüğü üzere, romanın şahıs kadrosu ne çok geniş, ne de çok dardır. Eser, renkli karakterleriyle belli bir bütünlük oluşturmaktadır.

2.1.3.1.5.Anlatıcı ve Bakış Açısı

Gözlerin Sırrı romanının son bölümü dışında tamamı başkarakterin defterine yazdıklarından oluşmaktadır. Füsün'un defterinden alıntılanan bölümler, *birinci tekil şahıs / ben* anlatıcısı ile verilmiştir. Bu durum onun his ve düşüncelerinin anlaşılmasını kolaylaştırmıştır. Kitabın son bölümünde, *üçüncü tekil şahıs / o* anlatıcısı tercih edilmiştir. Eserin sonunda anlatıcının değişmesi yerinde bir seçimdir, çünkü Füsün'un defteriyle birlikte mektubu yakması ve bu durumun kendisinin ağzından aktarılmaması oldukça etkileyicidir. Bir bakıma aşkının küllenmesi karşısında Füsün'un artık cümle kurmaması, yaşadığı kaybın kelimelerle izah edilemeyeceği anlamına gelmektedir.

Eserin son bölümünde *hâkim - tanrısal* bakış açısı tercih edilmiştir. Burada, Füsün'un yeni hayatı, hissettiklerini bilen bir anlatıcı tarafından aktarılmaktadır. Olayların tamamı, herhangi bir öznel ifade kullanılmaksızın sunulmuştur.

2.1.3.1.6.Dil ve Üslup

Nur Tahsin, romanını oldukça yalın ve anlaşılır bir dille kaleme almıştır. Metinde okurun kafasını karıştıracak yapay ifadelerle yer vermemiştir. Kullandığı pek çok farklı kelime göz önüne alındığında dağarcığının zenginliği dikkat çekmektedir.

Romanda kontrol edilmeden baskıya verildiği izlenimini uyandıracak şekilde, biçimsel dikkatsizlikler söz konusudur. Aynı kelime, bir paragraf içinde birkaç kez tekrarlanmıştır.

Eserin temel meselesi “insan ruhunu değerlendirmek” olduğundan, yazar genellikle başkarakterin duygu durumunu tahlil etmeye çalışmıştır. Romanın yazılış tarzında herhangi bir öğreticilik yahut buyurganlık söz konusu değildir.

2.1.3.2. Tematik Açıdan İnceleme

Eserin odağında yer alan temalar, aşk, önyargı ve kıskançlıktır. Metinde, başkarakter Füsün'un çocukluk arkadaşı Fahri Celal'e duyduğu aşkı, önyargısı yüzünden, Nazan'ın kıskançlığının etkisiyle heba edişi anlatılmaktadır.

Aşk temasının sarıp sarmaladığı romanda, Füsün'un Fahri Celal'e beslediğinin yanı sıra, Nazan'ın Fahri Celal'e, Süha ve Fahri Celal'in Füsün'a duydukları aşk da işlenmiştir. Görüldüğü üzere Nur Tahsin, aşkı metnin zeminine yerleştirmiş ve olayların hareket noktası kılmıştır.

Gözlerin Sırrı'nda eleştirilen tutum, dışsal olanın önemsenmesi, iç güzelliğinin bir yana bırakılmasıdır. Füsün'un kendine duyduğu önyargı, güzel yeşil gözlerini kör etmiş gibidir. Aynada güzel bulmadığı kendine, bir türlü Fahri Celal'in sevgisini yakıştıramamıştır. Romanın sonunda, hocasının yıllar önce söylediklerini tekrar hatırlayan Füsün, Fahri Celal'in onu kalpten sevdiğini, çirkinliğini önemsemediğini ancak her şey olup bittikten sonra idrak etmiştir. Başkarakter, önyargısını yenemediği için romanın sonunda sevmediği biriyle evlenerek adeta cezalandırılmıştır.

Kıskançlık konusu, romanda üstü kapalı işlenmiş, okura açıkça anlatılmamış; sezdirilmiştir. Konunun odağında, yer alan kişi Nazan'dır. Nazan, Fahri Celal'i severken aynı zamanda Füsün'dan kıskanmaktadır. Bu durum, çoğu kez Füsün'u üzmesine sebep olmuştur. Fahri Celal'i yalnız ondan değil bütün kadınlardan kıskanan Nazan, sivrilen kişiliğiyle esere zenginlik katmıştır.

2.2. Hikâyeleri

Cumhuriyet devri yazarlarından Nur Tahsin Salor'un muhtelif gazete ve dergilerde yayımlanmış ancak daha sonra kitaplaşmamış hikâyeleri bulunmaktadır. Toplamda 10 adet olan bu hikâyelerin isimleri "Avize", "Bebek", "Mimi", "Yaş On Sekiz", "Heykel", "Maskeli Balo", "Zehra'nın Talihi", "Garip Bir Tesadüf", "Nazar" ve "Ayrılık"tır.

Nur Tahsin'in ilk hikâyesi 16 yaşında kaleme aldığı ve liseden öğretmeni Reşat Nuri Güntekin'in desteğiyle 1929 yılında *Uyanış* dergisinde yayımlattığı "Avize"dir. Yazarın "Bebek", "Mimi" ve "Yaş On Sekiz" başlıklı hikâyeleri 1936-1938 yılları

arasında *Son Saat* gazetesinde yayımlanmıştır. Bahsi geçen üç hikâyenin belirtilen yıllar arasında basıldığı, Mehmet Behçet Yazar'ın *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı* adlı çalışmasından öğrenilmiş ancak *Son Saat* gazetesinin bu yıllarda çıkan sayıları, gazetenin kendi arşivi de dâhil olmak üzere herhangi bir arşivde yer almadığından bilgi teyit edilememiştir. Kitapta hikâyelerden bölümlerin sunulması, verilen tarihlerin doğruluğuna dayanak niteliğindedir. Nur Tahsin'in "Heykel" başlıklı hikâyesinin de aynı yıllara ait sayılarda yer aldığı için bulunamadığı düşünülmektedir. Bu dört hikâyenin tam metni incelenmek üzere, Nur Tahsin'in geçmişte hazırladığı ve sekiz hikâyesini kaydettiği, Günsunan Bilge'nin arşivinde bulunan kitapçıktan alınmıştır.

Yazarın hikâyelerinden biri olan "Maskeli Balo", 1 Mart 1952 tarihinde *Resimli Hikâyeler* mecmuasının 18. sayısında yer almıştır. Okurları heyecanlandırmak adına bir önceki sayısında yayımlanacağına dair duyuru yapılan²⁹ hikâye, mecmuanın adında ifade edildiği şekilde bir resimle³⁰ sunulmuştur.

Nur Tahsin'in "Zehra'nın Talihi", "Garip Bir Tesadüf", "Nazar" ve "Ayrılık" başlıklı hikâyeleri, *Yirminci Asır* adlı haftalık resimli mecmuada yayımlanmıştır. 1957 yılının farklı aylarında basılan bu hikâyelerden "Garip Bir Tesadüf", 4 Nisan tarihli 242. sayıda bütünüyle verilmiş, diğerleri mecmuanın birkaç sayısına bölünmüştür. Bunlardan "Zehra'nın Talihi" 17 ve 24 Ocak tarihli 231 ve 232. sayılarda, "Nazar" 25 Nisan ve 2 Mayıs tarihli 245 ve 246. sayılarda, "Ayrılık" 13, 20 ve 27 Haziran tarihli 252, 253, 254. sayılarda yer almaktadır.

2.2.1. Avize

Bir sarayın raks odasında tavana asılı hâlde bulunan ihtişamlı avize, hikâyenin başkahramanıdır. Sultan ve şehzadenin katıldığı raks âlemleri, bu avizenin altında gerçekleşir. Semendil adlı cariye, her eğlencede baş döndüren dansıyla onları etkiler.

Bir zaman sonra Semendil ile şehzade, bu odada gizlice buluşup âlem yapmaya başlarlar. Birbirlerine âşık olduklarından avizenin hayret ve sevgiyle izlediği geceler, romantik bir atmosferde geçer.

²⁹ Duyuru metni için bakınız: Ekler – C11.

³⁰ İlgili resim için bakınız: Ekler – C12.

Kıskanç sultan, bu durumu haber alır ve uzun süre sonra bir raks âlemi tertip eder. Gözde cariyelerinden birine raks odasındaki avizenin zincirlerini gevşetmesini emreder. Ortam hazırlanır ve sazandeler sazlarını çalarken Semendil, sultan ile şehzadenin önünde dans etmeye başlar. Şehzade ile göz göze geldiği sırada, zincirleri kopan avize üstüne düşer. Semendil'in ölümü karşısında sultan haince gülerken şehzade delirir. Sabaha kadar sevdiğinin başında saz çalar. Gün doğumunda sazını parçalar ve zehirli şarap içerek intihar eder. Kırılan avize, sarayın karanlık odalarından birine konulur.

Avizenin ağzından, birinci tekil şahıs anlatımıyla aktarılan hikâyenin içeriği kısaca bu şekildedir. Metinde his ve düşünceleriyle var olan ve Semendil'e hayranlığını dile getiren mumlu avize, yaşananları gözlemleyen konumundadır.

Semendil'in zarif dansı, sultanın kını ve şehzadenin sevgisiyle dikkat çektiği metinde bu karakterler dışında cariyeye ve sazandeler yer almaktadır. Tema bağlamında Semendil ile şehzadenin birbirlerine duydukları aşkın yanı sıra sultanın kıskançlığı işlenmektedir.

Hikâyedeki olayların geçtiği mekân, saraydır. Burada bulunan raks odası, avizenin asılı durduğu ve saz âlemlerinin gerçekleştirildiği yer olduğu için özellikle ele alınmıştır. Mekân, metinde şiirsel anlatımla şu şekilde tasvir edilmiştir:

“Servet ve ihtişam dolu bir sarayda... Bin bir ahenk kaynayan süslü bir raks odasının altın yıldızlı tavanında asılıydım. ... Bazı mehtaplı gecelerde beyaz şehnişinlerden süzülen ay ışıkları yıldızlı duvarlarda, ipek halılarda hülyalı gölgeler yaratırdı... Ve saray hümmalı bir zevkin uykusuna dalarken ben raks odasının bir harabe sükûnu sinmiş havasında sabahlara kadar yapayalnız kalırdım.” (Nur Tahsin, 1929, s.103)

Hikâyede “ziya, itina, âhile, teessür...” gibi Osmanlı Türkçesi'ne ait bazı kelimeler bulunmaktadır. Varlığına nadiren rastlanan bu kelimeler, anlaşılabilirliği olumsuz şekilde etkilememektedir. Avizenin anlattıklarından oluşan metinde diyaloga yer verilmediği hâlde, tercih edilen masalsi üslup sayesinde akıcılık sağlanmıştır.

Geçmiş zaman ile şimdiki zamanın art arda yer aldığı hikâyede önce uzak geçmişte yaşanan genel olaylardan bahsedilmiş, ardından yakın geçmiş ele alınmış ve son olarak şimdiki zamanda avizenin durumu anlatılmıştır. Hacimli bir metin olmamasına rağmen “Avize”de çeşitli zamanları bildiren ekler başarıyla kullanılmıştır.

2.2.2.Bebek

Nur Tahsin'in ikinci hikâyesi “Bebek”in konusu şöyledir:

Başkarakter Ayşe, ailenin tek çocuğudur. Babasının askere gidip bir daha dönmemesiyle fakirliğe sürüklendikleri için annesi evlerini satmak durumunda kalır. Bir yakınlarının çiftliğinde, küçücük bir evde yaşamaya başlarlar. Çiftlik işlerine yardım eden anne, haftada bir gün dikişçi olarak kaymakamın evine, boş kaldıkça da işçi arayan başka birilerine gider.

Annesinin kaymakamın evine gideceği bir gün Ayşe, kendisini de beraberinde götürmesi için ağlar. Diğer evlere –rahatsızlık vermemek için- çocuğunu götürmeyen anne, orada aynı yaşta arkadaşı Şermin bulunduğu için kızının isteğini geri çevirmez. Birlikte yola koyulurlar.

Kaymakamın küçük kızı Şermin, Ayşe ile iyi anlaşmaktadır. Bir süre oyun oynadıktan sonra, Şermin'in yatınca gözlerini kapayan bebeğine elbise dikmeye çalışan iki küçük kız, bunu bir türlü beceremez. Ayşe, elbiseleri annesinin dikmesini önerir. Annesi, ilgilendiği iş yoğun olduğundan bunu ancak akşam yapabileceğini söyler. Şermin bebeğini bir geceliğine isteksizce Ayşe'ye verir.

Adeta hayran olduğu mavi gözlü, sarı saçlı bebeği izlemekten zevk duyan Ayşe, eve döndükten sonra onu alıp dışarı çıkar. Çiftlik sahibinin yaramaz oğlu Yalçın, oyun oynayan küçük kızın yanına gelir. Bebeği eline alır ve yanlarındaki kuyuya atmakla tehdit eder. Ayşe'nin ağlayıp yalvarmaları sonuç vermez, Yalçın'ı sarstığı esnada bebek kuyuya düşer.

Annesi işten gelince kızını gözleri yaşlı hâlde uyurken bulur. Bebeğin elbiselerini hazırlar. O gece Ayşe, Şermin'in bebeğini sorduğuna dair kâbus görür.

Annesi erkenden işe gittiği için ertesi gün akşama dek yalnız kalan Ayşe, yaşlı komşu Fatma Nine'nin yanına uğramaz. Haberi olmadığı hâlde kadının bebeği sormasından çekinir.

Hava iyice kararınca Şermin dadısıyla beraber gelip bebeğini sorar. Ayşe, biraz müsaade ister ve kuyunun başına gider. Zihninde canlanan bebek hayalinin peşi sıra kendini kuyunun derinliğine bırakır. Aynı akşam çiftlik çalışanları, oyuncak bebekle

birlikte Ayşe'nin cansız bedenini kuyudan çıkarır. Şermin, hem bebeğini hem de arkadaşını kaybettiği için üzülür.

Hikâyede yer alan olayların gelişimi, yukarıda özetlendiği şekildedir. Karmaşıklıktan uzak olay örgüsüne sahip metin, gerilim açısından sona yaklaştıkça yükselen bir çizgiye sahiptir. Şermin'in bebeğini sıkı tembihler eşliğinde arkadaşına verdiği andan Ayşe'nin kuyuya atladığı ana kadar bu gerilim artarak sürmüştür.

Nur Tahsin'in *üçüncü tekil şahıs / o* anlatıcısını tercih ettiği metinde, zaman kiplerinden *görülen geçmiş zaman*, *şimdiki zamanın hikâyesi* ve *duyulan geçmiş zamanın hikâyesi* kullanılmış, yakın geçmiş anlatılırken uzak geçmişte yaşanan bazı hadiseler de verilmiştir.

Bütün olan bitenin yanı sıra karakterlere ait özgün hislerin bir anlatıcı tarafından aktarıldığı hikâyeye, *hâkim - tanrısal* bakış açısıyla yazılmıştır. Metinde zaman zaman anlatıcının taraflı tutumuyla karşılaşmaktadır. Buna Ayşe'nin Yalçın'a karşı savunulduğu şu cümleler örnek gösterilebilir: "*Ayşe'ciğin yeşil gözleri yaşla doldu, küçük yüreği korkuyla duracak gibi çarpıyordu. Hızla atıldı. Bebeği bu yaramaz çocuğun elinden almak istedi.*" (Salor, Nur Tahsin, 1938, s.?)³¹

İki iç (Ayşe'nin yaşadığı ev, kaymakamın evi) ve bir dış mekânın (bahçe) kullanıldığı hikâyede, iç mekânların fiziksel durumu ile maddî bağlamda fakir-zengin çatışması ortaya konmuştur. Metinde mekânsal tasvire yer verilmemiş, başkarakter Ayşe'nin içinde bulunduğu durumlar psikolojik tahlille öne çıkarılmıştır.

Konudan konuya hızlı geçişlerin bulunduğu metinde, Ayşe'nin çocuk saflığıyla bağlandığı oyuncak bebek uğruna hayatını kaybetmesi anlatılmaktadır. Hikâyenin yazılma sebebi addedilecek kadar odaklanılan mesele ise, onun duyduğu özlem, imrenme, sevinç, korku ve üzüntü gibi hislerdir. Nur Tahsin, bu hisleri bir çocuğun kalbinden geçirmeye karar vermekle işini iki kat zorlaştırmış ancak diyalog ve tutumların inandırıcılığı sayesinde bunun altından başarıyla kalkmıştır. Metnin tavırlarıyla sivrilen üç çocuk karakteri Ayşe, Şermin ve Kaya, kurguda doğallıklarından sıyrılmaksızın var olmuşlardır. Kişiliklerinin baskın yönleri, hiçbirini salt iyi ya da kötü yapmamış, davranışlarındaki çocukça samimiyetin önüne geçmemiştir.

³¹ Hikâyenin gazetede basılı hâline ulaşamadığından sayfa numarası belirtilmemiştir.

Sade ve anlaşılır dille kaleme alınmış metinde, anlatım sırasında konmuş bir dipnot dikkat çekmektedir. Ayşe ile Şermin'in oyuncak bebeğe yeni giysiler yapmak istedikleri sırada “*Eskisini çıkardılar zaten bozulmuştu. Çıkarırken de büsbütün yırtıldı. Bebek çıplak kalmıştı,*” (Salor, Nur Tahsin, “Bebek”, s.?) şeklinde bir bilgiyle karşılaşılmaktadır. Dipnot kullanılmaksızın aktarılabilecek cümlelerin neden bu şekilde verildiği anlaşılmamıştır.

2.2.3.Mimi

Hikâyeyle aynı adı taşıyan başkarakter Mimi, anne-babasının boşanmaları sonucunda babasının evinde kalmış bir genç kızdır. Boşanmanın ardından annesinden uzaklaştığı ve onunla görüşmesi yasaklandığı için üzülen Mimi, derin bir buhrana kapılır. Üzüntüsünün yoğun olduğu bu süreçte, Cavit adlı gençle nişanlanır.

Annesinden ayrılmasından uzun zaman sonra bir akşam, komşusu Samim Bey'in evine gider ve kendisine hazırlanan sürprizle, gizli saklı da olsa annesine kavuşur. Samim Bey, sürekli bu şekilde buluşabileceklerini belirtir. Sevince kapılan Mimi, o akşam teşekkür etme niyetiyle Samim Bey'e mektup yazar. Yazdığı mektuplardan birinin müsveddesini buruşturup kullanılmış kâğıt sepetine atar. Doktor olan babası, ağır bir hastasına ait reçeteyi bulmak için sepeti karıştırırken bu müsveddeye denk gelir ve okuduğu sevgi dolu satırları yanlış anlar. Bu yanlış anlamamanın temelinde, Mimi'nin babası yanındayken uzaktan geçen Samim Bey'i sevinçle selamlaması yatmaktadır.

Mimi, Samim Bey'e gece buluşması için bir not gönderir. Durumdan şüphelenen Cavit, notu hizmetçinin elinden alır. Okuduklarından hareketle aldatıldığını zanneder. Bir süre sonra hakaret dolu bir mektup eşliğinde nişan yüzüğünü Mimi'ye göndererek ayrılmak istediğini bildirir.

Nişanlısının, annesinden hazzetmediğini, babasına hak verdiğini gördüğünde bu evliliğin gerçekleşmeyeceğini zaten anlamış olan Mimi, Cavit'e cevap niteliğinde bir mektup yazar. Durumu özetler ve Cavit'in zor zamanlarında kendisini anlamaya çalışmadığından yakınlık ayrılığın isabetli olacağını belirtir. Mektubu gönderdikten sonra babasının evini terk edip annesiyle yaşamaya başlayacağından bahseder.

Hikâyenin başkarakteri Mimi, yukarıdaki özetten de anlaşılacağı üzere oldukça dinamik biridir. Karakterin ruhundaki dalgalanmalar, hislerindeki değişimlerle verilmiştir. Üzüntüsünü ve sevincini ortaya koyan pek çok durum göze çarpmaktadır. Bunlara şu cümleleri örnek göstermek mümkündür:

“Mimi’nin gözlerindeki yeşil ışık söndü. Elleri yanlarına düştü.”, “Mimi, odasına girerken bu gece hayat yollarını aydınlatan son ışığın da söndüğünü zâlim bir ıstırapla hissediyordu.”, “Babasının annesini bıraktığını, ona haber verdikleri dakikanın sızısı hâlâ, ayrılık gününden beri gözlerine düşen melâl gölgesi hâlâ silinmemişti.”, “O zaman Mimi, çılgın bir deli olmuş, kalbine sinen bu hicranı zalim bir kinle hiç unutmamıştı.”; “Mimi, ay ışığı altında, beyaz elbisesiyle bir tüy kadar hafif ve neşeli, köşke dönüyordu.”, “Sevinçten çıldıran bir insan gibi kollarına atıldım! İkimiz de hasretin günlerden beri içimizde yanan ateşini sıcak sevinç yaşlarıyla söndürdük.”. (Salor, Nur Tahsin, 1936, s.?)

Görüldüğü üzere, bu hikâyede de bir öncekinde (“Bebek”) olduğu gibi karakter psikolojisi üzerinde durulmaktadır. Özellikle metnin sonunda Mimi’nin Cavit’e yazdığı mektup, içinde bulunulan duygusal atmosferi ortaya koymaktadır.

Anlatımın, *üçüncü tekil şahıs / o* anlatıcısıyla gerçekleştiği metinde *hâkim - tanrısal* bakış açısı kullanılmıştır. Öyle ki anlatıcı, “*Mimi, eskiden böyle değildi. O kadar canlı, o kadar ciddi bir kızdı ki...*” (Salor, Nur Tahsin, 1936, s.?) cümleleriyle genç kıızı önceden beri tanıdığını ifade etmektedir.

Hikâye, annesine özlem duyan Mimi, karısından nefret eden Doktor, önyargılarıyla hareket eden Cavit, yumuşak kalbiyle öne çıkan Samim Bey ve şaşkın hizmetçi Gülşen ile farklı hisler besleyen renkli kişi kadrosuna sahiptir denebilir. Aynı renklilik, hem kavuşma hem de ayrılık temalarını barındıran metnin çeşitliliğe sahip içeriğinde de kendini göstermektedir.

Nur Tahsin Salor’un romanında kullandığı form olan metin içine mektup yerleştirmek, “Mimi” başlıklı hikâyede de mevcuttur. Mektubun metinde doğrudan yer alması, karakterin ifadelerini aracısız aktarmasını sağlamıştır. Bu noktada dikkat çeken şudur ki, yazar yalnız Mimi’nin mektubunu alıntılamış, Cavit’in yazdığına yer vermemiştir. Böylelikle hem odak noktasına başkarakterin dünyasını koyduğunu göstermiş, hem de Mimi’nin yazdıklarıyla nelere cevap verdiğini belirterek Cavit’in mektubunu özetlemiş, özü dağıtmamış, tasarruf etmiştir.

Yazılarının genelinde olduğu gibi “Mimi” başlıklı hikâyesinde de Nur Tahsin’in üslubu şâiranelikten uzak, dili sade ve anlaşılırdır. Olayların anlatıldığı paragrafların yanı sıra metinde sıklıkla diyalogların yer alması akıcılığa katkı sağlamıştır. Bunun, bir diğer olumlu sonucu ise, karakterlerin tarzını ve tavrını okura doğrudan hissettirmesidir. Örnekle ifade etmek gerekirse, metinde şu şekilde yer alan diyalogdan Cavit’in şüphe ve kızgınlığını, Gülşen’in korku, endişe ve telaşını hissetmek mümkündür:

-O kâğıdı nereye götürüyorsun Gülşen?...

Gülşen cevap vermek istemedi.

-Sana söylüyorum Gülşen!...

-Komşuya efendim...

-Kim gönderiyor?

-Küçük Hanım...

-Kime götürüyorsun?

... (Salor, Nur Tahsin, 1936, s.?)

Hikâyede geçen mekânlar Mimi’nin ve Samim Bey’in yaşadıkları iki köşk, baba-kızın gezdiği Caddebostan sokakları ve sandalla dolaşılan denizdir. Görüldüğü üzere metinde somut mekânlar kullanılmış, ancak herhangi bir tasvire yer verilmemiştir. Mekânın insan ruhuna etkisiyle ilgili olmasa da, “Mimi”de belli bir mekâna dair hissel yoğunluk söz konusudur. Başkarakter, yaşadığı evden nefret etmektedir. Elbette ki bu, fikirlerine saygı duymayan babasının varlığından ötürüdür. Mekân bahsine ek olarak, metinde adı anılan tek şehir Samim Bey’in ailesinin gittiği Ankara’dır.

“Mimi” başlıklı hikâye zamansal bağlamda incelendiğinde, çeşitli kiplerin varlığı göze çarpmaktadır. Bu çeşitliliğe örnek olarak şu cümlelerdeki altı çizili kısımları göstermek mümkündür:

... ismi gibi anlaşılmaz bir çocuk olmuştu. (duyulan geçmiş zamanın hikâyesi)

Babası, bahçede onu arıyordu. (şimdiki zamanın hikâyesi)

Gözlerini ağaçların arasında gezdirerek tekrar etti. (görülen geçmiş zaman)

Cavit doktoru çok sever, her arzusuna hürmet ederdi. (geniş zamanın hikâyesi)

-Hiç... İçim sıkılıyor!... (şimdiki zaman)

Çünkü, eminim ki, annem için hiç düşünmeden söyleyeceğin sözler, beni büsbütün kıracak, gönül bağlarımızı tamamiyle koparacaktı. (gelecek zamanın hikâyesi)

Mektubumu bitirirken sana son bir tavsiyede bulunacağım Cavit... (gelecek zaman)

Çeşitli kiplerin kullanılmasıyla oluşturulan zamansal hareketlilik, metinde herhangi bir tekdüzelik oluşmasını engellemiştir. Cümleler arasında karışıklığa sebep olacak anî geçişlere yer verilmemesi, anlatımı zaman uyumu bakımından nitelikli kılmıştır.

2.2.4.On Sekiz Yaş

Hikâyenin başkarakteri Şerrare'nin on sekiz yaşının son günüdür ve yeni yaşı ailesinin düzenlediği bir partiyle karşılanacaktır. Parti sabahı, uyandıktan sonra oyuncaklarına veda eden Şerrare, kendini yeni bir hayata giriyormuş gibi bulur. Dolabındaki pembe parti elbisesine baktıkça büyüdüğünü düşünür. Çocukluğu yaramazlıklarla geçtiğinden insanları büyüdüğüne inandıramayacağından endişe duyar ve artık daha ağır tavırlar takınmaya karar verir. Özellikle uzaktan akrabası Necdet'in kendisiyle uğraşmasına fırsat vermek istemez.

İltifatlarla süren partiden sıkılan Şerrare, bir ara ortamdan ayrılır ve soluğu odasındaki aynanın karşısında alır. Planı, aynadaki küçük kıza dil çıkarıp saçlarını bozmaktır. Ancak bu gerçekleşmez, çünkü Şerrare aynadaki aksine hayranlıkla bakabilir. O sırada Necdet odaya girer. Arkasına geçip kızın gözlerini kapatır. Saydığı pek çok isimden sonra gözlerini kapayanın kim olduğunu tahmin eden Şerrare, kendisiyle sürekli dalga geçen, hâlâ çocuk olarak gören Necdet Ağabey'inin şakasına şaşırır. Bir süre konuşurlar ve roman yazarı Necdet, bir kitabı için Şerrare'den yardım ister. İkinci kez şaşkınlığa uğrayan Şerrare, biraz düşünür ve teklifi kabul eder.

Davetlilerin yanına döndüklerinde Şerrare'nin tanıdıklarından Nermin, Necdet'in parmağındaki yüzüğü görür ve nişanlısını herkesten sakladığı için onunla alay eder. Bu nişandan o an haberdar olan Şerrare, anlamsız bir hüzne kapılır. Necdet'e sorduğu çeşitli sorularla ağzından laf almaya çalışır fakat gizli nişanlının kim

olduğunu öğrenemez. Necdet, kendi adının yazılı olduğu nişan yüzüğünü sevdiği kişiye gönderdiğini, henüz bir cevap almadığını söyler.

Duyduğu merak ve üzüntünün sebebini bir türlü anlayamayan Şerrare, herkes gittikten sonra odasına çekilip gelen hediyeleri açmaya başlar. Necdet'in hediyesinin muzipçe bir oyuncak olacağını düşündüğünden kutuyu açmak istemez ve yatağının üzerine fırlatır. Diğer bütün paketler açıldıktan sonra sıra o kutuya gelir. Şerrare, paketi açtıkça yeni kâğıtlarla karşılaşır. Son kâğıdın içinde Necdet'in bahsettiği yüzük ve yazdığı notla karşılaşır. Önce şaşırır, bahsedilen nişanlının kendisi olduğunu anlayınca yüzüğü geri gönderip onun gururunu kırmak ister. Daha sonra büyük bir sevgiyle yüzüğü parmağına geçirir.

Olay akışı bu şekilde gerçekleşen hikâyenin odağındaki karakterler Şerrare ve Necdet'tir. Şerrare adlı başkarakter, sevdiğinden ve sevildiğinden habersiz on dokuzuna girmek üzere olan bir genç kızdır. Necdet ise otuz yaşında bir yazardır ve final sahnesinde anlatıldığı üzere Şerrare'yi sevmektedir. Aralarındaki ilişki, geçmişten beri didişmelerle sürmüş, parti akşamı gelişen olaylar sayesinde ilerlemiş ve Şerrare'nin yüzüğü parmağına takmasıyla nişanlılık şeklinde farklı bir boyut kazanmıştır.

Bu karakterlerin dışında hikâyede adı geçenler, Nermin ve Şerrare'nin annesidir. Verilen davete pek çok kişi katılmışsa da bunlar, belli özellikleriyle öne çıkarılan karakterler değildir. Şerrare'nin annesi, parti hazırlıkları esnasında hizmetçilere emirler yağdırmak ve davette kızının yanında bulunmak dışında bir sahnede yer almamakta, metnin dramatik yapısına etki etmemektedir. Nermin ise, metinde Necdet'in parmağındaki yüzüğü fark edip bir şekilde Şerrare'ye duyurmak için var gibidir. Nermin'in varlığı, Şerrare'nin çocuk ruhlu ve dikkatsiz olmasını, Necdet'i ağabeyi gibi görmesini desteklemektedir. Çünkü bu özelliklere sahip biri, Necdet'in parmağındaki yüzüğe dikkat etmeyecek ve etse bile onun bir nişan yüzüğü olduğunu anlamayacaktır. Bu açıdan bakıldığında Nermin, etkin bir karakterdir.

Nur Tahsin'in romanında ve bundan önce incelenen hikâyelerinde tasvire uzun uzadıya yer verilmediği görülmektedir. Burada da aynı durum söz konusudur. Metnin başlangıcında gün doğumunun ele alındığı kısım dışında bir yerde resmeden anlatımla karşılaşmamaktadır. Bahsedilen kısım, romantik bir hava taşımaktadır:

Güneş henüz doğmamıştı. Mor dağların arkasından azametli bir sultanın kızıl etekleri görünürken onu, her günden daha hâkim, daha muhteşem buldum. Yatağımın sıcak kucağından bir türlü ayrılamıyordum. Vakit çok erkendi, başımı yastığımın altına sokarak uyumak istedim. Fakat her gün güneş doğmadan açılmayan gözlerim bugün güç kapanıyordu. Tül perdelerden sızan ilk ışıklar aynada ve duvarlarda renkli ekranlar yaratıyordu. (Salor, Nur Tahsin, Yaş On Sekiz, s.?)

Metinde mekân olarak kullanılan iki ortam vardır. Biri, partinin yapıldığı yazlık köşk, diğeri Şişli'deki kışlık apartmandır. Bu mekânlar hakkında detaylı bilgi verilmemiş, yalnızca şu ifadeler kullanılmıştır:

Kışlık odam Şişli'deki apartmanın Mecidiyeköy açıklarına bakan arka tarafında ne güzel, ne ferahdır! Yazın da hayatım bahçede, denizde ve köşkün en sevimli, en manzaralı yeri olan bu çatı katındaki odamda geçer. En üst katta olduğu için ben bu şirin odaya şakacıktan tavan arası derim. İşte benim hayatım bu kadar sade... (Salor, Nur Tahsin, Yaş On Sekiz, s.?)

Birinci tekil şahıs / ben anlatıcısı tarafından Şerrare'nin ağzından aktarılan metinde öne çıkan mesele, genç kızın içinde bulunduğu duygu durumlarıdır. Metnin tamamında Şerrare'nin hisleri ve olaylara verdiği tepkiler ele alınmaktadır.

2.2.5. Heykel

“Heykel” adlı hikâyenin başkarakteri Orhan, devrin en bilindik heykeltıraşlarından Hikmet Ferdi'nin çocuğudur. Babası, annesinin vefatından sonra tekrar evlenmiştir. Evde ve hikâyede bulunan karakterler, Orhan'ın babası, üvey annesi, yaşıtı olan üvey kardeşi Turhan ve annesinin halayığının oğlu Zeynel'dir.

Evde bilinen en temel kural, heykeltıraşın atölyesine girmenin yasak olduğudur. Bu yasak yalnız oldukları birgün kırılır ve babası, Orhan'ı içeri sokar. Oğlunun heykellere dair heyecanla sorduğu soruları cevaplandırır. Önüne dönmüş çalışırken, Orhan'dan siyah örtünün altındaki heykelin kim olduğu sorusu gelir. Örtüyü açtığı için çocuğa kızmayı düşünen ancak eski eşinin heykelini karşısında görünce bunu başaramayan Hikmet Ferdi, Orhan'ı dışarı çıkarır. Baş başa kaldıklarında küçük çocuk aynı soruyu Zeynel'e sorar, tahmin ettiği gibi, onun annesinin heykeli olduğunu öğrenir. Artık tek isteği, onu bir daha görmektir.

Orhan, yatılı okula gideceği için evde hazırlık yapılır, eşyalar toplanır. Evdeki son gününde düşündüğü tek şey, annesinin heykelidir. Üzüntüsünün sebebini bilen arkadaşı Zeynel'le birlikte, açık bırakıldığını öğrendiği birgün tekrar atölyeye girer

ve heykeli seyre durur. Biraz sonra yanlarına, hiç iyi anlayamadığı kardeşi Turhan gelir. Hikmet Ferdi'ye yakalanmaktan korkan Orhan ve Zeynel, endişeye kapılırlar da onu dışarı çıkmaya ikna edemezler. Isrardan vazgeçip gitmeye karar verdiklerinde arkalarında kopan gürültüyü duyarlar. Değerli heykellerden biri kırılmıştır. Hemen oradan uzaklaşırlar.

Bir süre ağladıktan sonra babasının yanına giden Turhan, ona Orhan ile Zeynel'in atölyeye girdiklerinden bahseder. Hikmet Ferdi, koşar adım oraya varır ve kırılmış heykelin parçalarıyla karşılaşır. Bir hışımla oğlunun odasına yönelir ve ondan bir açıklama bekler. Heykeli kendisinin kırmadığını, kıranı da görmediğini söyleyen Orhan'a yalan söylediğini düşünerek iki tokat atar.

Durumun etkisiyle sabaha kadar ateşler için yatan Orhan, okula gitme saati geldiğinde yerinden kalkamaz. Eve çağrılan doktorun çabası sonuç vermez. Çocuk ertesi gün de akşama dek yüksek ateşle annesini sayıklar.

Gece kendine gelip yataktan kalkan Orhan, ayakucunda uyuyan Zeynel'i görür. Ses çıkarmadan atölyenin yolunu tutar. İçeri girdiğinde annesinin heykeline sarılır. Kollarını boynuna doladığı heykelin kucağında sabaha dek uyur.

Zeynel kalkıp çocuğu yatağında göremeyince, her yanı arar. Bulamayınca Hikmet Ferdi'ye haber verir. Etraf tekrar aranır ve son olarak atölyeye bakılır. Heykeltıraş, gördüğü manzara karşısında hayrete kapılır. Oğluna dokunduğunda, bedeninin soğukluğundan öldüğünü anlar. Orhan'ı kucağına almak ister ancak çocuğun heykele sarılmış kollarını açamaz. İkisini birlikte yere yıkar. İlk aşkın son hatıralarına kapanır ve hıçkırarak ağlar.

Yukarıda kısaca aktarıldığı şekilde gelişen olay örgüsüne sahip hikâye, pek çok yönden Nur Tahsin Salor'un "Bebek" adlı hikâyesiyle benzerlik taşımaktadır. Bahsedilen iki metnin başkarakterleri, aile fertlerinin birinden ayrılmak zorunda kalmış yeşil gözlü küçük çocuklardır. Bir zaman sonra bunlar, kendileriyle aynı yaştaki başka çocuklar tarafından zor durumda bırakılırlar. İçinde buldukları zorluğun sebebi, iki yerde de kendilerine ait olmayan birer eşyanın kırılmasıdır. Benzer bir başka durum ise, kırılan nesnelere adlarının hikâyelerin başlığını teşkil etmesidir. Bir metinde bebek, diğesinde ise heykel kırılmıştır. Ayrıca masum başkarakterlerin ikisi de kendilerini ciddiyetle savunup suçsuzluklarını ispat

edememişlerdir. Elbette ki hikâyelerin bittiği nokta da aynıdır. Çocuklar, tutkuyla sevdikleri eşyaların peşinden gittiklerinde hayatlarını kaybetmişlerdir. Benzerliğin bu kadarının tesadüf olmaktan çıktığı iki hikâye için, ‘yazarın kafasını meşgul eden bir konuyu farklı şekillerde işlediği iki metin’ demek mümkündür. Bunlar, Nur Tahsin’in bir meseleyi birbirine zıt sosyo-ekonomik zeminlerde ele alabileceğini göstermeleri bakımından önemlidir.

“Heykel” başlıklı hikâye yapısal olarak incelendiğinde, zaman kullanımındaki çeşitlilik dikkat çekmektedir. Bu çeşitlilik, baştan itibaren olaylar geçmişte yaşanmış gibi anlatılırken, gerilim sahnesine geçilir geçilmez şimdiki zamanın kullanılması ve süreç sonlanana kadar bu kullanımın devam etmesi şeklindedir. Tercih edilen yöntemle, anlatım canlanmış, gerilim üst seviyede tutulmuştur. Duruma örnek olarak metnin şu kısmını göstermek mümkündür:

Fakat bu sahne çok devam etmiyor. Kapının yanında Turhan’ın küçük haşarı gölgesi beliriyor... Orhan yavaş yavaş gene siyah örtüyü örtüyor... dışarı çıkıyorlar... Turhan gelmiyor. Orhan yalvarıyor... Fakat Turhan içeride kalmakta inat ediyor... Orhan’la Zeynel uzaklaşıyorlar... Daha koridoru dönmeden büyük bir gürültü oluşuyor... Tekrar atelyeye koşuyorlar büyük bir felaket... babasının çok sevdiği heykellerinden biri kırılmış... Turhan korkmuş ağlıyor... Orhan’la Zeynel heykelin kırıklarını topluyorlar, sonra Turhan’ı da beraber alarak çıkıyorlar... Turhan çok korkuyor, ya babası heykeli onun kırıldığını işitirse... (Salor, Nur Tahsin, Heykel, s.?)

Hikâyenin yapısal açıdan dikkat çeken bir diğer yanı, cümle sonlarında sıklıkla üç nokta (...) kullanılmasıdır. Eksilteli olmayan cümlelerin sonuna dahi konan bu noktalama işaretiyle duygusal derinliğin sağlanmaya çalışıldığı düşünülmektedir. Üstteki paragrafta sunulan alıntı, bu duruma da örnek niteliğindedir.

Diyalogların varlığıyla canlılığın ve akıcılığın arttığı metinde, Orhan, Hikmet Ferdi ve Zeynel’in sesleri duyulmaktadır. Başkarakter Orhan’ın sesi daima yumuşak tonda, babaninki sert ve Zeynel’inki kederlidir. Konuşma biçimlerinden çıkarılan bu tespitler, bireylerin kişiliklerini ortaya koymaktadır. Nitekim özgün üsluplarından, mizaçlarının sivrilen yönlerini tahmin etmek mümkündür.

“Heykel” başlıklı hikâye, mekân bakımından zengin bir içeriğe sahip değildir. Olayların tamamı evde geçmekte, üvey annenin çıktığı “sokak” ve Orhan’ın gönderilmesi düşünülen “leyli mektep” yalnızca anılmaktadır. Ancak bu, herhangi bir eksiklik teşkil etmek yerine daha sıkı bir atmosfer kurulmasını sağlamıştır.

Meselenin özü yitirilmeden aktarılması için, kısıtlı ortamın tercih edilmesi yerinde bir seçimdir, denebilir.

Üçüncü tekil şahıs / o anlatıcısının ağzından aktarılan metinde, yaşanan ve hissedilen her şeyi bilen biri anlatıyormuşçasına *hâkim - tanrısal* bakış açısı kullanılmıştır. Anlatıcının belirttiği üzere, kayıp oğlunu arayan Hikmet Ferdi'nin içinden geçenler şu şekildedir:

Orhan, Hikmet Ferdi'nin sevgili karısından kalan en canlı bir hatıra idi. Onu iyi ve dürüst yetiştirmek için kendi arzusunu feda etmiş, sevgisini göstererek yüzüstü arsız yapmamıştı. Vakanın hakikatini öğrenince içi sızladı... Daha evvel niçin söylemedi diye Zeynel'e darıldı.

Yukarıda ifade edildiği üzere "Heykel" adlı hikâyede, küçük bir çocuğun anne özlemi çekmesi ve babasının anlayışlı davranmaması işlenmektedir. Hüzünlü final sahnesine sahip metnin en etkileyici yanı, baba karakterinin bu esnada verdiği tepkidir. Atölyesinde oğlunun cansız bedeniyle karşılaşan heykeltıraş, çocuğun kollarını çözemeyince, onu sarılı olduğu heykelle birlikte yere yıkar. Vicdanî yönden rahatsızlık veren bu sahne, Hikmet Ferdi'nin içinde bulunduğu psikolojik yıkım, parçalanma ve dağılmanın temsili niteliğindedir.

Hikâyenin düşündürücü tarafı ise birbirine benzer adlara sahip Orhan ile Turhan'ın, yaşlarının da aynı olmasıdır. Bu tesadüfün yanı sıra, yedi yaşını henüz bitirmiş olan çocuklara dair durgun-atik, uslu-yaramaz, iyi-kötü zıtlıklarının bulunması, karakterlerin doğallığını sorgulatmaktadır.

2.2.6.Maskeli Balo

Başkarakter Peri (asıl adıyla Perihan), uzaktaki arkadaşı Sârâ'ya mektup yazmaktadır. İlk mektuptan anlaşıldığı üzere nasihat dinlemeyi sevmeyen, kafasına eseni yapan, muzipliklerden hoşlanan biridir. Başka kimsesi olmadığı için dayısıyla yaşayan genç kız, Cemil adında biriyle nişanlıdır. Peri, alçak gönüllülüğünü takdir ettiği nişanlısını çok sevmekte, ancak kadınlar arasında "kibar çapkın" diye tanınmış olmasından rahatsızlık duymaktadır.

Günün birinde, çiftin de davetli olduğu bir maskeli balo düzenlenir. Peri'nin oyun kartlarından etkilenerek piyero kostümü diktiren ve katılacakları maskeli baloda onu giymeyi planlayan Cemil, davete nişanlısıyla birlikte gideceğini düşünür. Ancak

Peri, onu gizli bir şekilde sınamaya karar verir. Balo akşamı Cemil'i arayıp hastalandığı için baloya katılamayacağını söyleyecek, daha sonra piyeret kostümüyle gidip bir yabancıymış gibi Cemil'le tanışacaktır.

Balo akşamı gelir ve Peri önceden tasarladığı şekilde hastalığı sebebiyle baloya gidemeyeceğini Cemil'e anlatır. Ardından kostümünü giyip davete katılır. Bir süre etrafı inceler ancak Cemil'i göremez. Onun, nişanlısı hastayken eğlenmeyi düşünmeyecek derecede iyi biri olmasına sevinir. Daha sonra salona piyero kostümlü biri girer. Cemil olduğunu düşündüğü bu adam, Peri'nin yanına gelip kulağına kavalyselik teklifini fısıldar. Kabul etmesi üzerine bütün akşam türlü çapkınlıklar yaparak yalan yanlış şeylerle onu kandırmaya çalışır. Peri, hayret ve üzüntüsünden kıvransa da oyuna devam eder. Yarın buluşmak üzere Cemil olduğunu düşündüğü kişiye randevu verir. Amacı, yaptıklarından ötürü onu utandırmaktır.

Arkadaşı Sârâ'ya yazdığı ikinci mektupta durumu anlatan ve kederini belirten Peri, buluşmaya gitmez. Bunun yerine Cemil'e bir mektup yazarak içinden geçenleri haykırır. Kendisi hastalandığı için piyeret kostümüyle baloya katılanın bir arkadaşı olduğunu belirtir. Cemil'in, arkadaşına karşı çapkın davranmakla gözünden nasıl düştüğünü anlatır.

Savunma içerikli bir mektupla kendini aklamaya çalışan Cemil, Peri'nin hasta olduğu akşam baloya gitmekten vazgeçtiğini, nişanlısının tavırlarındaki garipliği düşünerek üzüldüğünü yazar. Biraz sonra yanına, diktirdiği kıyafet akşama yetişmediği için baloya gidemeyeceğini söyleyen Şevket'in geldiğinden bahseder. Kendi elleriyle kostümünü arkadaşına giydiren Cemil, eğlenmesi temennisiyle onu baloya gönderdiğini belirtir. Sonuç karşısında yaşadığı şaşkınlığı ve üzüntüyü anlattıktan sonra Peri'den anlayış diler.

İkisi Peri'den Sârâ'ya, biri Cemil'den Perihan'a olmak üzere toplam üç mektuptan oluşan hikâyenin olay eksenli gelişimi kısaca bu şekildedir. Bir metni değişik formlarla ortaya koymayı sevdiği anlaşılan Nur Tahsin Salor'un, romanında kullandığı anı türünün yerini burada mektup almıştır. Hikâyenin tamamı mektuplara sığdırılarak aktarılmıştır. Bu form, doğal olarak *birinci tekil şahıs / ben* anlatıcısını beraberinde getirmiştir. Karakterlerin his ve samimiyeti bu sayede açıklık kazanmış, özgün üslupları daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Hikâyenin uçarı genç kızı Peri, Sârâ'ya yazdığı mektuplarla kişiliğini tam olarak ortaya koymaktadır. Arkadaşından bir şey gizlemeyeceği en başından bellidir. Ancak hikâyede nüshası yer almadığı hâlde Cemil'e yazdığı anlaşılın mektup, diğerleriyle aynı samimiyeti taşımamaktadır. Çünkü Peri, baloya gidenin kendisi olduğunu Cemil'den saklamıştır.

Metnin karakterler bakımından dikkat çeken noktası, Cemil'in kişiliğinin açıkça gösterilmemiş olmasıdır. Kadınlar arasında çapkınlığıyla ün yapanın mı, yoksa yazdığı mektupla Peri'yi samimiyetine inandırmaya çalışanın mı gerçek Cemil olduğu bilinmemektedir. Mektup yazan Cemil ne kadar duygu yüklü ve masum görünse de, baloya gidip gitmediği anlaşılınmamaktadır. Yazar, onu okurun hayal gücüyle baş başa bırakmıştır. Bu durum, her şeyi bir çırpıda anlatmaktan ziyade okuyanı düşünmeye sevk etmenin önemsendiğini göstermektedir.

Peri ile Cemil dışında hikâyede Peri'nin dayısı, Sârâ ve Şevket bulunmaktadır. Peri'nin dayısının olayların gidişatını etkilemede rolü yoktur, çünkü o yalnızca yeğeniyle birlikte yaşayan destekçi konumundadır. Kendisine yazılanları okuyan ve gerektiğinde bunlara cevap veren Sârâ da hikâyeyi sarsacak derecede aktif bir karakter değildir. Cemil'in arkadaşı Şevket, onlara göre daha etkilidir. Maskeli baloya piyero kostümüyle gidip Peri olduğunu bilmediği katılımcıyı etkilemeye çalışanın Şevket olma ihtimali söz konusudur. Çünkü Peri'nin metinde ondan, *“Şevket beyden hiç hoşlanmam. Tanıdığım gündən beri, fazla mağrur ve bana karşı fazla lâübalı tavırlar alması sinirime dokunur.”* (Salor, Nur Tahsin, 1952, s.7) diye bahsetmesi, baloda gururla dolaşın kadınlara yaklaşabilecek yapıda olduğunu göstermektedir.

Nur Tahsin'in daha önce ele alınmış hikâyelerindeki gibi “Maskeli Balo”da da mekânın öne çıkarılması durumu söz konusu değildir. Peri'nin dayısının evi ile davetin verildiği salon dışında bir yerden bahsedilmeyen metinde, odaklanılan unsur karakterlerin psikolojisidir. Başkarakter Peri'nin mektubuna yansıttığı hislerle adeta portresi çizilmiştir.

Sade dille kaleme alınmış metinde, açık ve anlaşılın ifadeler kullanılmıştır. Yazarın elinin değdiği tüm yazılara sirayet ettiği düşünölen akıcı üslup, burada da kendini göstermektedir.

2.2.7.Zehra'nın Talihi

Hikâyenin başkarakteri Zehra, muhasebe memurluğu yapan otuzlu yaşlarda güzel bir kadındır. Kendisiyle evlenmek isteyen herkesi bir şekilde reddettiğinden henüz “yuva kuramamış” olmasıyla dikkat çekmektedir. Son dört yıldır talibi çıkmadığı için rahatsızlık duyan Zehra, önüne çıkan ilk adayla evleneceğine, artık her ince şeye takılmayacağına karar verir.

Büroya yeni gelen muhasebe memuru Ahmet Bey, yakışıklılığıyla değilse bile bekâr oluşuyla Zehra'nın ilgisini çeker. Bir süre sonra Zehra, adamın da aynı ilgiye sahip olduğunu düşünür. Çünkü herkesin gözü önünde sevecen bakışlarla kendisini izlemektedir.

İkilinin tanışıp arkadaş olması kısa sürer. Birgün Ahmet Bey, bitakım hazırlıkların alışverişi için Zehra'dan yardım ister. Nişanda kullanılacak kumaş ve yüzükleri onun seçmesini rica eder. Zehra'nın çıkarımı, Ahmet Bey'in kendisinden hoşlandığıdır. Teklifi kabul eder etmez evleneceklerine dair hayaller kurmaya başlar.

Alışveriş boyunca her şeyin özellikle Zehra'nın seçtiği gibi olmasına özen gösteren Ahmet Bey, yüzüğü de onun parmağı ölçüsünde alır. Zehra nişanlanılacak olanın kendisi olduğundan artık büsbütün emindir.

Alışveriş sonunda, Zehra'nın düşüncesi Ahmet Bey'i evinde kahve içmeye davet etmektir. Düşüncesine göre zaten her şey bu noktada açığa çıkacak, o kahveleri pişirmeye gittiğinde damat adayı bütün hazırlıkların Zehra için olduğunu kayın validesine anlatacaktır. Zehra önce şaşırmış gibi yapacak, sonra sevincini belli edecektir.

Ellerindeki eşyalarla birlikte Zehra'nın kapısına kadar giden Ahmet Bey, çok zahmet verdiğini belirterek yardımlarından ötürü teşekkür eder. Kahve teklifini bir başka sefer telâfi edeceğini söyledikten sonra memleketine giden dolmuşa yetişmesi gerektiğini belirtir. Kardeşi kısa süre önce nikâh için her şeyin hazır olduğunu haber vermiştir. Ahmet Bey, Zehra'ya minnettardır, çünkü nişanlanacağı kişi ikizlik derecesinde ona benzediğinden, seçtiği şeyleri de mutlaka beğenecektir. İşe başladığında hayret ettiği ve uzun uzun izlemekten zevk aldığı bu benzerlik ona hâlâ inanılmaz gelmektedir. Evlenir evlenmez eşini Zehra ile tanıştıracaktır, nitekim Zehra'nın yirmi üç yaşındaki bu genç kıza ablalık edeceğinden emindir.

Söylenilenleri büyük bir hayal kırıklığıyla dinleyen Zehra, Ahmet Bey’i güzel dileklerle uğurladıktan sonra, gözlerindeki kızarıklığı gizleyen akşam karanlığına minnetle evinin kapısını çalar. Kapıyı açan annesinin kollarına atılır ve hiçkırarak ağlamaya başlar. Hikâye bu şekilde son bulur.

Zehra’nın muhasebe memuriyetinde geçen kısa macerası umutla başlayıp hayal kırıklığıyla biter. Ancak metne sığdırılan bu maceradan daha önemli olan, Zehra’nın yıllar içinde değişim gösteren duygularıdır. Yazar, ruh tahlilini öne çıkarma gayretini bu hikâye ile mümkün kılmış, başkarakterin psikolojisini gelişen olaylarla harmanlayarak sunmuştur. Zehra’nın iç sıkıntısının ele alındığı cümlelerden bazıları şunlardır:

İçinde, başbaşa konuşacağı, gülüşeceği, sevişeceği, bütün benliğini doyuracak bir erkek hasreti vardı. Bazı geceler, tatmin edilemeyen arzuların, damarlarında ihtirasla kabarıp kaynaştığını duyar, içinde katılıp düğümleştirmesinin azabıyla sabahlara kadar kıvranırdı. Artık her şeyde zevksiz hayatının usancı, sıkıntısı vardı. (Salor, Nur Tahsin, 1957a, s.15)

Zehra ve Ahmet Bey dışında metinde yer alan karakterler, Hademe Fatma, Zehra’nın annesi, Ahmet Bey’in kardeşi ve sevgilisidir. Hademe Fatma Kadın, aynı büroda çalıştığı Zehra’ya yakınlık duyan biridir. Ahmet Bey’in özel ilgisi onun da dikkatinden kaçmamıştır. Zehra’nın yaşlı annesi, kızına manevî anlamda destek olmasıyla dikkat çekmektedir. Ahmet Bey’in kardeşi ve sevgilisi ise, metinde yalnızca anılmakla kalan uzaktaki kişilerdir.

Mekân olarak büro, ev ve çarşının seçildiği hikâyede, detaylı tasvire rastlanmamaktadır. Mekânın insan ruhuna etkisi bağlamında ele alınabilecek yer, Zehra’nın annesiyle birlikte yaşadığı “*eski küçük ev*”dir. Yaşlılarının evlenip çocuk çocuğa karışarak hayatlarına devam etmeleri karşısında Zehra buradan ayrılamamış, odasına kapanmaya devam etmiştir. Bu evde kalmaktan mustarip başkarakter, “*geceleeri komşu kadınların yüzlerini görmekten bıkmıştı(r) artık.*” (Salor, Nur Tahsin, 1957a, s.15)

Nur Tahsin’in diğer hikâyelerinde de karşılaştığı üzere, “Zehra’nın Talihi”nde hacimli diyaloglar yer almakta, bunlar sayesinde durağanlık saf dışı bırakılmaktadır.

Üçüncü tekil şahıs / o anlatıcısı kullanılarak aktarılan hikâyeye, *hâkim / tanrısal* bakış açısıyla kaleme alınmıştır. Anlatıcı, her şeyi bilen biri olmanın yanı sıra konuyu

işlerken Zehra'nın dostu gibi davranmaktadır. Ancak tarafsızlığın ihlâl edilmesi, hikâyenin gücünü kırarak cinsten bir durum değildir. Çünkü anlatıcı, Zehra'nın aynası konumundadır. Hikâye okunduğunda, mesele yalnız bu şekilde anlatılırsa tam manasıyla verilebilecekmiş hissi uyandırmaktadır. Aşağıdaki parçayı anlatıcının tutumuna örnek göstermek mümkündür:

Zehranın kafası üç gündür, yeni gelen muhasebe memuriyle meşguldü. Ahmet Bey, otuz, otuz beş yaş kadar gösteren, uzun boylu, zayıf, deynek gibi bir adamdı. Geniş ve çıkık alınının altında biraz çukurda pırıldayan ufak siyah gözleri, esmer yüzü ile hiç de güzel değildi. Fakat Zehra'ya sevimli gelen bir tarafı olacaktı ki, ondan hoşlanmıştı. Belki de pek terbiyeli hareketleri, konuşurken yüzünden beliren kibar, munis, tatlı gülüş onda bu tesiri bırakmıştı. (Salor, Nur Tahsin, 1957a, s.15)

Burada kullanılan “*hiç de güzel değildi*” ifadesi etrafında toplanan fikirler, aslında Zehra'nın Ahmet Bey hakkındaki düşünceleridir. Anlatıcının ağzından aktarılımları, araya belli bir mesafe katsa da durumu değiştirmemektedir.

Metne zamansal açıdan bakıldığında, “geçmiş zaman” kiplerinin hüküm sürdüğü göze çarpmaktadır. Bu zaman türü, uzak geçmişin anlatıldığı yerlerin yanı sıra, henüz gerçekleşmiş olayları aktarmada da tercih edilmiştir. Örneğin; “*Ahmet Bey onun bir ölü beyazlığı almış yüzünü, yaşlanan gözlerini farketmeden uzaklaştı. Ve Zehra, kapıyı açan annesinin kucacağına zorla tuttuğu hiçkırıklarla tıkanmış bir külçe halinde yığıldı,*” (Salor, Nur Tahsin, 1957a, s.26) cümlelerinde geçmiş zaman kullanımıyla, yaşananlar sığağı sığağına verilmiştir.

Yalnızlık ve evlilik temalarının iç içe işlendiği hikâyede, yaşı geçtiği için evlenemeyen Zehra'nın trajik durumu ele alınmaktadır. Yazıldığı dönemin “kadın gençken evlenmelidir” şeklindeki ataerkil algısını ele alan metin, 1950'lerin sosyal hayatından izler taşımaktadır. Bekâr bir erkekle çarşıda gezecek olmaktan çekinen Zehra, bu durumu “*bütün vilâyetin ağzına düşen arkadaşları hiç aldırمامışlar; dedikodu edilenlerin çoğu da birbirleriyle evlenmişlerdi,*” (Salor, Nur Tahsin, 1957a, s.16) bahanesine sarılarak görmezden gelmeye çalışır. Ayrıca devrin “*zengin*” ve “*kapalı*” ailelerinin evliliğe dair prensipleri hikâyede şu şekilde verilmiştir:

Memleketin zengin ailelerinden birine gelin olmak istemişti. Halbuki düşünememişti ki bunlar kapalı insanlardı. O, çalışan bir kızdı. Lise mezunu da olsa, temiz bir yerde fabrikanın muhasebe kısmında beğenilen bir memur da olsa, düşündüğü aileler evlenmek için erkekler

arasında çalışan bir kıza bakmazlardı bile... Hele yaş yirmi beşi geçince... Otuzundakininse lâfi bile edilmezdi artık. (Salor, Nur Tahsin, 1957a, s.15)

Nur Tahsin'in "Zehra'nın Talihi" başlıklı hikâyesinin yapısı ve içeriği genel manada yukarıda ele alındığı şekildedir.

2.2.8.Garip Bir Tesadüf

Metindeki olayların akışı kısaca şu şekildedir: Ülker adlı karakter, eskiden izleyip de çok beğendiği bir filmin yeniden gösterime girdiğini görünce arkadaşı Selma ile gitmek üzere iki bilet alır. Filmi izlemek için buluşan ikili, bir süre vakit geçirdikten sonra karanlık salona girer. Bir önceki seans henüz bitmediğinden arka koltuklara oturup muhabbete koyulurlar. Selma, ilk kez üniversite yıllarında âşık olduğu Ferit'le birlikte izlediği bu filmin kendisinde tatlı hatıralar bıraktığını anlatır. Ülker, okul yıllarını hatırlar. Birbirini bu kadar seven çiftin ayrılmış olmasına üzülen, o yakışıklı genci bırakıp başkasıyla evlendiği için Selma'ya kızar. Bir yandan da sessiz olması konusunda onu uyarır.

Tam o sırada hikâyeye ismini veren garip tesadüf gerçekleşir. Selma kafasını çevirince hemen yanlarında oturan Ferit'i görür. Bir anlık heyecanla ona seslenir. Bu inanılmaz rastlantı karşısında şaşkına dönen üçlü, geçen yıllar içinde neler yaptıklarını konuşmaya başlar. Selma, yavaş yavaş muhabbetin gerisinde kalır. Suskunluğunun sebebi, ne diyeceğini bilememesidir. Ferit'le geçirdiği günler, kafasında dönüp dururken film başlar.

Filmi izler gibi görünen Selma'nın gözü beyaz perdedeyken aklı geçmiştedir. Zihniyle, on beş yıl önce Ferit'i terk ettiği günlere gider. Onunla sevgiliyken yaşadığı mutluluğu, neyin bozduğunu düşünür. Geçmişte bir gün Selma yine bir arkadaşıyla sinemaya gitmiştir. Ferit'i sınıflarındaki en sevimsiz kızla yan yana film izlerken görünce yıkılmış, ona bir şey söylemeden hastalık bahanesiyle ortamdan ayrılmıştır. Günlerce sevgilisinden gelen mektuplara cevap vermemiş, onu gördüğü yerde yolunu değiştirmiştir. Bu ayrılıkla bağları tamamen koparan Selma, yıllar içinde evlenmiş ve dünyaya bir kız çocuğu getirmiştir.

Film bittikten sonra Ferit de onlar gibi karşıya geçeceğinden hep birlikte Kadıköy vapuruna binerler. Vapurda zar zor buldukları üç kişilik yere oturup yeniden muhabbet etmeye başlarlar. Ülker'in sorusu üzerine Ferit evlenmediğinden, bir kere

gönlünün bulduğu kişiyi kaybettiği için artık evlenmeyi düşünmediğinden bahseder. Selma'yı iğnelemek amacıyla ince göndermeli birkaç cümle kurar. Hâlâ aklının onda olduğunu gösteren bu iğnelemeler, Selma'nın hoşuna gider. Ferit'le karşılaştığı için mutluluk duyan Selma, vapurda da düşüncelere dalar. Eskisinden olgun, yakışıklı ve çekici bu adamla dost olmayı, onu evine davet edip kocasıyla tanıştırmayı aklından geçirir. Ancak, eski sevgilisiyle yakınlaşması her zaman ihtimal dâhilinde olacağından, bu dostluğun evliliğini sarsacağına kanaat getirir. Kalbî duyguları bırakıp aklıyla düşünmeye karar verir.

Vapurdan indiklerinde Ülker, Ferit'i ilerleyen günlerde evine davet eder. Aynı daveti, vedalaşmak için elini tuttuğu Selma'dan bekleyen Ferit, yalnızca "Allah'a ısmarladık!" cümlesini ışitir. Vedanın ardından herkes yoluna devam eder.

Bu şekilde özetlenebilecek hikâyenin başkarakteri Selma, İktisat bölümünden mezundur. Refik adındaki olgun, iyi huylu eşi ve kızıyla yaşamaktadır. "Yakın arkadaş" karakterindeki Hukuk mezunu Ülker, üniversiteden tanıdığı Sedat ile evlidir. Evliliğe dair olumsuz fikirleri yukarıda belirtilen Ferit ise üniversitede okuduğu bölümden para kazanamayacağını anlayınca ticarete atılmıştır.

Nur Tahsin Salor hikâyesinde, iki eski sevgilinin tesadüfî karşılaşmasını verirken özellikle Selma'nın ruh hâlini tahlil etmeye çalışmıştır. Metnin özünü oluşturan temel unsur, başkarakterin içinde bulunduğu psikolojidir. Sinemada ve vapurda düşündükleriyle bulunduğu ortamdan kopan, geçmişte yaşadıklarını hatırlayan, geleceği Ferit'in dostluğuyla şekillendirmeyi arzulayan Selma, bir günün kısıtlı vaktini kapsayan bu sürede şaşkınlık, tedirginlik, mutluluk, merak ve üzüntü gibi pek çok hissi art arda yaşamıştır. Bu hislerin tamamı, ânın doğallığı içinde okura sunulmuştur.

Selma'nın vapurdaki iç muhasebesi, duygusal durumunu içermek adına dikkat çekici kısımlardan biridir:

Selma, onları dinlerken, Ferit'in onu iğnelemek fırsatını kaçırmadığını anlıyor ve garip bir hisle bundan hoşlanıyordu. Bu konuşmaların aralarına sokulan iğneli sözler, bu yakışıklı, güzel, tatlı insanın içinde geçmiş de olsa, bu sevginin kuvvetli bir iz bırakmış olduğunu gösteriyordu. Şu anda bütün o geçmiş günler kafasının içindeydi. Onu, ne kadar çok sevmişti! Kızla sinemada gördüğü gün ne kadar acı duymuş ve sonra, onun telefonlarını, mektuplarını cevapsız bırakmaya, rastladığı zaman başını çevirip görmemezlikten gelmeye

gönlünü ne büyük azaplarla mahkûm etmişti. Şimdi karşısında güzelden ziyade yakışıklı bir erkek vardı. Sesi, konuşması eskisinden daha çekiciydi. Ona rastlamanın içinde bir mutluluk yarattığını duyuyor, konuşmalarını zevkle dinliyordu. Onunla dost olabilseler ne hoş olacaktı! Evine davet etse, kocasıyla tanıştırsa ve ara sıra ahbaplık etseler, birbirleriyle konuşmaktan zevk alan, anlaşılan iki arkadaş olabilselerdi. Fakat mümkün mü idi? Her ikisi de onbeş sene evvel gönülleri birbirine çarpan, sevda dolu o iki genci unutamazlardı. Bugünkü tesadüf de bunu anlatmıyor muydu? Onunla, yalnız arkadaş kalmaya çalışmak büyük bir hatâ olurdu. Küllenmiş volkan, günün birinde yine ateş saçabilirdi de... Ve artık plâtonik bir dünyada yaşayamayacak bir çağdaydılar da... (Salor, Nur Tahsin, 1957b, s.26)

Metinden alıntılanan paragraf hissel bağlamda, Selma'nın bir durumdan hoşlanması, geçmişte duyduğu sevgi, acı ve azabı hatırlaması, Ferit'i beğenip çekici bulması, ona rastlamaktan mutlu olması, konuşmasını zevkle dinlemesi, kocasıyla tanıştırmayı arzulaması, bunun mümkün olmayacağını düşünmesi ve hata yapmaktan korkup endişelenmesini içermektedir. Buradaki altı çizili³² kelime, kelime grubu ve cümleleri, başkarakterin devinim gösteren değişik duygulara sahip olduğunun ifadesi ve yazarın hikâyede özellikle psikolojik hâlleri işlediğinin göstergesi saymak mümkündür.

“Garip Bir Tesadüf” başlıklı metnin düşündürücü yanı, aynı rastlantının on beş yıl arayla iki kere yaşanmış olmasıdır. Üniversite öğrencisiyken sinemaya gittiği birgün sevgilisini hoşlanmadığı sınıf arkadaşıyla film izlerken gören Selma, yıllar sonra aynı şaşkınlığı yeniden yaşar. Ferit'le bu defa da sinemada karşılaşır, yine aynı film gösterilmektedir ve üstelik durumun farkına ilk varan yine kendisi olur. Herhangi bir gerçekdışı unsur yahut inandırıcılıktan uzak sahne barındırmayışıyla gerçeklik zeminine oturtulan metinde, bu tesadüfün yer alması –ismiyle müsemma- gariplik taşımaktadır.

Üçüncü tekil şahıs / o anlatıcısının ağzından aktarılan hikâyede, *hâkim – tanrısal* bakış açısı kullanılmıştır. Anlatıcı, bir yandan olayları aktarıp diğer yandan Selma'nın kafasından geçenleri göz önüne sererken geçmişe ve şimdije dair her şeyin bilincindedir.

Metinde yer ismi olarak, İstanbul'un bilindik semtlerinden Taksim ve Erenköy ile ilçelerinden Kadıköy geçmektedir. Ülker ile Selma, İstiklâl Caddesi'ndeki Yıldız Sineması'na gitmeden evvel, Galatasaray Meydanı'na doğru yürüyüp çorap almış,

³² Vurgu için kullanılan alt çizgiler, tez yazarına aittir.

Filmi izledikten sonra Ferit'le birlikte vapura binip Erenköy'e gitmek üzere Kadıköy'e geçmişlerdir. Bulunulan ortamların uzun uzadıya tasvir edilmediği hikâyede, gerçek hayatta var olan mekânların seçilmiş olması dikkat çekmektedir.

Selma'nın diğer karakterlerden daha yoğun olarak sık sık dalıp geçmişe gitmesi, metinde hem on beş yıl öncesinin hem de şimdiki ânın verilmesini sağlamıştır. Farklı zaman dilimlerini bir arada sunarak hikâyesine zenginlik katan yazar, bugünkü olayların zemininde ne olduğunu merak ettirerek ilgiyi oraya çekmeyi başarmış, ayrıca geçmiş işlerken şimdi'den kopmamıştır.

Nur Tahsin'in hikâyelerinde kullandığı dilin sadeliği burada da varlığını korumaktadır. Metin, açık, anlaşılır ve şiirsellikten uzak yapısının yanı sıra bireyin iç dünyasını elen alan içeriğiyle yazarın edebiyata ne kazandırmayı hedeflediğini göstermektedir.

2.2.9.Nazar

Hikâyenin başkarakteri Feride, kendisi gibi mimar olan Nihat'la çalıştığı ofiste tanışmış, bir süre sonra maddî zorluklar içinde evlenmiştir. Bir erkek çocukları olan çiftin ekonomik durumu aradan yıllar geçmiş olmasına rağmen hâlâ pek parlak değildir. Herhangi bir sosyal aktiviteye para veya vakit ayıramayan Feride, evi ve çocuğuyla ilgilenirken bir yandan da eşinin getirdiği projeler üstünde yoğun şekilde çalışmaktadır.

Uzun zamandır uğraştığı projenin bitişiyle ferahlayıp masadan kalkan Feride, o gün öğleden sonra eşinin İtalya'dan dönen yengesini ziyarete gideceği için mutsuzdur. Çünkü bu kadın hakkında korkunç dedikodular yapılmaktadır. Denildiğine göre büyük yenge, iyi gördüğü her şeye nazarını bulaştırmakta, durumu tam tersine çevirip bir faciaya dönüştürmektedir. Feride'ye bunun çeşitli örnekleri anlatılmış, kimlerin onu ziyaret ettikten sonra görünmez kazaya kurban gittiğinden bahsedilmiştir. O bir yandan, duyduklarını komik bulduğu için herkesin kadına haksızlık ettiğini düşünür ve nazar, büyü gibi dinî hurafelere inanmanın yaşlılara özgü âdetler olduğunu savunur. Diğer yandan ise bütün faciaların onunla görüşülür görüşülmez gerçekleştiğini hatırladığında içinde endişe ve korku uyanır. Büyük yengeyi ziyaret etme fikri, mecburî şeylerden hoşlanmayan Feride'nin kafasında bir işkenceye dönüşür.

Nihat'ın ablası, ziyareti Feride ile baş başa gerçekleştirmek istediğini, Nihat'ın gelmemesi gerektiğini anlatır. Bu konuda ısrarcıdır çünkü yenge, kendi kızı iki kere evlenip ayrıldığı için mutlu bir çift görmeye tahammül edememekte, anlaşabilen evlileri nazarıyla olumsuz şekilde etkilemektedir. İçten içe bu kadarının da abartı olduğunu düşünen Feride, eşinin ablasını kırmaz ve onunla birlikte büyük yengenin köşküne gitmeye razı olur. Abla, Feride'yi yengenin yanında Nihat'ı kötülemesi, mutluluklarından bahsetmemesi konusunda yolda sıkıca tembihler.

Yengenin yaşadığı köşke geldiklerinde Feride, mavi gözlü olduğunu zannettiği yengeyle tanışır. Onu, bakışlarından çekinerek dikkatle inceler. Yenge, Feride'yi sevdiğini belirten cümleler kurar. Çay faslına geçildiğinde konu evlilikten açılır. Kızının yaşadığı talihsizlikleri sıralayan yenge, Nihat'ın damatları gibi kötü huylu biri olmadığını, bu bakımdan onların birlikteliği adına mutluluk duyduğunu belirtir. Bir anlık endişeye kapılan Feride, aklına gelen bütün olumsuz vasıfları sayarak Nihat'tan şikâyet eder. Verdiği türlü örneklerle aslında onun zannedildiği gibi biri olmadığını uzun uzun anlatır.

Feride, Nihat'a dair peş peşe sıraladığı kabahatlerin büyük yengeyi hasede sürüklemeyeceğinden emin olduktan sonra, ona ve eşinin ablasına veda edip yola koyulur. Tehlikeyi savmadaki başarısından memnuniyet duysa da içinde tuhaf bir burukluk hisseder. Akşam karanlığında ağır ağır yürürken, bir bahaneymiş gibi sıraladıklarının aslında gerçek olduğunu fark eder. Nazardan korunmak için söylediğini zannettiği yalanların, hakikatte görmezden gelip kabullendiği terslikler olduğunu anladığında içi acır.

Nur Tahsin Salor'un, bu şekilde özetlenmesi mümkün olan "Nazar" başlıklı hikâyesinin karakterleri, Feride, Nihat, Nihat'ın yengesini, ablası, kuzeni, çiftin küçük oğlu ve evin hizmetçisidir. Maddî zorluk yaşayan bir aileye mensup olduğu yukarıda belirtilen mimar Feride, herhangi bir yönüyle aşırılığa kaçmayan, özverili ve çalışkan biridir. Hikâyenin temel meselesi, onun psikolojisini aktarmaktır. Feride'nin, büyük yengesinin evinden çıktuktan sonra yalnız başına yolda yürüdüğü kısım, metnin en dikkat çekici noktasıdır. Düşünce ve hislerine odaklanılan karakter, büyük aydınlanmayı bu esnada yaşamıştır.

Metinde doğrudan bulunmayıp kendisinden bahsedilmesi yoluyla ele alınan Nihat, Feride'nin anlattığına göre bütün sorumluluğu eşinin üstüne yıkan, sanat çevresi

dışında kimseyle geçinemeyen biridir. Hikâyedeki önemi, başkarakterin ruh hâli üzerinde yarattığı olumsuz etkidir. Tutum ve davranışlarıyla onu incitmiştir.

Feride ile Nihat'ın mimarlık ofisinde ilk kez karşılaştıkları an, metnin değerli kısımlarından biridir. Burada karakterlerin fiziksel hâlleri, özellikle kişiliklerini yansıtacak biçimde şöyle tarif edilmiştir:

Çalıştığı daireye yardımcı mimar olarak gelmişti Feride. Nihat ilk görüşte bu tatlı kumral genç kıızı pek beğenmişti. Yeşili fazla, uzun kirpikli elâ gözleri sıcak bakışlıydı. Biçimli bir ağzı, sesinin insanı içinden saran bir ahengi vardı. İçli, nazik, hassas bir kız olduğunu hemen anlayıvermişti. Feride de, bu dal gibi ince uzun boylu mimardan pek hoşlanmıştı. Zarif yüzü, beyaz tenlerin güneşle kaynaşmış tatlılığındaydı. Koyu kestane rengi saçları ensesine doğru biraz uzunca kesilmişti. Geniş alını, elâ gözleri hele biraz tümsekli burnu, duygulu yüzünün san'atçı mânasını nasıl da kuvvetle belirtiyordu! Fikirlerinde pek ısrarlı olduğunu gösteren ince dudaklı ağzının konuşurken pek kibar bir ifadesi vardı. Nihat'ın tavırlarında, hareketlerinde, konuşmalarında kendi de farkında olmadan san'atla ilgisi beliriverirdi. Onu ilk gören hiçbir zaman acaba bir yerde memur mu? Avukat mı? Diye düşünmezdi. Şair, ressam, mimar; muhakkak güzel san'atlardan biriyle meşgul derdi. (Salor, Nur Tahsin, 1957c, s.21)

Diğer bir karakter olan Nihat'ın yengesi, nazar saçtığı düşünülen bakışlarıyla hikâyenin önemli şahıslarındandır. Başkarakterin merak ettiği, korktuğu, haksızlığa uğradığını düşünerek acıdığı bu kadın, onun duygu durumu üzerinde etkin rol oynamıştır. Metnin sonunda burukluk yaşayan Feride, yengeyle giriştiği muhabbet sonucunda, içinde bulunduğu durumun farkına varmıştır.

Nihat'ın ablası, yengeyi ziyarete giderken Feride'ye eşlik ettiği sahnede önem kazanmaktadır. Biricik kardeşinin yuvasına zarar gelmesini önlemek için yaptığı uyarılar ve iyi niyetli düşüncelerle başkarakterini endişeye sürüklemesi, bu şahsın hikâyede var olma nedeni sayılabilir. Geri kalan karakterlere bakılacak olursa, Feride'nin iş yoğunluğu sebebiyle annesine bıraktığı küçük oğlunun adı dahi bilinmemektedir. Babası gibi bahsedilme yoluyla metinde yer bulan çocuk, ondan çok daha az anılmıştır. Nihat'ın "talihsiz" kuzeni ve evin "beceriksiz" hizmetçisi de aynı şekilde doğrudan bulunan karakterler değil, birilerinin anlattıklarıyla varlıklarından haberdar olunan kişilerdir.

Mekânsal bağlamda incelenen hikâyede, çiftin tanıştıkları ofis, yaşadıkları küçük ev ve yengeye babasından kalan Erenköy'deki eski köşk dışında bir yer

bulunmamaktadır. Ayrıntılarla verilmedikleri görülen bu mekânlardan ev ve köşk, yalnızca içinde yaşayanların maddî durumunu ortaya koyması açısından değerlidir.

Yazarın çoğu hikâyesinde olduğu gibi burada da geçmiş zaman kullanımının yanı sıra üçüncü tekil şahıs anlatıcısı ile hâkim – tanrısal bakış açısı tercih edilmiştir. Anlatıcının, zaman zaman başkarakterin bilinciyle konuştuğu yahut onun düşüncelerine hak verdiği görülmektedir. Metinde geçen “*Küçük oğlunu bile kaç gündür annesine yollamıştı. Yakın oturmaları da ne isabetli olmuştu! Allah razı olsun anneanneden... Böyle çok sıkıştığı günlerde çocuğu alıp bakmasa, Feride için içinden çıkabilir miydi hiç!*” (Salor, Nur Tahsin, 1957c, s.21) cümleleri, anlatımdaki taraflı tutumu ortaya koymaktadır.

Nur Tahsin’in sade dil anlayışıyla kaleme aldığı “Nazar”, üslup açısından diğer hikâyelere göre herhangi bir farklılık taşımamaktadır. Yazarın üslubu göz önüne alındığında, temel hedefin, okurun anlatılanı kolaylıkla anlaması olduğu düşünülmektedir.

2.2.10.Ayrılık

Psikolojik tahlilin hâkim olduğu “Ayrılık” adlı hikâyenin başkarakteri, kızı Sera’yı eğitimi için uzak bir ülkeye gönderen kederli anne Leylâ’dır. Metin, onun, kızını bindirdiği vapura bakıp içindeki üzüntüyü bastırmaya çalışırken mendil sallamasıyla başlar. Büyüttüğü süre boyunca kızının geleceği parlak olsun diye çabalayan, yurtdışında okumasını ısrarla isteyen Leylâ, gidişi karşısında kendini üzülme alıkoymaz. Sera’nın mutluluğunu gölgelemekten korktuğu için ağladığını belli etmemeye çalışsa da, vapur uzaklaştıktan sonra kendini sıkmayı bırakır.

Eşi Ahmet ile birlikte, kızını uğurladıktan sonra dönen Leylâ, yemek masasında yalnız iki tabak görünce yeniden ağlamaya başlar. Artık kızı yıllarca yabancı bir ülkede kalacak, bu masada oturmayacaktır. Karısının üzüntüsünü abartılı bulan Ahmet, yemek yiyip onunla konuştuktan bir süre sonra, işe gitmek üzere dışarı çıkar.

Sera’nın yokluğuyla sarsılan Leylâ, soluğu kızının odasında alır. Kitap, fotoğraf, radyo gibi pek çok eşyasını inceler. İçi kederle yanıp tutuştuğundan, dokunduğu her şeyde ondan kalmış bir iz arar. Uzun süre kaldığı odanın, üzerinde ağırlık

oluşturduğunu hisseder. Hemen salona dönüp piyanosunun başına oturur. Beethoven ve Chopin'in bestelerini çaldıkça kendini daha iyi hisseder.

Müzik seslerine kendini kaptırdığı için, eşinin iş ortağı Cavit'in salona girip onu dinlemeye başladığını fark etmeyen Leylâ, çaldığı parçanın bitiminde onun alkışlarıyla karşılaşır. Aralarındaki yakınlıktan dolayı evlerine sürekli teklifsizce gidip geldiğinden, orada bulunmasına şaşırır. Cavit, kızının gidişini kendisinin hazırladığını hatırlatarak Leylâ'yı teselli etmeye çalışır.

Bir süre sonra aralarındaki konuşmanın içeriği değişmeye başlar. İçtiği viskiden aldığı cesaretle Leylâ'ya âşık olduğunu ima eden Cavit, hislerine karşılık beklediğini belirtir. Ahmet'in işlerinin bu küçücük duygular nedeniyle bozulmasını istemeyen Leylâ ise kırıcı olmadan durumu toparlamaya çalışır. Hayatta yalnızca sanata aşkla bağlandığını, sevgisini kocasına emanet ettiğini, hâlimden memnun olduğunu anlatır. Cavit'in karşılıksız sevgisinin gereksizliğine dair açıklama yapar.

İkna edemediği Leylâ'yı piyanosuyla baş başa bırakan Cavit, üzüntü içinde oradan ayrılır.

Nur Tahsin Salor'un yazdığı son hikâye olma özelliği taşıyan "Ayrılık"ı, bu şekilde özetlemek mümkündür. Metinde "ayrılık" teması etrafında gelişen, iç içe geçmiş iki farklı olay yer almaktadır. Bunların ilki, Leylâ'nın Sera'yı yurtdışına göndermesi, ikincisi ise Cavit'in Leylâ'dan uzaklaşmasıdır. Üzerinde durulan temel unsur, başkarakter Leylâ'nın yaşadığı olaylardan ne şekilde etkilendiğidir. Sevdiği birinden ayrılırken duyduğu yoğun üzüntü ile arkadaşının aşkı karşısında yapacak bir şeyinin olmadığını belirttiği sırada içinde bulunduğu sakinlik birbirine zıttır. Değişik durumların insan ruhunda uyandırdığı hisler, hikâyenin özünü teşkil etmektedir.

Başkarakterin duygu durumu, metnin neredeyse her noktasında kendini göstermektedir. Sürekli Leylâ'nın ne kadar üzüldüğünden, Sera'yı ne derece sevdiğinden, nasıl özlediğinden ve onun hakkında ne düşündüğünden bahsedilen metinde, belli bir konu üzerinde gerekenden fazla durulduğu göze çarpmaktadır. Matem havası yaratıldıktan sonra, anlatılanı pekiştirme amacıyla sunulan ayrıntıların bu denli çok olmasının, etkiyi azalttığı düşünülmektedir. Öyle ki, Cavit'in ortaya çıktığı âna kadarki kısım için 'roman formuna daha uygun' demek mümkündür. Bu

özelliği dikkate alındığında “Ayrılık”, sıkı örölmüş bir hikâyeden ziyade, uzun anlatım ve detaycı üslup tercih edilerek kaleme alınmış bir roman gibidir.

Şahıs kadrosu Leylâ, Cavit, Ahmet, Sera ve Şerife’den oluşan metinde, önce Leylâ’ya, ardından Cavit’e odaklanılmıştır. Eşiyile diyalog kurduğu görölen aktif karakter Ahmet, ön plana çıkarılmamıştır. Hikâyede bu üç karakterin farklı yönleri vurgulanmış, Leylâ’nın duygusallığı ve sanata düşkünlüğu, Ahmet’in sorumlulukları daima eşinin üzerine yıkması ve Cavit’in ısrarcılığı ile hovardalığı verilmiştir. Çiftin kızı Sera, adının yoğun olarak kullanılmasının aksine merkeze oturtulmuş biri değildir. Metindeki hiçbir olaya onun açısından bakılmamış, çevresinden uzaklaşmasına dair duygu ve düşünceleri anlatıcının ağzından dahi aktarılmamıştır. O yalnızca Leylâ’nın hislerinin sebebidir. Evin hizmetçisi Şerife ise, metinde kişiliğinden ziyade işini yapan insana has davranışlarıyla yer almaktadır.

Üçüncü tekil şahıs / o anlatıcısı aracılığıyla sunulan metinde, Leylâ’nın bilincinde yaşıyormuşçasına her şeyi bilen, gören ve hisseden bir anlatıcıyla karşılaşmaktadır. Bu durumda *hâkim - tanrısal* bakış açısı kullanılmıştır, demek mümkündür.

Nur Tahsin’in son hikâyesine kadar yapılan bütün incelemeler göz önüne alındığında Nur Tahsin’in uzun uzadıya mekân tasviri yapmadığı, çoğu zaman mekânı bir cümleyle, kısaca tarif ettiği görölmektedir. Diğerlerinden farklı olarak bu metinde, mekânsal bağlamda “geleneksel” anlatımın dışına çıkmıştır. Kızının dağınık kalmış odasına büyük bir özlemle koşan Leylâ’nın orada geçirdiği sürenin bir kısmı şu şekilde ele alınmış, tasvirlerle anlatılmıştır:

Kızının on sekiz yıllık hayatını her eşyasında yaşatan sevgili odası, mektepten koşarak gelip kapandığı dünyasıydı. Küçük kütüphanesini dolduran, duvardaki etajere sıralanan onun genç kafasını zenginleştiren kitaplar... Sera’nın sevimli yüzü senelerce bu binlerce sayfalara eğilmiş, zevkle ürpermiş, heyecanla sarsılmış, onların büyük dünyasında çocuk ruhunu geliştiren hazineler bulmuştu. Sonra başucundaki küçük radyosu, her gece onu dünyanın dört köşesinden topladığı melodilerle uyutmuştu. Etajerlerin üzerine, şuraya buraya kendi zevkine göre yerleştirdiği biblolar... En çok sevdiği, siyah kasketli, boynunda kırmızı mendil, oturmuş armoni çalan ve fıldır fıldır bakan bir haşarı çocuk gece lâmbasıydı. Radyosunun yanından ona hülyalı bir ışık yolladı. Sera, onun üstü açık armonisine sevdiği bir esans damlatınca lâmba ile ısınan koku, odanın havasına dağılırdı.

Leylâ, tozları alıp tertiplerken Sera ile kaynaşmış bu eşyalarda en ufak bir değişiklik yapmaya kıyamıyordu. Gözleri duvardaki büyütölmüş resme daldı. Sera’nın ilk tahsilini

bitirdiği sene, ilk mektepler bayramında diplomasını Vekilin verişini gösteriyordu. Bu, on bir yaşında iki örgülü saçlarıyla okul üniforması içindeki tombul çocuk, Vekil onun elini sıkarken, başını önüne eğmiş, mahcup bir gülümseme ile sol eliyle de diplomasını alıyordu. (Salor, Nur Tahsin, 1957d, s.16)

Geçmiş zamanın çeşitli kiplerinin kullanıldığı hikâyede, şimdiki zamanda olan olaylar anlatıcı aracılığıyla gerçekleştiği ânın hemen ardından aktarıldığı için, geçmiş zaman ekleriyle verilmiştir. Sera'nın çocukluğundan bahsedilen noktalarda ise uzak geçmiş, hatırlanmak yoluyla sunulmuştur.

Nur Tahsin'in bu hikâyesinin otobiyografik unsur taşıdığı düşünülmektedir. 1954 yılında kızı Günsunan'ı üniversite eğitimi için Amerika'ya gönderen yazar, eşiyile baş başa kalmıştır. "Ayrılık"ın Leylâ'sı gibi yalnız bir kızı bulunan ve onu iyi bir şekilde yetiştirmek için çabalayan Nur Hanım, çocuğundan ayrılışı ve çekirdek aile yapısıyla karakterle benzerlik göstermektedir. Ayrıca sanatı önemseyişi ve dostluğa değer vermesiyle de Leylâ'yı çağrıştırmaktadır. Bu unsurlar, yazarın, metni yaşadığı ayrılıktan etkilenerek kaleme almış olabileceğini akla getirmektedir.

SONUÇ

Nur Tahsin Salor, “Avize” adlı hikâyesini 1929 yılında *Uyanış* dergisinde yayımlayarak edebiyat dünyasına girmiş, 1931’de basılan *Gözlerin Sırrı* romanıyla dikkatleri üzerine çekmiştir. Devrinin önemli isimlerince değerlendiren romanının ardından çeşitli gazete ve dergilerde “Bebek”, “Mimi”, “On Sekiz Yaş”, “Heykel”, “Maskeli Balo”, “Zehra’nın Talihi”, “Garip Bir Tesadüf”, “Nazar” ve “Ayrılık” başlıklı hikâyeleri yayımlamıştır. Kitaplaştırılmayan bu hikâyeler ile romanın en temel ortak özelliği, psikolojik tahlilin öne çıkarılmış olmasıdır. Yarattığı başkarakterlerin ruhsal durumlarını ortaya koyan yazarın, tüm metinlerinde özellikle dikkat ettiği nokta budur.

Yazarın sade dil kullanması da yine metinlerinin tümünde kendini gösteren özelliklerden biridir. Hiçbir anlam kapalılığı yahut kelime oyunuyla karşılaşılmayan roman ve hikâyelerde, şiirsel üsluptan kaçınıldığı göze çarpmaktadır. Nur Tahsin’in yazdıklarının büyük çoğunluğu yoğun diyaloglarla örülmüş, rahatlıkla okunabilen, akıcı metinlerdir.

Tematik açıdan aşk, evlilik, ayrılık, özlem, yoksulluk gibi pek çok farklı bireysel ve toplumsal meseleyi işleyen yazarın metinlerinde “yeşil renkli göz” sempatisiyle karşılaşmaktadır. “Avize”de sultan, *Gözlerin Sırrı*’nda Füsun ve Süha, “Bebek”te Ayşe, “Mimi”de Mimi, “Heykel”de Orhan, “Garip Bir Tesadüf”te Selma, “Nazar”da Feride yeşil gözlere sahip karakterlerdir.

Yazarın hikâyeciliğini nitelik bakımından 1957 yılından önce ve sonra diye ikiye ayırmak mümkündür. Çünkü 1957’de yayımlanan dört hikâye, öncekilere nazaran ruh tahlilini aktarma yönünden olgunluk taşımaktadır. Zaman geçtikçe kalemi güçlenen Nur Tahsin, bu metinlerde başkarakterlerin psikolojilerini daha iyi şekilde yansıtmıştır.

İlk hikâyesi “Avize” ile son hikâyesi “Ayrılık”ın yayımlandığı 1929-1957 yılları arasında, yazarın dilinin sadeleştiği görülmektedir. *Gözlerin Sırrı* romanında zaman

zaman kullanılan Osmanlı Türkçesi'ne ait kelimeler “Avize”de yer almakta, sonrakilerde ise nadiren bulunmaktadır.

Hikâyelerin tamamı göz önüne alındığında, metinler arasında bazı ortak noktalar bulunduğu görülmektedir. Bunların ilki, yukarıda da değinildiği gibi psikolojik tahlile önem verilmesidir. Yazma amacının ruh tahlilini ortaya koymak olduğunu belirten yazar, bütün hikâyelerinin odağına başkarakterin duygu durumunu yerleştirmiş, bu noktada genellikle başarılı olmuştur.

Hikâyeler arasındaki ortak özelliklerin ikincisi, “Avize” ve “Heykel” hariç sekiz hikâyede başkarakterlerin (Ayşe, Mimi, Şerrare, Perihan, Zehra, Selma, Feride ve Leylâ) cinsiyetinin kadın olmasıdır. Yarattığı erkek karakterlerle, bir erkeğin dünyasını da nitelikli biçimde yansıtabileceğini gösteren yazarın tercihi bu şekildedir.

Üçüncü benzer durum ise, “Avize” ve “Ayrılık” dışında hiçbir hikâyede mekân tasvirinin bulunmamasıdır. Tamamında somut mekânların yer aldığı metinlerde, kullanılan ortamlardan çok kısa şekilde bahsedilmiştir. Genellikle İstanbul içinde geçen hikâyeler, mekânların varlığı yönünden zengin anlama sahip değildir.

Nur Tahsin'in hikâyelerine yapısal açıdan bakıldığında sıklıkla diyaloglara başvurulduğu, karakterlerin konuşmalarıyla metnin akıcı hâle getirildiği görülmektedir. Bu durum, “Avize” ve “Maskeli Balo” hariç sekiz hikâye için geçerlidir. “Maskeli Balo”da diyaloga rastlanmaz ancak mektup formu kullanıldığından karakterler karşılıklı biçimde olmasa da konuşturulur.

Son olarak, yazarın kaleminde geçmiş zamanın varlığı dikkat çekmektedir. Olayların yaşandığı ânın hemen ardından aktarılan hikâyelerde, uzak geçmiş yer olsa da asıl zaman yakın geçmiştir. Öyle ki, burada yakın geçmişle kastedilen şimdiki zamanın biraz öncesidir.

Yaşadığı dönemde yazdıklarıyla tanınan Nur Tahsin Salor, günümüzde bilinen bir isim değildir. Daha önce hakkında çalışma yapılmamış yazarın, biyografisini ve eserlerini ortaya koymak amacıyla yazılan bu tez, ulaşılabilecek bütün bilgileri içermektedir. Salor'un Türk roman ve hikâyeciliğinde hak ettiği yeri bulması için, bu çalışmanın faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

A. Kitap

1. Ağaoğlu N. ve Saral Z. (2013). *Edebiyatımızda Kadın Yazarlar Sözlüğü*. Ankara: Phoenix Yayınevi, s.385.
2. Banarlı, N. S. (1971). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. Cilt: II.
3. Çaykara, E. (2007). *Arkeolojinin Delikanlısı Muhibbe Darga*. İstanbul: Can Yayınları.
4. Enginün, İ. (2018). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 20. Baskı.
5. Geçgel, H. (2011). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık, 3. Baskı.
6. Gür, A. ve Ertan, E. (2015). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
7. İskit, S. R. (2000). *Türkiye’de Neşriyat Hareketleri Tarihine Bir Bakış*, Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
8. Kerman, Z. (2013). *Tanpınar’ın Mektupları*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 5. Baskı.
9. Kerman, Z. ve Enginün, İ. (2007). *Günlüklerin Işığında Tanpınar’la Baş Başa*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
10. Köklügiller, A. ve Minnetoğlu, İ. (tarih yok). *Şair ve Yazarlarımız Nasıl Yazıyorlar*. İstanbul: Minnetoğlu Yayınları.
11. Kurdakul, Ş. (1983). *Çağdaş Türk Edebiyatı II: Cumhuriyet Dönemi*, İstanbul: Broy Yayınları.
12. Oy, A. (1992). “Türk Romanında Ad Verme Geleneği”, *Yusuf Atılgan’a Armağan*. İstanbul: İletişim Yayınları.
13. Önertoy, O. (1984). *Türk Roman ve Öyküsü: Cumhuriyet Dönemi*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
14. Saygılıgil, F. (2010). *Kâinatta Bir Nokta: Nüzhet Gökdoğan*, İstanbul: Kültür Üniversitesi.
15. Sungur E. ve Aytekin H. (2017). *Genç Fidanlar Bahçesi*. İstanbul: Erenköy Kız Liseliler Derneği.
16. Sülker, K. (1976). *Şair Nâzım Hikmet*. İstanbul: May Yayınları.
17. Tağızade Karaca, N. (2006). *Edebiyatımızın Kadın Kalemleri*, Ankara: Vadi Yayınları.
18. Tahsin Salor, N. (1931). *Gözlerin Sırrı*. İstanbul: Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi.
19. Tekin, A. (2012). *Edebiyatımızda İsimler*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 5. Baskı, s.568.
20. Yardım, M. N. (2007). *Yazar Olacak Çocuklar*. İstanbul: Selis Kitaplar, 2. Baskı.
21. Yazar, M. B. (1937). *Genç Romancılarımız ve Eserleri*. İstanbul: Ahmet Sait Basımevi.
22. Yazar, M. B. (1938). *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı*. İstanbul: Kanaat Kitabevi.

B. Süreli Yayın

1. Gümüőğlu, F. (1998). Türkiye'nin İlk Kadın Astronomu Prof. Dr. Nüzhet Gökdoğan. *Bilim ve Ütopya*, S.54.
2. Hüseyin Cahit (1934). Nur Tahsin Hanımefendi – Gözlerin Sırrı, Roman. İstanbul: *Fikir Hareketleri*, S.22.
3. Tahsin, N. (1929). “Avize”, İstanbul: *Uyanış*, Cilt.65, No.7.
4. Tahsin Salor, N. (1954). “Maskeli Balo”, İstanbul: *Resimli Hikâyeler*, S.18.
5. Tahsin Salor, N. (1957a). “Zehra'nın Talihi”. İstanbul: *Yirminci Asır*, S.231-232.
6. Tahsin Salor, N. (1957b). “Garip Bir Tesadüf”. İstanbul: *Yirminci Asır*, S.242.
7. Tahsin Salor, N. (1957c). “Nazar”. İstanbul: *Yirminci Asır*, S.245-246.
8. Tahsin Salor, N. (1957d). “Ayrılık”. İstanbul: *Yirminci Asır*, S.252-253-254.
9. Yaşar Nabi (1931). İki Yeni Eser. İstanbul: *Muhit*, Sene 3, No.33.
10. Yazar, M. B. (1940). Nur Tahsin Salur. İstanbul: *Yedigün*, No.378.

C. Ansiklopedi Maddesi

1. (tarih yok). *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*. “Salor, Nur Tahsin” maddesi. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Cilt:7, s.478-479.
2. Gürsel, N. (tarih yok). *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, “Hikâye” maddesi. İstanbul: İletişim Yayınları.
3. (tarih yok). *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, “Salor, Nur Tahsin” maddesi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, Cilt:2, s.889.
4. (1976). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, “Salor, Nur Tahsin” maddesi. İstanbul: Dergâh Yayınları, Cilt:7, s.445.
5. Işık, İ. (2009). *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, 2. Baskı.
6. Everdi, M. (1999). *Edebiyatçılar Alemi: Edebiyatımızın Unutulan Sımları*.

D. Elektronik Medya

1. Ayşe Muhibbe Darga, kitap.ykykultur.com.tr (Erişim Tarihi: 26.10.2018)

EKLER:

Ek A.Nur Tahsin Salor'un Hikâyeleri³³

Ek A1:Avize

Kardeşim Kaya'ya

Servet ve ihtişam dolu bir sarayda... Bin bir ahenk kaynayan süslü bir raks odasının altın yıldızlı tavanında asılıyım. Gece siyah rengile mor dağları kaplarken, sarayda yeni bir hayat, yeni bir âlem başlardı.

Cariyeler renkli elbiselerinin ipek fişiltülü eteklerini toplayarak telaşla, heyecanla işret masalarını zevk ve sefahat sedirlerini düzeltirlerdi. En son raks odası hazırlanırdı.

Semendil; kırmızı atlas elbisesile süslü bir merdivenden bana kadar uzanır ve her akşamki gibi mumlarımı yakarak raks odasını bir renk ve ziya tufanına boğardı.

Sazendeler hususî bir itina ile giyindikleri renkli elbiseleri içinde sultanı beklerlerdi. Nihayet sultan şehzadesile beraber azamet ve ihtişam dolu elbisesinin içinde... incilerle süslenmiş sarışın başı, daima yüksekte bakan yeşil gözleriyle bir servet ve refah âhilesi gibi görünürdü.

O zaman sazlar al, yeşil, mavi kucaklara yayılır ve sabırsızlıkla sultanın yerine geçmesini beklerlerdi. Nihayet sultan kuş tüyünden muhteşem sedirine uzanınca sazendeler yeni bir havaya başlar... ve sultanın ince kumral kaşlarının küçük bir işaretile Semendil mor eflatun tüllerile ışıklarının altına atılırdı; o zaman ben musikinin gönlümde yarattığı bin bir ahengin teessürile ta içimden coşar... duvarlardaki uzun endam aynalarına akşederek ışıklarımın bir renk ve ziya füsununun içinde dönerken gönlümden gelen bir arzuyu yenemez ve onun kıymetli renkli taşlarla siyah kıvrıkcık saçlı başını ışıklarımınla öper ve küçük, sevimli başımın siyah parlaklığında busenin pırıltıdan izlerini bırakırdım.

Sultanın mağrur, müstehzi dudaklarının büklümleri... şehzadenin hayran, perestişkâr bakışları karşısında Semendil mor eflatun tüllerinin ince ve beyaz vücudunu saran ipek kıvrıntıları arasında hiç durmadan küçük ve çevik ayaklarıyla döner... dönerdi.

Beni sarhoş eden bu raksın ne kadar devam ettiğini hiçbir gece anlamadım. Saz sesleri dinince kendime gelir, bu renkli, süslü rüyadan uyanırdım.

Sultanla şehzade giderlerken sazendeler dağılır. Semendil yine süslü bir merdivenden bana kadar uzanır... küçük, yumuşak ellerile yaktığı mumlarımı birer birer söndürürdü. O zaman raks odasına sessiz bir karanlık çökerdi.

³³ Hikâyeler, dönemin dil ve imlâsı hakkında bilgi vermek amacıyla orijinal hâlleriyle aktarılmıştır.

Bazı mehtaplı gecelerde beyaz şehnişinlerden süzülen ay ışıkları yaldızlı duvarlarda, ipek halılarda hülyalı gölgeler yaratırdı... Ve saray hümmalı bir zevkin uykusuna dalarken ben raks odasının bir harabe sükûnu sinmiş havasında sabahlara kadar yapayalnız kalırdım.

Bu, böyle aylarca devam etti ve Semendil günlerce sultanın mağrur ve azametli bakışları güzelliğini gönlüne sine sine içirdiği şehzadenin aşk ve sevda yaratan gözleri karşısında hiç durmadan, hiç dinlenmeden mevzun vücudunun bütün inceliğiyle renk, ahenk, ziya bulutları içinde döndü.

Günlerden sonra sarayda yeni fakat gizli bir âlem daha başlamıştı.

Aydınlık gecelerde saray ölü sükûnuna avdet edince şehzade ile Semendil uzun, karanlık dehlizlerden raks odasına süzülür ve ayın bin rüya, bin şiir kaynatan ışıkları altında şehzadenin rübabında yarattığı nağmelerle mor, eflatun elbisesinin üzerinde siyah bir ipek gümesine benzeyen küçük, sevimli başının bütün neş'esile raks ederdi.

Şehzade bu raks karşısında saatlerce çalmaktan ve Semendil bu gönülden kopup gelen sesler içinde saatlerce dönmekten hiç yorulmazdı. Nihayet şehzadenin gözleri Semendil'in bir siyah ışık kadar parlak gözleriyle karşılaşınca... Semendil küçük vücudunun yorulduğunu hisseder ve sultanın muhteşem kuş tüyünden sedirinde dinlenirdi. Aylarca her saz âleminde sonra bu aşk ve sevda raksı devam etti.

Bir gün sarayda sebebini bilmediğim gizli zehirli bir hava esti. Günlerce raks odasında yapayalnız neş'eye hasret kaldım. Nihayet bir gün dudaklarda gizli fısıltılar dolaştı. Sultan raksını takdir ettiği Semendil için güzel ve muhteşem bir gece düşünüyormuş... Cariyeler yine uzun ipek etekleriyle telaşla heyecanla dehlizlerde dolaştılar. Sultanın en sevgili cariyelerinden biri raks odasında yıllardan beri asılı olduğum zincirimle uğraşırken birden bire odadan ayrılmak bir daha Semendil'i görememek korkusuyla yandım. Halbuki beni yine eski yerimde, eski hülyamda bıraktılar ve Semendil yine ince parmaklarının sıcak temasiyle ışıklarımı yaktı. Sazendeler bir itina ile sazlarını hazırladılar.

Sultan yeşil elbiselerle mağrur ve azametli, şehzade meyus ve durgun yerlerine geldiler. Bu akşam sultan her zamandan daha şendi. Dudaklarının müstehzi bükümleri arasından kin ve neş'e karışık kahkahalar döküldü, sonra güzel fakat hain kumral kaşlarının küçük bir kavsiyle Semendil kızıl ateş rengi tüller içerisinde ışıkların altına atıldı ve son defa ta içinden coştı. Raksının en güzel bir yerinde Semendil ince beyaz kollariyle kızıl ateş rengi tüller sarılırken gözleri son bir defa şehzadenin gözlerinde dinlendi.

O zaman... bilmem... bana ne yaptılar?... Hangi hain el zincirlerimi kopardı?... Birden ta içimden sarsıldım. Ve Semendil'in bir yasemin kadar saf, beyaz küçük vücudunun üstüne düştüm.

Ondan sonra neler olduğunu hiç bilmiyorum. Şimdi... uzun karanlık dehlizlerin nihayetinde harap bir saray odasında yapayalnızım. Artık o eski ihtişamımdan eser yok!

Bazan odama, unutulmuş bir eşya almak için uğrayan cariyelerin fısıltılarından duydum ki: Semendil'in öldüğü raks gecesi sultan gizli bir sevinçle gülerken şehzade de çok çılgın, çok deli kahkahalarla gülmüş.

Semendil'in altında ezilen küçük ölüsü önünde ona tekrar hayatını verecekmiş gibi saatlerce rübabını çalmış. Ve gün ufuklarda ağarırken rübabını asabî parmaklarıyla parçalamış... İztırabını zehirli bir şarabın son yudumlarında dindirmiş.

Ek A2.Bebek

Küçük Ayşe annesinin eteklerine sarılıyor, "Beni de götür anne, n'olur!" diye yalvarıyordu.

Annesi kaymakamın evine ufak ufak dikişler için gittiği günler Ayşe hiç dayanamazdı. O da beraber gitmek ister, kaymakamın kendi yaşındaki kızı Şermin'le oynamak için gözlerinden yaşlar gelinceye kadar yalvarırdı.

Ayşe, çok uslu, çok cici bir kızdı. Sarı, kıvrıkcık saçlı başını, annesinin dizlerine koyup yeşil gözleri dala dala yalvarırken, annesi dayanamaz, eski giysileri içinde en iyisi sayılabilen mavi çiçekli basmasını giydirir ve ayağındaki eski papuçları biraz daha düzgün olan ayakkabılarıyla değiştirirdi.

Evin arka tarafındaki, Şermin'in yattığı odanın bir köşesinde ikisi beraber akşama kadar oynarlardı. Şermin, oyuncaklarını güzel tuttuğu için büyükannesi İstanbul'dan gelirken, yatınca gözlerini kapayan, mavi gözlü, sarı saçlı bir taş bebek getirmişti. Ayşe, oyuncaklar içinde en çok onu severdi. Şermin, önceleri bebeğine büyük bir özen göstermiş, kırılmasından korktuğu için Ayşe'nin eline pek fazla verememişti. Ayşeciğin küçük yüreği kaç kez bu bebeğe sarılmak isteği ile yanmış onu kucaklayan Şermin'e imrenerek bakmıştı. Babası askere gitmişti ve yoktu artık. Babasını düşünürken hep gözlerinin önüne bir sabah karanlığı gelirdi. Odadaki seslerle uyanmıştı, ama kalkmamıştı, çok uykusu vardı. Yarı kapalı kirpikleri arasından, sabahın alaca karanlığında dolaşan sert asker gölgesine bakıyor, bu sert gölge gidiyor, geliyor birçok işler yapıyor, hiç konuşmadan, arada sırada gözleri sevgili Ayşe'nin yatağına bakıyor. Ayşeciğin yine yarı uykulu gözleri, yatağının ayakucundaki pencerenin çerçevesine dayanmış annesini görüyor. Bir gölge gibi sessiz yalnız gözlerinden yaşlar iniyor... Ayşe parlak düğmeli asker elbiseli babasının yatağına yaklaştığını duyuyor. Ilık bir nefes yüzünü okşuyor, yanaklarında babasının öpücükleri... Ayşe artık her şeyi anlıyor. Babası gidiyor artık. Boğazında acı bir hıçkırık düğümliyor. Kolları babasının boynuna dolanıyor. Onun sert esmer yüzünü öpüyor, öpüyor... Sevecen eller, onun küçük kollarını yorganının altına sokuyor. Sarı buklelerinin çerçevelediği alından öpüyor son kez... Ayşe bu sevgili gölgenin, pencerenin yanındaki solgun kadın gölgesine sarıldığını görüyor. Sonra artık bir şey yok...

Ayşe'nin küçük aklında, babasıyla ilgili bir sabah karanlığı içinde beliren bu anılar gerçekle düş karışımı bir şeydi. Fakat bir hayal, bir rüya, her ne olursa olsun o, bu anıların içinde beliren çok sevdiği asker gölgesini annesine sormuş ve bu sorunun yanıtı her zaman sessiz gözyaşları olmuştu.

Babası gittiği günden beri Ayşe ile annesini yokluk her taraftan sarmış küçük evlerini bile satmak zorunda kalmışlardı. Sonra daha sıkıntılı duruma düşünce eski tanıdıklarından birinin çiftliğindeki, bir odacıkla bir taşlıktan oluşan bu küçük eve sığınmışlardı. Buna karşılık annesi çiftlik işlerine yardıma başlamıştı. Haftada bir gün kaymakamın evine, çiftlikte iş olmadığı günlerde başka yardımcı isteyenlere

giderek her gün giderlerini karşılamaya çalışıyordu. Ayşecik artık aç kalmadıklarından, çok küçük de olsa bir evleri olduğundan ve bayramdan bayrama yeni elbise giyebildiğinden mutluymuştu. Yalnız çiftlik sahibinin kendi yaşındaki oğlundan hep yakınıyordu. Bu, fazla şımartılmış, acımasız bir çocuktur. Ayşe ile oldukça iyi geçinir, kızacak olursa her şeyi kırar, parçalardı. Çoğu oyunları kavgayla biterdi. Hele çok kızarsa Ayşe'nin sarı buklelerini avuçlar, ağlatıncaya kadar çekerdi. Ayşe bu fena, hırçın çocuğu hiç sevmez onunla oynamaya gitmezdi. Fakat çoğunlukla Yalçın onunla oynamaya gelir, hele yeni bir oyuncak almışsa göstermeye koşardı.

Annesi, gittiği yerde çocukla istemezler diye kızını götürmüyordu. Çiftliğin artık çalışamaz hale gelen eski adamlarını alan Fatma ninenin oturduğu oda bahçenin onlara pek yakın bir köşesiydi. Halsizliğinden, dizlerinin güçsüzlüğünden ancak arada sırada bahçeye çıkardı. Ayşe'nin annesi ona her zaman yardımcı olur yapamayacağı işlerini yapardı. Fatma Nine de Ayşe'yi çok sevdiği için, yalnızken onunla ilgilendiğinden annesi işlerine giderken gözü arkada kalmazdı. Kaymakamın kızı Şermin'in Ayşe'yi sevdiğini istediğini bildiğinden oraya giderken Ayşe'nin yalvarıp ağlamalarına dayanamaz onu da götürürdü. Böylece o gün de beraber gittiler. Şermin de pek sevindi. Beraber oynarlarken bebeğe yeni giysiler yapmak istediler.³⁴ Bir süre bir şeyler dikip giydirmeye uğraştılar, fakat bir türlü güzel olamıyordu. Ayşe, beceremediklerinden somurtan Şermin'i sevindirmek için bir çare buldu:

-Anneme söyleyelim de senin kırmızı bayramlığın gibi diksin, dedi. Hem kırmızı pabuç da yapar.

Şermin bu düşünceyi çok beğendi. Kırmızı parçalar da vardı fakat olamayacağından yine üzgündü.

-İyi ama akşama kadar ablamın dikişlerini bitirmesi lazım. Ablam yarın İstanbul'a okula yatılı gidiyor... Şimdi söylersem annem de çok kızar.

Ayşe:

-Ben yalvarırım da gece evde diktiririm, dedi.

Şermin önce duraladı, düşündü, giysilerin istediği gibi olması için bebeğin de Ayşe'de kalması gerekiyordu. Ama ondan ayrılmak da hiç istemiyordu. Fakat gözlerinin önüne, pembe, mavi, kırmızı elbiseler belirince:

-Bebeği de götürmen gerekecek değil mi? Ne yapalım öyle olsun ama, çok dikkat et! Sakın kırılmasın.

Ayşe'nin gözleri sevinçle parladı:

-Elbette Şermin, hiç kırar mıyım?

Ayşe, akşam annesiyle eve dönerken, elindeki kutudan gözlerinin ayıramıyor, bir iki günlük için bile olsa, mavi gözlü, sarı saçlı bebeği kendi yanında görmek, onunla başbaşa kalmak, küçük kalbinde büyük heyecanlar yaratıyordu.

³⁴ Eskisini çıkardılar zaten bozulmuştu. Çıkarırken de büsbütün yırtıldı. Bebek çıplak kalmıştı.

Ertesi gün Ayşe bebeğe, kör baston kuyusunun yanındaki ıhlamur ağacının altında bir salıncak kurdu. Akşama kadar ıhlamur yapraklarının yeşil gölgesinde onu ninnilerle uyuttu. Arada sırada onu ayıltıp, elini onun ipek saçlarında gezdiriyor, yüzünü öpmeye doyamıyordu. Küçük Ayşe, bu mavi gözlü, sarı bukleli bebeği o kadar candan seviyordu ki... Annesi, bebeğin elbiselerini, belki almaya gelirler diye o gece dikmişti. Onlardan kimse gelmezse, kendisi de akşamüstü işinden erken dönebilirse bebeği beraber götüreceklerdi. O zamana kadar bebek Ayşeciğin çok sevgili bir konuğuydu. Ayşecik ona yeni kırmızı elbiselerini, kırmızı papuçlarını giydirdi. Ihlamur yaprağından tabaklar yaptı. Bebeğine yemekler yedirdi. Öğle vakti, çoktan geçtiği halde hiç acıktığını hissetmemişti.

Fatma nineden de ses çıkmamıştı. İhtiyarcık belki de Ayşeciğin gelmediğini görünce annesi ile gitti sanmış, yemeğini yemiş uyuya kalmıştır diye düşündü. Küçük Ayşecik evden biraz peynir ekmek alarak bebeğin beşiğini sallayarak yemeğe koyuldu. Hele bebeğin yatınca gözlerini kapaması pek hoşuna gidiyordu. Arada sırada uyandırıyor, kucağına alıp gezdiriyor, sonra yine uyutuyordu. Onunla oynamaya o kadar dalmıştı ki, başının üzerinden geçen bir taş onu ürküttü. Döndü baktı. Yalçın elindeki okuna yeni bir taş koyuyordu. Ayşe'nin kendisine baktığını görünce:

-Deminden beri sana bakıyordum, neler yapıyorsun orada?... Sonra yanına geldi Ayşe bebeği saklamak istedi ama, nereye saklayabilirdi? Hemen yanına gelmişti.

-Ay? ne güzel şey bu! Nereden buldun?

Ayşe, susuyor. Bu hırçın çocukla konuşmak istemiyor. Bebeğe bir şey yapmasından korkuyordu. Yalçın bebeği eline aldı. Kapanan gözleri çok hoşuna gitmişti. Ellerini gözkapaklarında gezdiriyor,

-Ayşe bu nasıl böyle oluyor?

Ayşe'nin ödü kopuyordu, ya şimdi kırarsa diye.. Elinden almak için ısrar edemiyordu çünkü onun ne kadar inatçı olduğunu biliyordu. Yalçın bebeğin gözleriyle oynuyor,

-Acaba bunda ne var, açıp bakalım, diye söyleniyordu

Ayşecik üzüntü içinde:

-Bebek benim değil... hiç açılır mı? sonra bozarsın..

Yalçın bırakmak istemiyor, çocuk gözlerinin bütün afacanlığı ile Ayşe'ye bakıyor:

-Haydi, haydi açalım, bakalım diyordu.

Ayşe üzüntülü ve küskün:

-Olmaz! Ver bebeğimi diye bağırdı.

Yalçın'ın o çirkin inadı tutmuştu:

-Vermiyeceğim işte!

-Haydi Yalçın ver. Hem ben seninle konuşuyor muyum?

Yalçın bebeği kollarından tutmuş hoplatır gibi sallıyor:

-Benimle konuşmuyorsun, öyle mi? Hah... Hah... diye arsız, arsız gülüyordu.

Ayşe, Yalçın'ın üstüne atıldı. Bebeği almak istedi. Yalçın kaçmaya başladı. Bostan kuyusunun etrafında dönüyorlardı.

Yalçın:

-Bebeği vermiyeceğim işte!... Kafasını açtırmıyorsun. Ben de onu kuyuya atarım.

Ayşe korku ve üzüntüyle

-O, benim bebeğim değil, başkasının bebeği, sakın atma! diye yalvarıyordu.

Yalçın onu büsbütün korkutmak, biraz da yalvartmak istedi. Bebeğin bacaklarından tutarak kuyuya sarkıttı.

-İşte atıyorum! Dedi.

Ayşe'ciğin yeşil gözleri yaşla doldu, küçük yüreği korkuyla duracak gibi çarpıyordu. Hızla atıldı. Bebeği bu yaramaz çocuğun elinden almak istedi. Fakat bebek Yalçın'ın sarsılan elinden kurtuldu. Kurumuş, taşla kayayla dolmuş kuyudan küçük bir hışırtı sesi duyuldu.

Annesi işten döndüğünde Ayşeciği yaşlı gözlerle uyumuş buldu. Dağınık oyuncaklar, boş salıncak ona her şeyi anlatmıştı. Hava kararmış, uzak evlerde ışıklar yanmıştı. Bugünkü işinin çok yorucu olmasından, uzun yaz gününde akşam karanlığına kadar sürmesinden zaten kaymakamlara gidemezdi. İçi sızlayarak küçük kızını kucakladı. Uyandırmamaya çalışarak yatağına yatırdı.

Ayşe, o gece çok karışık rüyalar gördü. Bazen, yatınca gözlerini kapayıp güzel bebeği kollarında buluyor, yüzünde gülücükler beliriyor. Ancak bu çok sürmüyor, bebeği Yalçın'ın ellerinde görüyor, uyuyan yüzünde acı çizgiler beliriyor. "Bebeğimi ne yaptın?" diye soran gözlerine bakıyor, boğazında hıçkırıklar düğümleniyordu.

Gece yarısına kadar Ayşecik bu fena rüyalarla uğraştı. Uyandığı zaman annesini yanında uykuda buldu. Tahta masanın üstünde küçük fener yanıyordu. Belli ki annesi yorgunluktan feneri söndüremeden uykuya dalmıştı. Pencereden görünen bahçe kapkaranlıktı. Zavallı mavi gözlü, sarı saçlı bebek şimdi bu karanlıkların içinde, o harap kuyunun dibindeydi. Ayşe sessizce kalktı, feneri eline aldı, bahçeye çıktı. Gözlerinin önündeki karanlıklarda Şermin'in yüzü beliriyor, sesini kulaklarında duyuyor gibiydi: "Bebeğimi sakın kırma!" diyordu.

Ayşecik bostan kuyusunun yanına gitti. Eğilip feneri içerisine doğru tuttu. Kör kuyunun yıkık duvarlarında zayıf ışık boşuna dolaştı. Gecenin karanlığı sanki kuyuya dolmuştu. Bebek hiç görünmüyordu. Ah! Bu güzel bebeği bir defacık daha görebilseydi. Ayşecik artık ağlamıyordu; bu büyük acı onun küçük kalbini öyle yakmıştı ki... Güzel yeşil gözlerini kurutmuştu. Odasına dönerken sessiz, cansız bir kitle gibi yürüyor, yeşil gözlerinin donuk bakışlarıyla tıpkı bir taşbebeğe benziyordu.

Ertesi gün uyandığında annesi evde yoktu, işe gitmişti. Ayşecik akşama kadar kendi kendine kaldı. Fatma ninenin de yanına gidemedi. Sanki o da ona taş bebeği soracakmış gibi geliyordu.

Akşam oluş, hava iyice kararmıştı. Şermin dadısıyla beraber bebeğini almaya geldi. Annesinin neden o gün onlara gitmediklerini sorduktan sonra bebeğini istedi.

Ayşecik hiçbir şey söyleyemedi, durgun gözlerle Şermin'e baktı:

-Dur, biraz bekle dedi.

Yine tıpkı cansız bir taşbebek gibi kuyunun yanına geldi. Mavi gözlü, sarı saçlı güzel bebek, kör bostan kuyusunun dibinde parçalanmış yüzüyle yatıyordu. Taşların arasından ancak kırmızı ipek elbisesi görülebiliyordu. Akşam karanlık koyulaşınca onu da artık göremedi. Yalnız gözlerinin önünde bebeğin kırmızı şapkasının, kırmızı elbisesinin, kırmızı pabuçlarının hayali belirliyordu. Bebeğe sanki hiçbir şey olmamıştı. Ayşeciğin kuyunun karanlığına dalan gözlerinde beliren bu hayal, küçük kırmızı dudaklarında boş, manasız bir kahkaha yarattı.

Kuyunun harap duvarlarına çarparak derinliğine, ta mavi gözlü, sarı saçlı bebeğe kadar giden bu boş, manasız kahkahanın izinden kırmızı elbiseli bebeğin gülümseyen hayaline koştu.

Dadısıyla Şermin çok geç kalmışlardı. Ayşe bir türlü bebeği getirememişti. Çiftliğin adamlarına haber verdiler, büyük fenerle aradılar. Ve kırılan taşbebekle beraber Ayşeciğin ölüsünü bostan kuyusundan çıkardılar. Şermin günlerce yatınca gözlerini kapayan ipek saçlı bebeği, küçük sevimli arkadaşı için gözyaşları döktü. Ama (ama yerine "ona") yine kırılan bebeği gibi bir taş bebek getirdiler. Fakat yeşil gözlü, sarı saçlı sevgili arkadaşını getiren olmadı.

Ek A3.Mimi

Mimi!.. Mimi!..

Ona küçüklüğünden beri böyle derlerdi. Büyükannesinin koyduğu uzun ismi kimse çağırılmamış, sadece "Mimi" demişlerdi. İlk zamanlarda şaka olarak takılan bu ismi, Mimi benimsemiş, ismi gibi anlaşılmaz bir çocuk olmuştu. Babası, bahçede onu arıyordu. Gözlerini ağaçların arasında gezdirerek tekrar etti:

-Mimi!.. Mimi!..

Yine bir cevap alamayınca, odasında bulacağını tahmin ederek köşke doğru yürüdü.

*

Mimi, eskiden böyle değildi. O kadar canlı, o kadar ciddi bir kızdı ki... Sarı, kıvrıkcık saçlarının çerçevelediği başında öyle bir sevimlilik, açık yeşil gözlerinde öyle cana yakın içten bir bakış vardı ki, bütün etrafındakileri kendine bağlamıştı. Fakat Mimi, annesinin sevgisinden ayrılırken yanaklarını çukurlaştıran cazip kahkahasından, sıcak yeşil gözlerinin neşesinden ayrılmıştı. Babasının annesini bıraktığını, ona haber verdikleri dakikanın sızısı hâlâ, ayrılık gününden beri gözlerine düşen melâl gölgesi hâlâ silinmemişti.

Hele babası, annesinin hiç göremeyeceğini, görmeğe giderse, ona en fena muamelelerde bulunacağını kesin surette söylediği zaman, Mimi günlerce ağlamış, hiç olmazsa, arada sırada görebilmesi için göğsü hıçkırıklarla sarsılarak yalvarmıştı.

Fakat babası, onun bu ricalarını soğuk bir tahakkümle karşılamış kararının kati olduğunu tekrar etmişti. O zaman Mimi, çılgın bir deli olmuş, kalbine sinen bu hicranı zalim bir kinle hiç unutmamıştı.

İşte, o günden beri, Mimi çok değişmiş, garip bir kız olmuştu. Bazı günler, saatlerce ortadan kayboluyor, uzun uzun arandıktan sonra nihayet bir köşeden çıkıyordu. Zalim hükmünün kızını sürüklediği garip hâller, çok kibar, çok nazik olan nişanlısına karşı biraz hırçın ve lâkayt oluşu, doktoru çok düşündürüyor, daha ziyade üzüyordu. Cavit doktoru çok sever, her arzusuna hürmet ederdi. Mimi'ye ise, bütün sevgi hisleriyle bağlıydı. Mimi'de ilk zamanlarda bütün kalbiyle mukabele etmişti. Fakat şimdi!.. Doktor düşündükçe üzüntü içinde kalıyor, alnında derin çizgiler belirliyordu.

-Seni arıyorum... Neredeydin Mimi?..

Mimi, odasına girerken babasına rastlamıştı. Yeşil gözlerini kaldırarak cevap verdi:

-Bahçedeydim baba...

-Biraz gezmeğe çıkalım mı?

-Nasıl isterseniz...

Babasının kullandığı bir araba ile Caddebostan'ına kadar indiler. Biraz müzik dinlediler. Mimi kürek çekerek babasını, sandalla dolaştırdı. Hava çok güzel, deniz çok durgundu. Mimi, çok neşeli görünüyor, arada sırada dudakları arasından bir şarkı mırıldanıyordu. Babası da neşelenmişti. Hava kararmağa başlamıştı. Tekrar arabalarına bindiler. Yolda dönerlerken, doktor kızının elini kaldırarak uzaktan geçen birini sevinçle selamladığını gördü. Miyop gözlerini kısarak baktı. Kızını bu kadar sevindiren tesadüfün ne olduğunu görmedi. Nihayet ondan sordu:

-Kime selâm veriyorsun Mimi?

-A!... Görmediniz mi baba? Samim Bey geçiyordu!...

-Kim dedin?...

-Canım, komşumuzun oğlu Samim Bey...

Doktor, birden hatırladı. Samim en yakın komşularından birinin oğluydu. Çok temiz, çok ince, kibar bir çocuktü. Muhitleri içinde, hemen en çok onlarla konuşturlardı. Babası, memuriyeti münasebetiyle annesini de Ankara'ya götürünce, ihtiyar dadısıyla köşkte yalnız kalmıştı. Bir bankada çalışıyordu. Acaba, Mimi neden ona bu kadar samimi bir istekle selam vermişti?

Doktor, bunları düşünürken Mimi'ye:

-Birden işitmedim de... diye cevap verdi.

*

Cavit, elleri ceplerinde, bahçede dolaşıyordu. Geleli bir saat olduğu hâlde, hâlâ Mimi'yi görememişti... Hizmetçi, odasında olmadığını söylemişti. Nereye gittiğini, kimse bilmiyordu. Mimi'nin bu hâlleri, Cavit'e pek garip gelmeğe başlamıştır. Böyle, ortadan kaybolduğu zamanlar, nelerle meşgul olduğunu, nereye gittiğini anlamağa çok çalışmış, hiçbir şey öğrenmemiştir. Gözleri yerde takılı derin bir üzüntü

ile bunları düşünürken, bir şarkı sesi kulaklarına aks etti. Mimi, ay ışığı altında, beyaz elbisesiyle bir tüy kadar hafif ve neşeli, köşke dönüyordu...

-Mimi!...

-Neredesin Cavit?...

Mimi, yeşil taflanları yarararak Cavit'in yanına geldi. Sevinçle ellerini sıkarak:

-Ne zaman geldin?...

-Bir saat kadar oluyor. Sen nereye gitmiştin?...

-Hiçbir yere, buradaydım.

-Aradılar yoktun!...

-Biraz aşağı, bağa kadar gitmiştim. Ondan bulamamışlardır.

Orada bir bankın üstüne oturdular. Mimi susmuştu. Cavit düşünceli gözleriyle ona baktı:

-Demin pek neşeli eve dönüyordun, şimdi birden bire ne oldu?

-Hiç... İçim sıkılıyor!...

Birden bire ayağa kalktı. Asabileşmiş gibiydi. Zalim bir hırçınlıkla taflanları çekip koparıırken söyleniyordu:

-Her şey beni üzüyor, her şey beni sıkıyor. Anneme üzülüyorum... Babamdan, bu evden nefret ediyorum...

-Ben, dün anneni gördüm Mimi...

Mimi, birden sevinçle sordu:

-Nasıl? Konuştunuz mu?

-Hayır... Yanımda bir arkadaşım vardı...

Mimi'nin gözlerinde yeşil ışıklar yanar gibi oldu. Ellerini müstakbel hayat arkadaşının omuzlarına koydu. Sevgi ve ümit dolu bir bakışla gözlerinin içine bakarak:

-Biz bu evden çıktıktan sonra, annemle beraber otururuz değil mi?

-Nasıl olur Mimi?

-Neden Cavit?...

-Ben de babanla aynı fikirdeyim!...

Mimi'nin gözlerindeki yeşil ışık söndü. Elleri yanlarına düştü. Cavit:

-Ne oldun Mimi? Bu pek tabii bir şey değil mi? Bunda üzülecek ne var? Diye sorarken...

-Hiçbir şey, dedi. Başım ağrıyor, ben odama gidiyorum. Erken yatacağım...

Mimi, odasına girerken bu gece hayat yollarını aydınlatan son ışığın da söndüğünü zâlim bir ıstırapla hissediyordu.

*

Doktor, ağır bir hastasına ait reçeteyi kaybetmişti. Her tarafı arayıp da bulamayınca, kağıt sepetine bakmağı düşündü. Lüzumsuz kağıtlara karışarak atılmış olabilirdi. Yazıhanenin altındaki sepeti çıkararak içindeki buruşmuş kağıtlara birer birer bakmağa başladı. Çok lüzumlu bir reçete olduğu için, en ehemmiyetsiz bir kağıdı bile ihmal etmeden açıp bakıyordu. Eline, biraz fazla buruşturulmuş bir kağıt geçti. Reçeteyi buldum ümidi ile sevindi. Kağıdı açtı, hayretle içinde yarım kalmış bir satırı okudu: “Siz dünyanın en iyi insanısınız. Samim Bey!...” Yazı Mimi’nindi. Galiba bu kadar yazmış beğenmişti.

Doktor, sinirli bir merakla bütün kâğıtlara bakmağa başladı. Şimdi, reçeteyi bulmaktan ziyade kızının derdini öğrenmeğe çalışıyordu. Yine bir kâğıt... Açtı, okudu: “ Sizi herkesten çok seviyorum Samim Bey!... Kalbimdeki ıstırap düşümlerini, sizin şifa ve teselli veren elleriniz çözecek...”

Doktor, kızının bütün hüznünü, garip ve anlaşılmaz hallerinin sebebini şimdi anlamıştı. İstıraplarına sebep, annesinin ayrılığının olamaması, onu çok sevindirmekle beraber, nişanlı kızının başka birini sevmesine, kıskanç bir baba hissiyle tahammül edemiyordu. Fakat ne yapmalıydı? Yine en doğrusu kızını yakından tetkik etmek ve ondan sonra karar vermektir.

*

-O kâğıdı nereye götürüyorsun Gülşen?...

Gülşen cevap vermek istemedi.

-Sana söylüyorum Gülşen!...

-Komşuya efendim...

-Kim gönderiyor?

-Küçük Hanım...

-Kime götürüyorsun?

Gülşen, yine cevap vermeden kaçmak istedi. Fakat, Cavit sert bir hareketle, hemen kolundan yakaladı ve kâğıdı aldı. Biraz heyecanla açtı okudu: “Samim Bey, beni bu gece bağdaki kapının yanında bekleyiniz...” Birden gözlerinin yandığını, etrafının sarsıldığını, karardığını hissetti. Kâğıdı, korku içinde bekliyen kıza uzattı.

-Haydi, şimdi götür ve okuduğumu kimseye söyleme!... dedi.

*

Cavit Mimi’yi odasında buldu... Masasının başına oturmuş, elleriyle saçlarını avuçlamış. Gözlerini hırçın bir bakışla yalnız bir noktaya çevirmiş düşünüyordu. Birkaç gündür, Cavit’in aramalarını hep soğuk ve neşesiz karşılamış, gezme

davetlerini, rahatsızlığını bahane ederek reddetmişti. Cavit, bu soğuk tavırların mânasını kendi kendine araştırırken, biraz evvel Gülşen'in elinden alıp okuduğu kâğıt, birden bire ona, bütün bu hareketlerin izahı gibi gelmişti. Fakat, yine hiç belli etmemeğe çalışarak:

-Nasılsın Mimi? Diye sordu.

-Biraz daha iyiyim Cavit...

-Fakat, yine düşünceli ve üzüntülü bir yüzün var...

-Başımın ağrısı geçmiyor... Bir de çok sıkılıyorum...

-Bu akşam, sizi gazinoya götüreyim mi? Biraz dans ederiz, neşelenirsin...

-İmkânı yok Cavit! Başımda, bu ağrı, içimde bu isteksizlik varken nereye gitsem eğlenemem...

-Öyle ama, böyle oturmakla da bütün bütün fena olacaksın!...

-Zıyanı yok... Benim için böyle daha iyi...

-Peki, nasıl istersen öyle olsun. O hâlde ben gideyim...

-Mimi'nin uzattığı elini öptü. Kapıdan çıkarken, kendi kendine: "Aman Yarabbi!" Diyordu. Ne kadar da tabii aldatıyor, tıpkı annesi gibi.

*

Mimi'den Cavit'e...

"Cavit;

Meseleyi izah etmek istemeseydim, mektubuna hiç cevap vermeyecektim. Çünkü hiddetten, kızgınlıktan boğulduğun bir dakikada yazdığın bu satırlara bilmem ki nasıl cevap verilir?... Zannetme ki bu mektubu kendimi müdafaa etmekle dolduracağım ve gönderdiğin halkamı tekrar parmağına takman için olan şeyleri tevîl edeceğim. Hayır, hayır Cavit!... Bunların hiç birini aklına getirme!...

Ben, bu satırları yazdıktan sonra babamı bırakarak annemin yanına gideceğim. Babam, evlenmeğe karar verdikten sonra, onun yanında oturarak, annemin sevgisinden uzak yaşamak kadar manasız bir şey olur mu?... İşte bu kararı verdikten sonra, gönlüm rahat olarak vakanın düğümünü çözeceğim:

Evvelâ, şunu söyleyeyim ki Cavit sen insanları, hatta sana en yakın olanları bile tanımakta, pek acemisin!... Eğer muhitindekilerin ruhunu anlamağa çalışmasaydın, bu hadiselerin hiç biri olmayacaktı!

Evet Cavit; bütün bunların olmaması için, beni biraz olsun anlaman kâfiydi. İnsanlar, en çaresiz bir felâkete düştükleri zaman, yalan bir teselliye bile muhtaç oluyorlar... Karanlıkta kalmağa mahkûm bir insanın, muhayyel bir ışığa gözlerini açışına benziyen bu his öyle anlaşılmalıyan bir ısrarla gönüllerde yer ediyor ki...

Annemden ayrıldıktan sonra, etrafımda hiç kimse, hatta sen bile, gönlümü eriten sızıyı anlamağa lüzum görmedin!...

Babam, henüz evimize gelmiyen yeni hanımının hülyâlarını kurarken, ben odamda yalnız, başımı annemin sıcak kucağını hatırlatan yastık yığınlarının arasına sokuyor, hasret ve acı içinde hıçkırıyordum!

Annemin, belki bir kabahati olabilirdi. Fakat, beni o kadar çok severdi ki, beni görememek, onun için en büyük hasret ve acıydı. Hâlbuki annem, böyle bir cezaya müstahak olmayacak kadar temiz ve yüksekti. Babam, annemi bir yanlışlığa kurban etmiş, meselenin hakikatini anlamamakta ısrar etmişti. Hâlbuki ben, aynı hisle nasıl hareket edebilirdim?...

Ben hayatımda hiç kimseyi annem kadar sevmedim Cavit! Annemden sonra, en çok bağlandığım insan sen olmuştun. Fakat, annem hakkındaki düşüncelerini anlatan sözlerini duyduğum gece, gönlümde sana karşı olan sevgi bağlarının çok beyhude ve lüzumsuz olduğunu hissettim.

Bununla beraber, sevgin gönlüme girdiği kadar çabuk çıkmadı. Anneme olan hasretim içimde, şifa bulmaz bir yara gibi günden güne büyüyor. Babamın ümidinin aksine kalbimde en çok hasretini duyduğum gündü. Komşu köşkten beni çağırdıklarını haber verdiler. İhtiyar dadıyı bahçemizi ayıran duvarın yanında buldum. Bana bir şey göstereceğini lütfen bir iki dakika evlerine kadar gitmemi rica etti. Bu temiz yürekli saf kadının sözünü kıramadım. Bağın ara kapısından onlara geçtim. Beni misafir salonuna götürdü. Kapıyı açınca, orada, siyah mantosu içinde, sararmış yüzü ile annemi gördüm.

Bilmem nasıl bir çılgın, bir deli gibi, evet Cavit... Sevinçten çıldıran bir insan gibi kollarına atıldım! İkimiz de hasretin günlerden beri içimizde yanan ateşini sıcak sevinç yaşlarıyla söndürdük. Neden sonra, bu sevgi sahnesini merhamet ve şefkat dolu gözleriyle seyreden Samim Bey'in farkına vardım. Bu buluşmayı bize o hazırlamıştı. Ellerini minnet ve şükran hisleriyle acıtacak kadar sıktım. O gece Samim Bey'e bir mektup yazmak, hiç olmazsa, onbeş günde bir kere olsun annemi orada görmeliğime müsaade etmesini rica etmek istedim. Yazı masamın başına oturdum. Bir çok kâğıtlar yazdım. Hiçbirini beğenmiyor, hepsini kâğıt sepetine atıyordum. Gönlümde ona karşı olan şükran hislerini anlatacak kelime bulamıyordum.

Nihayet, kararlaştırdık. Herkesten gizli olarak bu görüşmeyi, onbeş günde bir gece yapacaktık. Samim Bey, beni bağdaki kapının yanında bekliyecek ve anneme götürecekti. Kim derdi ki, en temiz ve mâsum hislerle yapılan bu hareketler, çirkin bir mâceraya benzetilecek!...

İşte Cavit, ümit ediyorum ki, kâfi derecede anladın. Zaten fazla izahata ne lüzum var! Bunları sana, ruhumu her zaman zahirin tesiratından kurtarman için yazdım... Babamla fikriniz o kadar birdi, birbirinizin fikirlerini o kadar benimsemiştiniz ki, bu mâsum görüşmeden, sana bahsetmeğe cesaret edemedim. Çünkü, eminim ki, annem için hiç düşünmeden söyleyeceğin sözler, beni büsbütün kıracak, gönül bağlarımızı tamamiyle koparacaktı.

Evet Cavit, tekrar edeyim ki, Samim Bey, dünyada tanıdığım insanların en iyi kalbli, en temiz, en yüksek olanıdır. Bir nişanlı elinin dindireceği kalbimin sızılarına, onun temiz eli sükûn verdi. Gönlümün ıstıraplarına bir nişanlıdan daha yakın gelen, daha iyi anlıyan bir kardeş kalbiyle o şifa verdi.

Yüzüğümü göndermekle çok isabet ettin. Zaten ben de senden onu istiyecektim. Annemden nefret eden bir insanla anlaşmama imkân var mıydı?

Mektubumu bitirirken sana son bir tavsiyede bulunacağım Cavit... Bundan sonra, ismini taşıyan halkayı takacağın elleri, iyi tanımağa çalış ve her şeyden evvel gönüllerine eş olmayı bil, olmaz mı?... Mimi”

Ek A4.On Sekiz Yaş

Bu sabah uyandığım zaman etrafımda bir başkalık, yalnız benim sezebileceğim bir değişiklik buldum. Gözlerimi birkaç defa açtım, kapadım, hayır... Aldanmıyordum, düne kadar soluk bulduğum renkler, ışıklar bugün daha koyulaşmış, daha güzelleşmiş...

Güneş henüz doğmamıştı. Mor dağların arkasından azametli bir sultanın kızıl etekleri görünürken onu, her günden daha hâkim, daha muhteşem buldum. Yatağımın sıcak kucağından bir türlü ayrılamıyordum. Vakit çok erkendi, başımı yastığımın altına sokarak uyumak istedim. Fakat her gün güneş doğmadan açılmayan gözlerim bugün güç kapanıyordu. Tül perdelerden sızan ilk ışıklar aynada ve duvarlarda renkli ekranlar yaratıyordu. Bu güzel sabahla beraber gözlerimde açılan sevincin gönlümdeki sırrını buldum:

-Bugün on sekiz yaşımı bitiriyordum.

Kolumu yastığa dayadım ve başımı üstüne yatırarak düşündüm. Mühim şeyleri daima bu şekilde düşünürüm. Bu, benim kıpırdamadan durduğum nadir zamanlardandır. Evet, bu benim için çok mühim! On sekiz yaşımdan ayrılıyorum. Bunun geçen yaş günlerimden büsbütün ayrı bir hususiyeti var. Bugünden itibaren bir bayan olacağım ve kimse bana çocuk diyemeyecek.

Evet, on sekiz yaşımı bir lise mezunu olarak bitiriyorum. Şimdiye kadar geçen yaş günlerimi hep kendi yaşımdaki arkadaşlarımla bir çay toplantısı yaparak kutlamıştım. Hâlbuki bu akşam şerefime bir suare hazırlanıyor, hem de zengin büfesi ile, cazı ile şahane bir suare... Annem bu geceye nedense çok ehemmiyet veriyor. Pek iyi derecede mezun oluşumun da bunda tesiri olacak. Hem bu suarede yalnız benim arkadaşlarım değil, bütün akrabalarım, annemin, babamın bütün dostları bulunacak. Öyle zannediyorum ki annem bunu, artık kızının büyüdüğünü, çocukluktan çıktığını etrafına anlatmak için yapıyor. Hem Avrupa’da da böyle âdetler varmış ya... Annem modernliği pek sever. Fakat hiç züppe değildir. Daima en makul şekillerini, en kıymetli taraflarını kabul eder. Fakat annemin bu emeği boşa gidecek galiba... Beni o kadar yaramaz, o kadar çocuk görmeye pek alışmıştı ki... Hele şu Necdet Ağabey’e öyle kızıyorum ki... Dün ona, artık uslu olacağımı, eski yaramazlıklardan, çocuk oyunlarından vazgeçeceğimi söyledim de dudaklarını büktü:

-Nafile!.. Nafile!, dedi, ne kadar büyüsen sen yine eski Şerrare’sin.

Aman yarabbi!... Bu kadar sinir, bu kadar kendini beğenmiş adam görmedim. Eserleri için aldığı tebrikler gururunu bir kat daha arttırıyor. Bilmem ki... Herkes onun çılgın, yaramaz genç kızlardan kahramanlar yarattığı romanlarında ne zevk buluyorlar!..

Annemle babam da ona meftundurlar. En uzak akrabamız olduğu halde bize en çok gelen odur. Aramızda on iki yaş bir fark var, sanki kırk yaşındaymış gibi beni çocuk görür. Ciddî hiçbir şey konuşmayız. Babamın yeğenleri içinde doktor, öğretmen, mühendis, tarihçi... Ne kıymetli gençler var! Bu büyükbabadan kalma kocaman köşk bir otel kadar müsait olduğu için yazın ekseriya bizde toplanırlar. Onların yanında oturmaya, münakaşalarını dinlemeğe bayılırım. Fakat Necdet ağabey rahat vermez ki... Sanki işi gücü benimle uğraşmak! Merak ettiğim bir tarih vakasını veya eski şiirlerden birinin anlayamadığım bir mısraını sorsam, sanki ona sormuşum gibi hemen atılır:

-Aman Şerrareciğim... Sen de artık bizimle ciddî mevzulara mı dalıyorsun? Meğer neler biliyorsun da haberim yokmuş. Bunları, nerelerde okuyorsun? Denizde mi? Bisiklette mi? Ağaç tepelerinde mi? Diye benimle alaya başlar ve beni o kadar sinirlendirir ki hemen onları bırakır, tavan arasındaki odama kaçırım ve onu, başka zaman daha çok hayrete düşürmek için, tarih ve edebiyat sayfalarını hırsla çeviririm. Bütün gayesi benimle uğraşmak. Çok zaman ona darılmayı, hiç konuşmamayı tecrübe ettim amma... Yine de dayanamadım.

Ben muzip yaramaz bir çocukmuşum... Ne yapayım? Kabahat bende mi? Beni annem babam öyle yetiştirdi. Onların prensibi budur: Bir lise talebesi çok süslenmez. Mektep müsamerelerinden başka toplantılara gidemez, eğlencesi kitap, müzik, spordur. Ancak pek samimî dostların, akrabaların meclislerinde uzun uzun oturabilir. İşte ben böyle yetiştim. Ve kendim bundan pek de şikâyetçi değilim.

Kışın ancak kaçırılmayacak güzel filmlere gidebilirim. Kışlık odam Şişli'deki apartmanın Mecidiyeköy açıklarına bakan arka tarafında ne güzel, ne ferahdır! Yazın da hayatım bahçede, denizde ve köşkün en sevimli, en manzaralı yeri olan bu çatı katındaki odamda geçer. En üst katta olduğu için ben bu şirin odaya şakacıktan tavan arası derim. İşte benim hayatım bu kadar sade...

Arkadaşlarım benden fazla bir şey bilmiyorlar ki onlarla oturayım da sakin sakin konuşayım, her halleri iyidir amma... Konuşmaları pek basit... Biraz oturduk mu. Anneleri ile gittikleri meclislerden bahsederler. Kim kime nasıl iltifat etmiş; nasıl dans etmişler? Filân ne giymiş? Yahut da saçma sapan roman tefrikalarını ballandırarak anlatırlar. Tarihi hiç sevmezler ki... Babamın tavsiyesiyle okuduğum güzel kitaplardan bahsedeyim. Annemin seçerek verdiği güzel romanları heyecanlı bulmazlar. Ne söyleyecek mühim ziyaretlerim ve ne de peşime düşen bir erkek yok ki, anlatayım. Onları dinlemek de bana sıkıntı verdiği için en iyisi bisiklet müsabakaları, tenis, deniz ve bahçede dört dönmeler... Çünkü bunlar hepimize zevk veriyor evet kendi arkadaşlarımla yaptığım hep bunlar ve bunlar için Necdet ağabey bana yaramaz, muzip adlarını takıyor. Halbuki başka ağabeyler, ablalar benim için:

-Canlı canlı kız! Diyorlar.

Bu tâbiri, biraz iltifat kokusu aldığım için, beğeniyorum. Onlar bir araya geldi mi bir köşede uslu uslu saatlerce onları dinlerim. O esnada bütün ağırlığı ve akıllılığı üstümdedir. Bunun kimse farkına varmaz da ağzımı açıp bir şey sordum mu kimi iftiharla:

-Ey sen de mi artık bize karışmağa başladın Şerrare?..

Kimi biraz daha insafli:

-Tabii, artık kaçınıcı sınıfa geldi? Koca kız oldu!

Kimi de:

-Siz onu bisikletin üstünde görüp de hep çocuk mu zannediyorsunuz? Der. Bunlar pek fena sözler değil, büyüdüğümü anlattıkları için azıcık da hoşuma gidiyor. Fakat öteden Necdet ağabey duramaz, hemen başlar, hem de gözlerimin içine bakarak:

-Bunları muhakkak tırmandığın ağaçların tepelerinde kuşlardan öğrenmişindir değil mi? der, beni kızdırır.

Fakat işte bitti. Şimdiden sonra benimle hiç alay edemez. Oh!... On sekiz yaşında bir kız, tam mânâsile bir genç kız demektir. Artık odamda da çocukluğu hatırlatacak hiçbir şey kalmamalıdır. Fakat neden? İçimde tuhaf bir his var. Küçükten beri beraber kaynaştığımız, birkaç seneden beri oynamadığım fakat hâlâ odamın köşesindeki yerini muhafaza eden maviş bebeğimden, bir iki seneden beri, odamın kapısı açık kalacağı zaman, onu tutmak vazifesiyle önünde oturan kıvrıkcık tüylü sarı ayımdan, büsbütün ayrılmam icap edecek. Yeşil gözlü siyah kedimle artık merdivenlerde, koridorlarda yarış edemeyeceğiz. İçimdeki his yavaş yavaş acılaştı. Yatağımdan fırladım, mavi gözlü bebeğimi, küçük minderinde kıvrılan kedimi, kapının dibinde mahzun mahzun duran ayımı kucakladım. Üçünü de öptüm, öptüm. Bebeğimin dudakları bükülmüş, ayımın gözleri dolmuş ağlıyacak gibiydiler. Kedim de ince ince miyavlamalarla sanki şikâyet ediyordu.

Onları kollarımdan bıraktım:

-Hayri artık, Maviş bebeğim dedim. Sen de on sekiz yaşını bitirseydin, benim gibi yapardın.

Kedimin yeşil gözleri gözlerimden ayrılmıyor. Kabararak eteklerime sürünüyor.

-Ne yapalım, Şirin, dedim. On sekiz yaşında bir kız, artık kedilerle koridorlarda bahçelerde koşmaca oynıyamazmış, buna ben de müteessirim ama ne çare...

Ayımla, bebeğimi birer kutuya yerleştirerek dolabımın üstüne kaldırdım. Zaten dört beş senedir bana oyun arkadaşlığı etmiyorlardı. Şimdi gözlerimin önünden de kalkmış oldular.

Güneş doğdu. Dışarda tatlı bir yaz sabahı var. Yatağımyı hemen topladım.

İstedim ki her gecesini çocuk rüyalarımın mavilikleri içinde geçirdiğim on sekiz yaşımın munis sıcaklığı çabuk dağılsın. Hatıralarına çok bağlı olan gönlümün ıstırabı henüz dinmişken gözlerimi renklerden ve ışıklardan örülmüş on dokuz yaşımın neşe ve saadet âlemine açıyordum.

Herkes uyandı. Odamın kapısını araladım. Bugün evde büyük bir telaş var.

Annem misafirlere hazırlayacağı soğuk büfenin işleri ile meşgul. Hizmetçilere devamlı emirler veriyor. Evin bu telâşından ürkerek kapımı kapadım, gardrobunu açtım. Bu geceki pembe tuvaletimle ilk defa çok süslü olacağım. Bu güzel genç kız tuvaleti gardrobuma o kadar yakışmış ki... Onun yanında sıra ile duran kısa etekli elbiselerim bir çocuk şımarıklığı ile somurtuyorlar. Nafile... Onlara hiç iltifat etmiyorum. Eminim ki gece giyeceğim bu pembe tül den tuvalet bana hepsinden daha

çok yakışacak... Hele Necdet ağabey... Kim bilir nasıl şaşıracak!... Ona sormalıyım nasıl büyümüş müyüm?

Acaba ne der? Dünkü gibi yine beni kızdırır mı? Ne söylerse söylesin. Bu akşam artık büyüdüğüme inanacağına eminim... Fakat niçin, niçin beni kızdırmaktan hoşlanıyor? İşte onun bütün fena huyu bu... Ve beni çileden çıkarıyor. Geçen gün ben şikâyet ederken küçük Nermin kulağıma fısıldadı.

-Necdet ağabeyin romanlarındaki kızlar tıpkı sana benziyorlar, dedi.

Güldüm:

-Haydi, haydi Nerminciğim, dedim. Necdet ağabeyin süslü bayanları dururken benden mi ilham alacak?

Fakat bunu söylerken bilmem niçin içimde garip bir sızı belirdi. Gözlerimin önünde Necdetin zarif kumral başı, koyu kestane rengi gözlerini görür gibi oldum...

*

Davetlilerin yanından biraz ayrılabilirdim. Akşamdan beri resmî tebriklerden, şık sözlerden, mültefit bakışlardan öyle sıkıldım ki... Hemen odama koştum. Eskisi gibi aynada dilimi çıkartarak saçlarımı düzeltmek istedim. Fakat birden kendimi tuttum, bu küçük çocuk şımarıklıkları, arsızlıkları hiç de aynadaki güzel genç kıza yakışmıyordu. Bu, birdenbire değişen varlığını biraz daha yakından seyretmek için aynaya yaklaştım. Bu gece saçlarımı, gözlerimi daha siyah, dudaklarımı daha kırmızı buldum. Elimi yavaş yavaş aynanın yanındaki elektrik düğmesine götürdüm. Odam karardı ve ayın, balkon kapısından geçerek aynaya akseden ışıkları içinde ince bir genç kız hayali belirdi. Ben, bu güzel, bu muhayyel genç kıza öyle sevdim ki...

Ay ışığı odamın halısında parlak yollar işliyor. Pencerenin önüne gittim. Mehtap dışarda bir rüya âlemi yaratmış. Babamın bu akşam için temin ettiği küçük caz ağır, güzel bir tango çalıyor. Odamın kapısı açıldı. Başımı bu güzel manzaranın cazibesinden çeviremiyorum. İki el gözlerimi kapadı, o kadar zayıf tutuyor ki birden:

-Babam! Dedim.

Sonra bütün arkadaşlarımı saydım, hiç biri değil. Elin sahibi, unutulmasından kızmış olacak ki gözlerimi acıtacak kadar sıkıyor. Birden aklıma Necdet ağabey geldi. İsmi söyleyince gözlerim açıldı.

-Demek beni en sonra hatırlayacaktın Şerrare? diyordu.

Güldüm:

-Ne yapayım Necdet ağabey, dedim. Sizin bana karşı müşfik, nazik hallerinize alışmadım da gözlerimi bu kadar acıtmadan kapıyanın siz olabileceğinize hükmedemedim. Ancak her zamanki hırçınlığınızla gözlerimi acıttığınız vakit tanıyabildim.

-Ben her zaman beni hatırlamanı isterdim Şerrare.

-Şüpheniz... Fakat hiç geçinemediğimiz Necdet ağabeyimi sakın, uslu uslu herhangi bir manzaraya dalarken hatırlamama imkân yok... Ne ise şimdi bunları bırakalım... Odama gelmek sizin nereden aklınıza geldi?

-Cazband tangoya başlayınca istedim ki bu gece birdenbire büyüyen Şerrare ile ilk defa ben bir tango yapalım... Halbuki aradım, aradım yoktun? Nihayet seni odanda bulabileceğimi tahmin ettim, aldanmamışım.

Bu gece nedense çok müstehzi idim. Dudaklarımı büktüm:

-Ne yazık ki, dedim. Şerrare, bu küçüktenberi kendisine karşı çok saygılı ve şimdi birdenbire mültefit olan kıymetli ağabeysini tanımakta gecikti ve tango yarısına geldi, değil mi?

Necdet ağabey sorumu cevapsız bıraktı. Pencerenin kenarına yaslandı. Bu gece her zamandan daha güzel, ay ışığı yüzünün ince, zarif profilini duvara işliyor.

Birden:

-Şerrare, dedi, her zamnki münakaşalarımızı bırakalım. Bu gece sana daha ciddi şeylerden bahsetmek istiyorum. Hem senden rica edeceğim bir şey var.

Onunla şimdiye kadar hiç böyle konuşmamıştık.

-Ne gibi! Dedim. Sizinle ciddi neden bahsedebiliriz, Şerrare ne kadar büyürse sizin için daima küçüktür. Ona mühim şeyleri nasıl emniyet edersiniz?

Yüzünden müphem bir tebessüm canlanırken:

-Yine başladım Şerrare, diyordu. Sen istediğin zaman büyük, istediğin zaman küçüksün.

-Teşekkür ederim Necdet Ağabey, dedim. Öyle ise sizi dinliyorum.

Gözlerinde sevinç ışıkları ile:

-Beş seneden beri başladığım bir eserim var, Şerrare... Diyordu. Artık bu eseri bitirmek istiyorum. Fakat onu tamamlamak, onu ölümden kurtarmak için ince hisli Şerrareye çok ihtiyacım var. Eğer o, bu eserde bana yardım edeceğini söyler, ricalarımı kırmayacağına söz verirse ona her zaman minnettar kalacağım.

Birdenbire şaşırdım.

-Nasıl, Necdet ağabey? Dedim sizin yeni bir şaheserinize iştirak edebilmek için biraz fazla cesaretli olmak lâzım...

Güldü:

-Hayır Şerrare, dedi. Bu o kadar büyük bir şey değil, küçük bir ricayı kabul edeceğine söz versen kâfi...

-Öyle ise peki... Dedim eserinizi tamamlamak için istediğiniz şeyi kabul edeceğime söz veriyorum.

Ellerimi sıcak avuçlarında sıktı:

-Teşekkür ederim Şerrare dedi. Sözünü bir namus borcu gibi tutacağına eminim... Beni ne kadar minnettar ettiğini sonra anlıyacaksın.

Odadan çıkarken biraz alay etmek istedim:

-Koltuklarımı fazla kabartıyorsunuz, dedim. Artık bu eseriniz için güzel bayanlardan gelecek olan tebrik mektuplarında benim de hissem olacağından, beraber okuruz değil mi?

Necdet ağabey gülüyor:

-Şüphesiz.. Şüphesiz, Şerrare diyordu.

Salonda annemi görünce:

-Anne!... dedim. Haberiniz var mı? Necdet ağabeyin yeni eserine yardım edecekmişim... Düşünün bir kere!... Benim yardımım nasıl olabilir? Pek nazikâne bir ricası olduğunu söylüyor amma... Bu, olsa olsa müsveddeleri temize çektiğidir.

-Zannetmem Şerrare, dedi. Necdet böyle bir işi herhangi bir kimseye de yaptırabilir. Bu, herhalde daha mühim, ancak senin yapabileceğin bil iştir.

Nermin de yanımıza gelmişti.

-Şerrare haberin var mı? Necdet ağabey nişanlanmış.

Bilmem niçin bu kadar çılgın bir kahkaha ile güldüm:

-Öyle mi? Kiminle dedim.

-Ne bileyim, halkasını göstermiyor ki...

Necdet ağabey benim şaşkın halime gülüyordu.

-Tebrik ederim dedim. Bana göstermez misiniz?

-Hayır Şerrare, dedi. Elbette tanışacaksınız. Fakat şimdi yalnız ben bilmeliyim.

-Neden şimdi söylemiyorsunuz?

-Söylersem tenkit edeceksin, hoşuna gitmeyecek de ondan...

Birden canım sıkıldı:

-Söyleseydiniz ne iyi olurdu. Şimdi o kadar merak edeceğim ki... Ah! Bir tanışsam, sizin için neler söyleyeceğim!. Zaten en çok bundan korkuyorsunuz değil mi?

-Üzülme Şerrare, dedi. Tanımakta pek gecikmeyeceksin...

Dudaklarımı büktüm. Omuzlarımı silktim:

-Artık o şerefe kim bilir ne zaman nail olacağız dedim.

Küçük caz yeni bir tangoya başlayınca:

-Lütfen küçük Bayan dedi.

Onunla çiftlerin arasına katıldık. Ben bu tangoyu o kadar çok seviyorum ki... Necdet ağabey çok iyi dans ettiğimi söylüyor. Belki bu kadar çok sevdiğimdir. Onunla ağır tango yürüyüşleri yaparken soruyorum:

-Ne zaman nişanlandınız?

-Onu senelerden beri seviyordum, Şerrare... Nihayet beni reddetmeyeceğine onun da biraz olsun beni sevdiğine kani oldum ve halkasını gönderdim.

-Sizi reddedebileceğini hiç düşünmediniz mi? Bu ne emniyet böyle?...

Sesi biraz heyecanlı:

-Gönlüm reddedilmeyeceğinden emin, Şerrare...

Cazband öyle nefis, öyle güzel çalıyor ki... Bilmem neden nişanlısı ile bu kadar alâkadar oluyorum. İstiyorum ki bana her geyi anlatsın. Ona tekrar soruyorum:

-Nişanlınız güzel mi?

-Ne bileyim, Şerrare? Onu çok sevdiğim için herkesten güzel buluyorum.

-Ya arkadaşlarınız bayanlar bu mesut haber karşısında ne dediler?

-Henüz tanımıyorlar.

-Şimdi kim bilir ne kadar merak ederler öyle ya... Necdet Taner'in nişanlısı... Bu, onlarca ihmal edilecek bir dedikodu değildir.

Necdet ağabey beni yerime bırakınca birden çok yorulduğumu hissettim. Arkadaşlarım soruyorlar:

-Necdet Bey kiminle nişanlanmış?

Hepsine aynı hırçın ve müstehzi cevabı veriyorum.

-Ne bileyim? Öyle saklıyor ki... Kim bilir ne bulunmaz... Ne harikulâde şeydir!..

*

Davetliler sabaha karşı birer birer dağıldılar. Şimdi odamda çiçek buketleri içindeyim. Çok sevinçli olmam lâzımken içimde tuhaf bir hüzün var. Sanki neden müteessirim? Bilmiyorum. Masamın üstünde toplanmış hediyelere bakıyorum. Bunlar hep sevgili aile dostlarının bana bıraktıkları bugünün hatıraları. Gözüme ilk ilişen Necdet'in hediyesi oldu. Nedense ona karşı çok hırçın, çok kızgınım, paketi tâ yatağın üstüne fırlattım. Kim bilir yine beni üzme için ne muziplik yapmıştır, dedim... Şimdi sıra ile ötekileri açıyorum. Kimisinden bir taş bebek, kimisinden küçük bir kara kedi, kürkten bir maymun, birisinde de bir yığın kâğıttan sonra çıkan bir bebek emziği... Hep çocuk oyuncakları, bunları da verenler hep ağabeyler, ablalar. Onlara öyle kızıyorum ki sanki bunlarla bana "Ne kadar büyösen yine çocukluktan kurtulamazsın..." Diyorlar.

Yabancı paketlerde küçük, zarif hatıralara tesadüf ediyorum.

Nihayet hepsi bitti. Şakaklarımda bir ağrı, gönlümde bir üzgünlük vardı. Yatmağa hazırlanırken terkedilmekten sanki müteessirmiş gibi duran Necdet'in hediyesini gördüm. En büyük muzipliği onun yapacağına kani idim. Paketin küçüklüğüne bakılırsa ya bir hacıyatmaz yahut küçük bir Arap bebek. Bunları düşündüğüm halde yine dayanamıyorum. Küçük paketi elime alıyor kâğıtlarını yırtıyorum. İçinden çıkan küçük kutuyu açıyorum. Yine bir kâğıt kümesi açıyorum. Bir daha, bir daha hep kâğıt... Fakat bu ince yumuşak kâğıtların içinden katı bir şey parmaklarıma dokunuyor. O kadar kızdım ki... Necdet ağabeyi şimdi karşımda görsem hepsini başına atacağım. Nihayet son kâğıdı da açtım. Birden ne olduğumu bilmiyorum. İçinden ince pırl pırl bir yüzük, bir nişan halkası çıktı. Arasındaki bükülmüş kâğıtta:

"Şerrare, gönlümün eserini tamamlamanı rica ediyorum." diyordu.

Gözlerimdeki sisten perde kalktı.

Bu küçük halka bana akşamdan beri söylenen sözlerin bütün mânâsını anlatır. Demek bu nişanlı benmişim!... Birden kendinden bu kadar emin olan bu halkayı geri göndermek, onun gururunu kırmak istedim.

Fakat bilmem nasıl oldu? İçimde müphem hisler belirdi. Kalbimin bu anlaşılmiyan muammasını düşünürken, nereden geldiğini bilemediğim iradem dışı bir kuvvet halkayı parmağıma geçirdi. Gözlerimin önünde Necdet'in zarif kumral başı, koyu kestane rengi gözleri canlandı, sebebini bilemediğim bir arzu ile halkalı parmağımy dudaklarıma götürdüm.

Ek A5.Heykel

Orhan babasına soruyor:

-Elinde çiçek sepetiyle bu heykel nedir baba?

-Bir çiçek kızı çocuğum...

-Ya bu ellerini yukarıya kaldırmış ayakta duran kadın?

-Allah'ına dua ediyor...

-Bu el ele vermiş dönen kızlar nedir baba?

-İyilik perileri yavrum...

Orhan babasının atölyesine ilk defa bugün girmişti. Evin en uzak, en sessiz bir köşesinde olan bu salona babası kimseyi sokmaz yalnız başına çalışırdı. Fakat Orhan bazan oraya kalabalık yabancı adamların girdiğini ekseriya bu yabancıların arkasından taştan insanların gittiğini görürdü. Kaç defa babasına orada ne yaptığını sormuş “Taştan bebek yapıyorum çocuğum...” cevabını almıştı.

İşte bugün de annesi ile küçük kardeşi sokağa çıkınca Orhan yalnız kalmıştı. Canı sıkılıyordu. Birdenbire aklına babasının bebekleri geldi. Memleketin en kudretli heykeltıraşlarından olan Hikmet Ferdi'nin çok garip bir âdeti vardı. Yanında sanatına yabancı bir kimse olduğu zaman hiç çalışmazdı. Fakat bugün evde yalnız kalan Orhan'a acımış, işini bırakarak onunla meşgul olmağa başlamıştı. Orhan suallerine devam ediyor:

-Bu ihtiyar adam kim baba?

-Sen onu tanımazsın Orhan... O, çok evvel ölen büyükbaban.

Orhan hayretle dolu çocuk gözleriyle:

-Siz neden bunları taş yaptınız baba? Acımadınız mı?

Hikmet Ferdi ince kesik kesik kahkahalarla güldü.

-Hepsinin kabahatleri var da ondan çocuğum...

Babası heykellerden birinin vaziyetini düzeltirken, Orhan'ın gözlerine siyah örtülü bir heykel ilişti. Yavaş yavaş giderek örtüyü çekti. Bu, bir taşın üzerine oturmuş, ellerini birisini çağırır gibi önüne doğru uzatmış güzel bir kadın heykel idi.

Orhan'a bu heykel yabancı gelmemekle beraber sordu:

-Bu güzel kadın kim baba?..

Heykeltıraş gözlerini oğlunun söylediği heykele çevirdiği zaman sarardı... Yüzünün hatlarında meyus bir mana belirdi... Siyah örtüyü kaldırdığı için oğlunu azarlamak istedi. Fakat içinde beliren derin bir sızı buna mani oldu. Kapının önünde ayakta duran Zeynel'e baktı... Ölen karısının halayığının oğlu olan Zeynel'in gözleri dolmuş ağlayacak gibiydi.

Orhan tekrar sordu:

-Neden söylemiyorsun baba?...

-Tanımazsın da ondan çocuğum...

-Bu çok güzel bir kadın baba... Sanki neden taş yaptınız?

-Onun çok büyük bir kabahati vardı yavrum.

-Fakat ben bunu tanıyorum baba...

Heykeltıraş siyah örtüyü tekrar örttü:

-Benzetmişsin Orhan nereden tanıyacaksın?... Hem artık Zeynel seni götürsün ben çalışacağım. Başka zaman gene gelirsin. Orhan isteksiz adımlarla Zeynel'in yanına gitti. Evin içinde en çok Zeynel'i severdi. On dört on beş yaşlarında olan bu Arap çocuğu Orhancığın mini mini ruhunu herkesten çabuk anlamıştı.

Babasının yanından çıktıktan sonra Zeynel onu bahçeye götürdü... Büyük havuzun kenarında ona küçük tahta parçalarından bir sandal yaptı. Orhan ellerini havuzun içine sokuyor, sularla oynuyor, düşünüyordu. Nihayet dayanamadı:

-Sen o güzel kadını tanıyor musun Zeynel?...

-...

-Hadi Zeynel söylesene...

-...

-A... Neden ağlıyorsun Zeynel?

Orhan kollarını Zeynel'in boynuna doladı. Küçük kadife pantolonunun cebinden çıkardığı mendilile Arap'ın gözlerini sildi...

-Ağlıyacak ne var Zeynelciğim haydi söyle...

Nihayet Zeynel Orhan'ın ısrarlarına dayanamadı:

-O, senin annenin heykeli... dedi... Orhan benzetişinde yanılmadığını anlamakla beraber tekrar sordu:

-Hangi annemin?...

-Asıl senin ölen annenin...

Orhan ağlamıyor. Yalnız ... çocuk gözlerinin yeşilinde koyu gölgeler beliriyor...

-Peki Zeynel... Artık sen ağlama...

Zeynel'in sözleri Orhan'a üç sene evvelsini hatırlattı... O zaman beş yaşındaydı... Bir gün evde bir çok kalabalık toplanmış... Beyazlı adamlar ellerinde parıltılı aletlerle hep annesinin odasına girmiş çıkmışlardı... Sonra onu da annesinin karyolasına götürmüşler... Beyazlar içinde süzgül ve sararmış çehresile annesi Orhan'ı kollarında sıkmış... Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamıştı. Sonra o beyaz gömlekli adamlarla babası onu annesinin kollarından almış... Zeynel'le odasına göndermişlerdi.

Orhan o günden sonra annesini görmemişti. Babasına sorduğu zamanlar:

-Doktorlar iyi etmek için uzak bir köye götürdüler derdi.

Sonra nasıl olmuş hatırlamıyordu. Ona bir gün yeni annesini gösterdiler... Çok süslü, çok cici olmasına rağmen, Orhan bu yeni annesini... İçinden gönlünden sevmemişti... Kaç defa o giden ve hâlâ iyi olup gelmeyen annesini babasından sormuş ve her suali sükutla karşılanmıştı...

Üvey annesinin kendi yaşındaki oğlu Turhan'la hiç geçinemezdi... Çok yaramaz, çok haşarı bir çocuktur. Annesinin Orhan'la biraz meşgul olmasına tahammül edemez... ağlar, bağırdı. Onun bu fena, kıskanç hareketleri, Orhan'ı her zaman üvey annesinden uzaklaştırmıştı. Üvey annesi Orhan'ın odasına yalnız hastalanırsa girerdi.

Ona fena muamele etmemekle beraber hiç iltifat etmez... Anne şefkati, anne sevgisi göstermesine Turhan her zaman mani olurdu.

Orhan'ı her gece Zeynel yatırır... Karyolasının ayak ucuna oturur... Ona uzun uzun masallar söylerdi. Orhan'ın çocuk ruhu her gece Zeynel'in ince sesile anlattığı... bu masalların zengin hayalleri içinde gözlerini kapardı.

-Zeynel babamın atölyesi kapalı değil mi?

-Evet.

-Biz oraya giremez miyiz?...

-Nereden Orhan Bey?

-Ama... Ben annemin heykelini görmek isterim...

-Sonra bey baban darılır.

-O, duymasın...

-Ya sonra iştirirse... Annenin heykelini büsbütün kaldırır... hiç göremezsin. Evde kimse olmadığı zaman Orhan'ın bütün düşüncesi atölyeye girmek annesinin heykelini doya doya görmek. Nihayet Zeynel onu teskin etti.

-Elbette atölyenin kapısı bir gün açık kalır o zaman görürsün...

Günler geçiyor... Orhan her gün bir defa atölyenin kapısına bakıyor fakat kapalı...

Birgün babası çalışırken girmek... Heykele bakmak için yalvarmak istiyor... Fakat küçük kalbinde korkular beliriyor. Ya babası o heykeli niçin bu kadar çok sevdiğini sorarsa... Orhan annesi olduğunu söylese bile... Babası bunu itiraf etmeyecek... onun bir benzetişinden ibaret olduğunu tekrar ederek... çocuğunu müteessir eden bu heykeli belki büsbütün ortadan kaldıracak... Orhan küçüklüğüne rağmen bunun böyle olacağından, annesine ait hülyalarının en canlı ifadesini de kaybedeceğinden korkuyor...

Orhan yedi yaşını bitiriyor. Artık mektebe gidecek. Babası onu uzak mekteplerden birine leylî veriyor. Orhan'ın küçük hayatında bu çok mühim bir hadise... Mektebe gitmek istiyor... fakat Zeynel'den ayrılmak küçük kalbinde derin bir sızı yaratıyor... Kendisile aynı yaşta olan kardeşine bugün ilk defa gıpta ile bakıyor...

Evde küçük yolcunun paketleri hazırlanıyor... Orhan artık birkaç günlük misafir... Turhan onu üzmüyor, hırpalamıyor...

Babası akşam bisküvi, şeker, şokola paketleriyle geliyor, Orhan'ın küçük bavulu... Hep güzel şeylerle doluyor... Artık haftanın son günü... Orhan ertesi gün gidecek... Küçük yolcu eve bağlayan yalnız iki bağ var: Zeynel ve annesinin heykeli...

Orhan düşünüyor: Son defa bu heykeli görmek...

Zeynel onun arzusunu biliyor ve son günün akşamı Orhan'ın kulağına salonun açık olduğunu fısıldıyor. İkisi beraber korkak adımlarla salona giriyorlar... Orhan annesinin heykeline gidiyor... Küçük kollarını boynuna doluyor... heykelin taş dudaklarından, taş yanaklarından öpüyor... Zeynel ağlıyor... her zamanki gibi...

Fakat bu sahne çok devam etmiyor. Kapının yanında Turhan'ın küçük haşarı gölgesi beliriyor... Orhan yavaş yavaş gene siyah örtüyü örtüyor... dışarı çıkıyorlar... Turhan gelmiyor. Orhan yalvarıyor... Fakat Turhan içeride kalmakta inat ediyor... Orhan'la Zeynel uzaklaşıyorlar... Daha koridoru dönmeden büyük bir gürültü oluşuyor... Tekrar atelyeye koşuyorlar büyük bir felaket... babasının çok sevdiği heykellerinden biri kırılmış... Turhan korkmuş ağlıyor... Orhan'la Zeynel heykelin kırıklarını topluyorlar, sonra Turhan'ı da beraber alarak çıkıyorlar... Turhan çok korkuyor, ya babası heykeli onun kıldığını işitirse... Doğru babasının yanına gidiyor, boynuna sarılıyor ve Orhan'la Zeynel'in atelyeye girdiğini söylüyor.

Orhan'la Zeynel odalarında oynuyorlar. Babası hiddetle yanlarına geliyor... Heykeli kimin kıldığını soruyor. Orhan evvela susuyor, sonra heykeli kendisinin kırmadığını ve kıranı da görmediğini söylüyor... Babası inanmıyor. Orhan'ın hırçın vücudunu kollarında sarsıyor... Orhan sonunu hiç hatırlamıyor... Yalnız yanaklarında iki şiddetli sıcaklık duyuyor... Acı bir sıcaklık... kulaklarından beynine doğru çıkıyor.

Orhan o gece sabaha kadar hıçkırıyor... Zeynel gene hep yanında... Sabahleyin mektebe gitmek için artık yataktan kalkamıyor, başı kulakları yanıyor... Üvey annesi hep yanında dolaşiyor... Doktor geliyor, fakat ateş hiç düşmüyor. Orhan hastalığında hep annesini sayıklıyor... Ertesi gün akşama kadar da aynı ıstırap devam ediyor... ve Orhan hep annesini sayıklıyor... Gece yarısı uyanıyor, etrafında ses, sada yok... Zeynel karyolasının ayakucunda uyuyuvermiş... Orhan bu sessizlikten, bu yalnızlıktan ürküyor... Zavallı küçük Orhan annesi öldüğünden beri hep böyle yalnız ve kimsesizdir. Gecenin bu vahşi sükutu onu korkunç gölgeleri ile sarıyor... Küçük kalbinde sığınacak, başını dayayacak bir kucak arzusu beliriyor... Gözlerinin önünde annesinin heykeli beliriyor... Gidip bu yalnız kendisinin olan anne kucağına oturmak, başını yalnız kendisinin olan anne göğsüne dayamak istiyor...

Zeynel'i uyandırmadan küçük şamdanı eline alarak karanlık sofayı geçiyor... Atölyenin kapısı hâlâ açık... Orhan şamdanı yere bırakıyor... sonra gene heykelin siyah örtüsünü kaldırıyor, kollarını gene annesinin boynuna doluyor... Küçük vücudu ile büyük heykeli devirmekten korkarak annesinin kucağına ilişiyor. Harareten yanan küçük başını yalnız kendisinin olan annesinin taştan göğsüne dayıyor... Bu soğuk anne göğsü onun başında alevden ıstırapı dindiriyor gibi...

Zeynel uyandığı zaman yatağında Orhan'ı görmeyince hayret etti. Hasta çocuk nereye gidebilirdi. İhtimali olan her yere baktı... Zeynel çok merak ediyordu... Gidip babasını uyandırmak hem artık öfkesi geçtiği için hakikati anlatmak istedi... Odasına gitti...

-Beyefendi, beyefendi, diye seslendi... Cevap alamayınca tekrar etti.

-Ne var ne istiyorsun Zeynel?

-Küçük bey karyolasında yok...

-Yok mu, nereye gider canım?

-Bilmem bulamadım.

Hikmet Ferdi kalktı. Sabah serinin röpdeşambrını arkasına aldı... Zeynel'le yeniden her yeri aradı. Öfkesi geçtiği için Zeynel ona vakayı birer birer anlattı.

Orhan, Hikmet Ferdi'nin sevgili karısından kalan en canlı bir hatıra idi. Onu iyi ve dürüst yetiştirmek için kendi arzusunu feda etmiş, sevgisini göstererek yüz­süz arsız yapmamıştı. Vakanın hakikatini öğrenince içi sızladı... Daha evvel niçin söylemedi diye Zeynel'e darıldı.

-Haydi atölyeye bakalım, dedi. Belki gene oradadır.

-Atölyeniz kilitli değil mi?

-Hayır!...

-O halde muhakkak oradadır.

Dar koridoru geçtiler... Atölyenin ortasında yanan mumun sarı ışığı sabah aydınlığıyla kızarmış gibi... Hikmet Ferdi bir adım ilerledi. Orhan'ı heykelin kucagında gördü... Kendi eserile tabiatın eseri kucak kucaga... bir şefkat eseri vücuda getirmişti... Hikmet Ferdi gözlerini yakan göz yaşları ile heykelin yanına atıldı...

-Orhan yavrum, diye seslendi... Ses yok, çocuğun ellerini ayaklarını tuttu fakat birden haykırdı:

-Buz gibi, buz gibi olmuş.

Salonun duvarları birbirine karışıyor, bütün taşlar başına yıkılıyor gibi geldi... Küçük ölünün soğumuş vücudunu heykelin taş kucagından almak istedi; fakat Orhan'ın annesinin boynuna dolanan kolları çözümedi. Babası bu en canlı en kıymetli eserini de çekerek devirdi...

Hikmet Ferdi kırılan heykelle annesinin taş kucagında ölen küçük ölünün üstüne kapandı... İlk aşkıdan kalan son hatıralarının ölümüne hıçkırarak ağladı...

Ek A6.Maskeli Balo

Periden – Sârâva

“Sârâ;

Artık, sana kızmağa başladım. Her mektubunda, devam eden nasihatlarından da öyle bıktım ki... Zaten, sen, benim hiç bir fikrimi doğru bulmaz. Her şeyde beni haksız çıkarırsın. Mektepte, hep o yüzden kavga eder, günlerce dargın dururduk ya. Senin mektuplarını okurken, hayâlimde çocuk çehren değişiyor. Yüzünde derin buruşuklar beliriyor. Saçlarına, beyaz gölgeler düşüyor. Bütün bu değişikliklere ben de kocaman bir güzellik ilâve ediyordum; “Şimdi Sârâ nineyi dinleyelim!” Diyordum.

Çünkü; senin nasihat dolu mektuplarını, bu şartlar altında okuyabiliyorum. Bilmem ki, beni tenkit etmekte ve her şeyde, Cemile hak vermekte ne buluyorsun Sârâ! Senin, uzakta olduğuna o kadar memnun oluyorum ki... Ya yakında olsaydın?..

Geçen gün, Cemil, masanın üzerinde senin mektubunu buldu. Okumak için eline aldığı zaman, öyle kızdım ki:

-Mektuplarımı karıştıracak kadar, benimle lâübali olmayınız, Cemil bey, dedim.

Bana, belki bir çok sözler söylemek istedi, fakat söyleyememekten mütevellit bir aciz ile nasıl âsabileştiğini, hârap olduğunu görseydin, eminim ki, o incecik kalbin dayanamaz, sızlayıverirdi. Hâlbuki, ben gülmek için odadan kaçtım.

Bazan, düşünüyorum da, keşke, Cemil bey ile nişanlanmasaydım, diyorum. Eskiden, onunla çok samimi idim. Hem onunla gezmeğe gitmek, öyle hoşuma giderdi ki... Zaten dayım, yegâne malı mülkü olan beni, başka kimse ile bırakmazdı. Ya Cemil, yahut Şevket bey...

Şevket beyden hiç hoşlanmam. Tanıdığım günden beri, fazla mağrur ve bana karşı fazla lâübali tavırlar alması sinirime dokunur. Fakat Cemil, sâkin, vakur haliyle, arkadaşlığında her zaman yer kazanırdı. Böyle olduğu halde, onunla nişanlanacağımı hiç düşünmemiştim.

Bir akşam, dayım eve, biraz yorgun ve düşünceli geldi. Ben, her zamanki gibi, onun kollarına atıldım. Odasına çıktık. Bir çok gülünecek şeyler anlatıyordum. Fakat, bütün bunlara karşı, onun yüzünde kahkaha yerine meyûs hatlar belirliyordu. Benim, garip bir tabiatım vardır Sârâ... Birisini müteessir gördüğüm zaman, imkânı yok, sebebini soramam. Hiç anlamamış görünür ve onu gülünecek şeylerle meşgul etmek isterim.

O gece, kar çok yağmıştı. Rüzgâr, camları sarsıyor ve tipi git gide korkunçlaşıyordu. Dayım, kızıl ışıklarla yanan şöminenin karşısında, her zamanki koltuğuna, ben de, önünde yere oturmuş, başımı dizlerine koymuştum. Zaten, birbirimizden başka, kimsemiz olmadığı için, bütün kış gecelerimiz, böyle geçirdi. Ben, daima onun dizlerinde uyurdum.

Fakat, o geceyi hiç unutamıyacağım Sârâ... Dayım, ellerini saçlarımda gezdirirken, bana, durgunluğunun sebebini anlattı. Cemilin, beni sevdiğinden ve bana tâlip olduğundan bahsetti. Hiç hayret etmedim. Cemilin, beni sevmesini o kadar tabi bulmuştum ki... Zaten sen de her zaman, böyle bir sevginin ihtimâlinde bahsederdin. Dayımın durgunluğuna sebep, ayrılmak ihtimâlimizdi. Düşün Sârâ, ben, dayımdan nasıl ayrılırdım. O, benim babam, anam, her şeyimdi. Cemilde de tenkit edecek hiç bir şey bulamıyordum. Yalnız, bir nokta beni düşündürüyordu. Cemil, kadınlar âleminde, fazla zevkine düşkün tanınmış ve "Kibar Çapkın" ismini almıştı. Fakat bu düşüncem çok sürmedi. Beni çoktanberi sevdiğini ve eline bir çok fırsatlar geçtiği halde, bana dayımın dostluğuna hürmetkâr kalmak için, hislerini saklaması, çok hoşuma gitti ve muvafakat ettim.

Fakat, nişan yüzüklerimiz parmaklarımıza takıldığı gün, içimde garip bir isyan belirdi ve ondan sonra, kaçmağa başladım.

Dayım, o, ben beraber gezmeğe gidebiliyor, eğlencelere iştirak edebiliyoruz. Fakat, onunla yalnız gezmeğe gitmek... Ne yapayım Sârâ... Beni o kadar korkutuyor ki...

Bize geldiği zamanlar, eskiden, hep beraber otururken, şimdi, ben daha evvel bahaneler icad ediyor; odama çekiliyorum. Belki bu anlattıklarımın, onu sevmediğime hükmedeceksin... Hâlbuki, Cemili o kadar çok seviyorum ki; ondan ayrılırsam yaşayamayacağım zannediyorum. Onu, bazan, bir âşık, bazan bir nişanlı, bazan da bir kardeş gibi seviyorum. Daha doğrusu, bütün bu sevgileri onda buluyorum. Fakat, istiyorum ki o bilmesin, hattâ kendi sevgisini de bana söylemesin.

Ondan kaçtığının sebebi yalnız bu... Belki, nişanlım olmasından cesaret alır da, bana aşkımdan, sevgisinden bahseder, diye. Ne yapayım Sârâ, ben, sevginin kelimelerle ifadesinden hoşlanmıyorum. Artık, her dudakta dolaşan, aşk ve sevgiye ait kelimeler, âşikane cümleler, beni öyle iğrendiriyor, öyle âsabileştiriyor ki... Bazan, ben de Cemile acıyorum. Hele, bir aydan beri uzak akrabalarından birinin evinde tertip edilecek olan bir maskeli balo için bana rica ediyor. Ben de düşünüyüm, diyorum. Biraz gitmek fikrim var, diye, benim Piyero kartlarımdan birini beğendi, tıpkı onun gibi bir Piyero elbisesi yaptırdı. Geçen gün, dayımla, kapıdan uğradığımız zaman, bizi elbisesiyle kaşladı. Görersen Sârâ!.. Ne güzeldi. O kabarık Piyero yakası ince, süzgül çehresine o kadar yakışmıştı ki...

Ben, ne giyeceğimi, ona söylememiştim. Yalnız, gizli olarak bir Piyeret elbisesi diktirmiştim. Onu, elbisesinin göğsüne takacağı küçük bir rozetten tanıyacaktım. Fakat, eve geldikten sonra, o gece düşündüm Sârâ. Ve bu düşünce, içimde zâlim bir arzu yarattı. Şimdi, hep gideceğimi söyleyeceğim, fakat, tam o gece, telefon edip gitmeyeceğim. Sonra, ona öyle bir sürpriz yapacağım ki; bu, belki onun hoşuna gitmeyecek. Fakat, ne yapayım Sârâ, onu üzmemek, üzmemek istiyorum. Fakat, bu hain arzu, tâ içimden, tâ onun sevgisini sakladığım yerden geliyor... İlâh....”

Periden Sârâya

“Sârâcığım;

Bilsen ne kadar müteessirim. Nihayetinde bir eğlence tasavvur ettiği bir sürpriz; bana ne kadar bedbaht, ne kadar biçare olduğumu öyle hain bir kanaatla anlattı ki...

Maskeli Balo, dün gece oldu. Ve gözlerime taktığım maske, beni öyle acı bir hayâl kırıklığına uğrattı ki. Akşam üzeri, saat beşte, Cemil telefon etti.

-Sizi kaçta almağa geleyim Peri, dedi.

Ben derhal, çok rahatsız olduğumdan ve gidemeyeceğimden, istirahat için, erkenden yatıp uyuyacağımdan bahsettim. Cemil, hastalığım hakkında izahat istedi. Ona yine bir çok sözler söyledim ve devama imkân bırakmadan, telefonu kapadım. Sonra, programımı tatbik etmeğe başladım. Makyaj ve maske, beni öyle değiştirmişti ki, dayım, hayret etti:

-Cemil, bu elbiseyi de bilmiyor, seni tanımayacak, dedi.

*

Salonun gürültülü kalabalığına karışınca, evvelâ onu aramış, fakat, bir iki saat geçtiği halde, bulamamıştım. Artık ümidimi kesmeğe başlıyor, muhakkak gelmedi,

diyordum. Beni düşünerek gelmediğini zannetmek, içimde müphem bir sevinç yaratıyordu.

Etrafımda, tanımadığım adamlarla, mütemadiyen dans etmek, beni hem yormuş ,hem de sıkıydı. Biraz hava almak için salondan çıkarken, gözlerimin önünde, Cemilin ince, nârin gölgesi belirdi. O kadar sevindim ki, az kaldı programımı unutacak ve konuşacaktım. Eğer, daha evvel, bu elbisesini görmeseydim, yüzünün yarısında ziyadesini örten maskesiyle onu imkânı yok tanıyamayacaktım. Sürprizime devam ettim. Yanından geçerken, bir apaş kızı vaziyeti aldım. Evvelâ açık hareketlerimle onu cezbetmek, sonra, alelusul, bir bar kızı gibi müsait davranmak... Ve tam beni bir başkası zanniyle ihanet ederken, maskemi çıkarmak istiyordum. Benim, biraz serbest hareketim ona cesaret vermişti. Salona girerken, yine kapının yanında duruyordu. Caz, güzel, ağır, bir valse başlamıştı.

Kulağımın yanında onun sesi, yabancı bir ahenkle fısıldadı:

-Piyeronuz olabilir miyim?

Onunla çiftlerin arasına katıldığımız zaman, içimde öyle garip hisler vardı ki, tasavvur edemezsin. Düşün Sârâ, o beni, yabancı zannediyordu. Ve maskelerin düşeceği zamana kadar da bu zannında devam edecekti. Bu sürprizle, onu en ince yerinden vuracağımı düşünmek, bilsen beni ne kadar çıldırtıyordu. Ve eli, başımı öyle döndürmüştü ki, devam edemedim. Vücudumun bütün ağırlığını kollarına verdim.

Kollarına yığılan bir ipek kümesi gibi... Beni, yavaş yavaş, çiftlerin arasından çıkardı. Büfeye götürdü. Tanımadan hürmetkâr, fakat, çapkın tavırlarla kadehleri dudaklarıma kadar getiriyordu. Biraz, dinlenmem için, istirahat salonuna geçtik. Bir köşedeki koltuğa yorgun, mecalsiz yığılır gibi oturdum. O da dizlerimin dibine çöktü. Bana bilsen neler anlattı. Bunlar, çok güzel olmakla beraber kalbimi acıtıyordu Sârâ...

Ellerimi, sıcak avuçlarında sıkıyor, bana birer birer sualler soruyordu. Nerede oturduğumu, ismimi! Ben de yalan olarak hepsine cevap verdim. Daha, bir çok şeyler. Fakat, bunları sana mektupla anlatamam ki... Başım dönüyor, kulaklarım uğulduyordu.

Düşün Sârâ; ben, ona hasta olduğumu telefon ettiğim halde. O, bana ihanet ediyor, hem de daha nişanlı iken beni aldatıyordu. Hele, bilmeden bana, benimle ihanet etmesi içimi sızlatıyordu. Bir dakika geldi ki, sabredmeden, maskemi çıkarmak ve ona hakikati anlatmak istedim. Fakat, vaz geçtim. Gözlerimi çevreleyen bu karanlık, bana hakikati bütün acılığıyla anlatmıştı. Eriştiğim bu hakikate daha emin olmak için rollerime devam ettim. Ve ertesi gün için bir randevu aldım...

Bilsen, bu benim için, ne büyük, ne acı bir darbe idi. Ondan ayrıldıktan sonra, dayımın yanına geldim. Birdenbire hastalandığımı, beni eve götürmesini söyledim. Kalktık. O gece, sabaha kadar, başımı yastığımın sıcak yumuşaklığına sokarak hıçkıldım. Cemilin bu kadar adı, bu kadar yalancı olduğunu öğrenmek beni harap etmişti. Fakat, ne yazık ki, bu maskeli yüz, asıl onun tabii çehresi... Ben, gözlerimi saran karanlığın ışıklı yollarından, hakikatin acı kızıl rengini gördüm.

Bugün, sabahleyin, yine bana telefon etti. Nasıl olduğumu sordu. Biraz iyice olduğumu söyledim. Hastalığımda, yanıma çıkarmadığım için, bana sitem etti. Ben

de, güldüm, telefonu kapadım. Dayıma tenbih ettim. Benim, baloya gittiğimden hiç bahsetmeyecek. Sonra oturdum, Cemile bir mektup yazdım. Balodaki, kendi yerime bir arkadaşımı koydum. Gûya, o, Cemili tanımış ve bana acıdığı için, gelip haber vermiş, şeklinde yazdım. Bilmem ne cevap verecek. Fakat, çok, çok fenayım Sârâ! Gözlerimin karanlığında beliren bu kızıl hakikat, gönlümü en gizli, en nâzik yerinden yaktı... İlâh...”

Cemilden Perihana

“Periciğim;

Bu acı mektubu nasıl, niçin yazdın? O zalim küçük kalbinle bu mektubun beni nasıl üzeceğini, nasıl hârap edeceğini niçin düşünmedin Peri? Hangi hain şeytan sana bu fena fikirleri ilham etti? Seni okurken, gönlümün nasıl sızladığını duysaydın eminim ki acıyacak ve bu mektubu yazdığına pişman olacaktın...

İmkânı yok inanamıyorum Peri... Muhakkak sen, bana, yine o acı, zalim, sürprizlerinden birini yapmak istedin. Senin güzel yüzünü düşündükçe; niçin, niçin diyorum. Allah, bu kadar sevimli, bu kadar cici bir yüze, böyle hırçın, zalim bir gönül vermiş.

Senin hasta olduğun bir geceyi benim baloda geçirebileceğimi nasıl tasavvur ediyorsun Peri? Benim o akşam, bir aydanberi beslediğim ümidimin inkisariyle, sabah kadar, başım kollarımın üzerinde hıçkırdığımı tahmin edemeyecek ne vardı Peri?

Telefonda bana hasta olduğunu söylerken, öyle fena olmuşum ki... Fakat, sen hastalığın için istediğim izahatı bile çok gördün. İçimde, bir şey kırılır gibi olmuştu. Bana, karşı olan hallerini, kendi kendime izaha çalışıyorum... Fakat bu karanlık, gönül muamması... Uğraştıkça daha karışıyor, daha mühimleşiyordu... Bu düşüncelerle üzülüp, kıvranırken Şevket geldi. Baloya gitmek istediğini, fakat elbisesinin yetişmediğini söyledi. Ona, senin için hazırladığım Piyero elbiselerimi kendi ellerimle giydirdim. Yüzünün maskesini koydum. Tıpkı benim gibi olmuştu. Eğlenmesini, neşelenmesini temenni ederek baloya gönderdim. Ne bilirdim ki, Şevketin biraz fazla bana benzemesi, böyle acı bir yanlışlığa sebep olacak.

Şevket, elbiseleri getirdiği zaman, bana hepsini anlattı. Senin arkadaşından o kadar çok bahsetti ki... Senin, bu şekilde bir arkadaşın olduğuna hayret ettim. Fakat, ne yazık ki sen, benden fazla arkadaşının sözlerine inanıyor, en kati hükümlerini verebiliyorsun. Bu ne acı, ne acı Periciğim... Fakat, şimdi bana inandın değil mi? Küçük ve sevimli Pericik, artık, her söylenen söze itimat etmeyecek, hırçın ve zalim gönlünün, çabuk ve kati kararlarıyla, acı mektuplar yazmayacaksın değil mi? İlâh...”

Ek A7.Zehra'nın Talihi

Zehra'nın kafası üç gündür, yeni gelen muhasebe memuriyle meşguldü. Ahmet Bey, otuz, otuz beş yaş kadar gösteren, uzun boylu, zayıf, deynek gibi bir adamdı. Geniş ve çıkık alnının altında biraz çukurda pırıldayan ufak siyah gözleri, esmer yüzü ile hiç de güzel değildi. Fakat Zehra'ya sevimli gelen bir tarafı olacaktı ki, ondan

hoşlanmıştı. Belki de pek terbiyeli hareketleri, konuşurken yüzünden beliren kibar, munis, tatlı gülüş onda bu tesiri bırakmıştı. Karşılıklı yazı masalarında çalışıyorlardı. Zehra, arada sırada çekmecelerden bir kâğıt arıyormuş gibi başını yana çevirip eliyle araştırmalar yaparak, hiç belli etmeden gözünün kuyruğu ile ona bakarken, Ahmet Bey'in hayran hayran kendisine baktığını görüyordu. Bazan Zehra'nın farkına vardığını anlarsa hemen arkadaşça bir konuşma ile bakışlarının tesirini tabîleştirmeğe çalışıyordu.

-Hava ne kadar sıcak değil mi?

-Evet, yazın burası pek sıkıntılıdır.

-Bizim Akçakoca şimdi püfür püfür eser...

-Tabii orası Karadeniz kıyısı, neden burayı istediniz?

Ahmet Bey içi yanmış gibi derin bir "Ah!" çekti:

-İstikbal meselesi, dedi. İlerlemek için buraya gelmem lâzımdı.

Susuyorlar ve yine işlerine başlıyorlardı. Zehra muamele kâğıtlarının satırlarında gözlerini gezdirirken, kafasıyla bu bakışların mânasını çözmeğe çalışıyordu.

Acaba onu beğenmiş miydi? En kuvvetli ihtimal buydu. Otuzunu geçiyordu ama, güzel bir kızdı. Elâ gözleri, kumral saçları, pembe beyaz teni, balık etinde vücudiyle hemen herkesin beğendiği bir tipti. Dört sene evvel memur arkadaşlarında biri, kendinden büyük olmasına bakmamış az mı peşinden koşmuştu! Çok yakışıklı bir gençti. Fakat kendisinden küçük bir erkekle evlenmeyi istemediği için yüz vermemişti. Halbuki ne budalalık etmişti! Çocukcağızı sonra Zehra'nın arkadaşlarından, daha büyük bir kız elde etmiş, evlenmişlerdi. Pekâlâ da olmuştu! Hayatlarından memnundular.

Seneler geçiyor, yaşı ilerliyordu. İçinde her gün biraz daha yalnızlığın azabını, usancını duydukça şimdiye kadar ne akılsızca hareket ettiğini anlıyordu. Güzel diye, beğeniliyor diye kendini bir şey zannetmişti. İşte dört senedir hiçbir isteyen çıkamamıştı. Halbuki ondan çok çirkinleri, hiç beğenmediği kızlar koca bulmuş, yuva kurmuşlardı. O, çevresinde beğenildiği için şımarmış, her zaman daha üstününü beklemişti. Memleketin zengin ailelerinden birine gelin olmak istemişti. Halbuki düşünememişti ki bunlar kapalı insanlardı. O, çalışan bir kızdı. Lise mezunu da olsa, temiz bir yerde fabrikanın muhasebe kısmında beğenilen bir memur da olsa, düşündüğü aileler evlenmek için erkekler arasında çalışan bir kıza bakmazlardı bile... Hele yaş yirmi beşi geçince... Otuzundakininse lâfi bile edilmezdi artık.

Zaten buralı da değildi. Babası zabıt kâtipliği ile buraya gelmiş, liseyi bitirdiği sene de ölmüştü. Çok şükür anacığı ile başlarını sokacak eski küçük bir ev bırakmıştı. Akranları hep evlenmiş, üç, dört çocuk sahibi olmuşlardı. Geceleri komşu kadınların yüzlerini görmekten bıkmıştı artık! Çoğu zaman: " Ben çok yorgunum teyze, kusura bakmayın!" diye odasına çekilir, gazeteye bakar, biraz roman okur, uzun kış gecelerinin geçmek bilmiyen saatlerini öldürmek için neler yapacağını bilemezdi. İçinde, başbaşa konuşacağı, gülüşeceği, sevişeceği, bütün benliğini doyuracak bir erkek hasreti vardı. Bazı geceler, tatmin edilemiyen arzuların, damarlarında ihtirasla kabarıp kaynaştığını duyar, içinde katılıp düğümleştirmesinin azabiyle sabahlara kadar kıvranırdı. Artık her şeyde zevksiz hayatının usancı, sıkıntısı vardı.

Dört senedir, oyalayıcı ufak hâdiseler de olmuyordu. Ne hülyasında avunacağı bir bakışla karşılaşılıyor, ne de mânalı bir söz işitiyordu. Benliği bu kuraklıkta bunalırken, üç gündür bu yeni gelen memurun, zaman, zaman yüzünde dinlenen bakışları ona hem garip geliyor, hem de zevk veriyordu. Çirkindi ama, pek efendi bir adamdı doğrusu! Yaşı da elbet otuzundan yukarı idi! Parmağında nişan yüzüğü yoktu. Demek ki bekârdı. Acaba çok mu beğenmişti de böyle çalışırken dalıp, dalıp ona bakıyordu? Zehra'nın kalbinde dört senedir kuruyup kalan ümitler yeniden yeşermeğe başlıyordu. Kendini kuvvetli hissediyor: “Ben de güzel kızım doğrusu!” diye düşünüyordu. “Yaşım otuzu geçiyormuş! Ne çıkar bundan? Daha birçok erkekleri kendime çekebilirim!”

Zaten akli başına gelmişti. Artık eskisi gibi arkamdan biraz koşsun diye kendini naza çekmiyecekti. Bir parça yüzüne gülecek, neş'eli bir arkadaş gibi hareket edecekti. Hem Ahmet Bey hiç de fena bir adama benzemiyordu. Çirkin olsun! Zaten erkekte güzellik aranmazdı ki. İyi ahlâklı, evinin adamı olsun, yeterdi ona...

Aradan yirmi gün geçmiş, aralarındaki yakınlık daha artmıştı. Öğle tatillerinde fabrikanın bahçesinde kahve içiyorlar, şundan, bundan konuşuyorlardı.

Bir gün Ahmet Bey:

-Yalnızlıktan çık sıkılıyorum, dedi. Kahvede oturmasını hiç sevmem!

-Haklısınız, alışmayan için zordur.

-Sizin anneniz var da... Benim gibi, bomboş bir evin ne demek olduğunu bilemezsiniz. Fakat artık hayatımı tanzim etmeğe karar verdim.

Zehra, neş'e ve heyecanla:

-Sahi mi? dedi. Ne kadar iyi! Demek burayı pek sevdiniz!

-Burayı da sevdim, insanların da... Hele sizin arkadaşlığınız...

Zehra'nın yüzü pembeleşti:

-A! Ben ne yaptım? Evime gelip bir kahve bile içmediniz.

Bunu da laf olsun diye söylemişti. Hani ağzından çıkıvermişti. Birden pişman oldu. Onun evine erkek, hem de bekâr bir arkadaş gelebilir miydi hiç?... Komşular, o saat tefe korlardı. Fakat, aldırılmıyacaktı ya artık!

Ahmet Bey gülümseyerek:

-Geleceğim, geleceğim, dedi. Uzun uzun geleceğim...

Zehra'nın yüreği sevinçle doldu. Çevresine ne kadar aldırılmamıya karar verse yine içinde yer etmiş ürkeklikle annesini de araya katmadan olamadı:

-Bekleriz, dedi. Hem annem ne kadar sevinir. Arkadaşlarınızın hanımlarından methinizi işitmiş de...

-Teşekkür ederim, kendi iyilikleri.

Birkaç gün sonra yine karşılıklı çalışırken Ahmet Bey bir aralık:

-Zehra Hanım, dedi. Ben dün akşam çarşığı gezdim. Bir kumaş almak istedim. Fakat karar veremedim. Mavi ile yeşil arası bir renk vardır, ne derler ona? Galiba tirşe... Değil mi? Pek güzeldir! Meselâ size en iyi giden renklerdenidir herhalde...

Zehra hayretle:

-Evet, dedi. Benim de çok sevdiğim bir renktir. Nereden bildiniz?

Ahmet Bey kurnaz bir gülüşle:

-Bilmez miyim! dedi. Sizin renginizde olanlara çok yakışacağını tahmin ettim. Fakat, böyle şeyler almaya alışık olmadığım için, cesaret edemedim.

Zehra şaşkınlığını, heyecanını belli etmemiye çalışarak:

-Siz ne yapacaksınız kadın kumaşını? diye sordu.

-Bazı hazırlıklarım var. Onun için almam lâzım.

-İsterseniz ben bir kere göreyim.

-Sağolun, ben sizi rahatsız etmekten çekindiğim için rica edememiştim.

-A! Ne çıkar; ne ehemmiyeti var!

-Yarın Cumartesi, öğleden sonra beraber çıkabilir miyiz?

-Elbette... dedi Zehra. Size ufak bir yardımda bulunabilirsem pek memnun olurum. Bizim ev de yol üstündedir. Dönüşte bir kahvemizi içer, dinlenirsiniz. Annem de pek sevinir.

-Hay, hay; teşekkür ederim. Yalnız bir zahmetim daha var. Kuyumcuya da uğrayabiliriz değil mi? Bir nişan yüzüğü almak istiyorum da. Sizin zevkinize göre olsun.

Zehra'nın yüreği hopladı; yüzü pembeleşti: ne garip adamdı bu!

-Ne o? Hayırlı olsun. Nişan hazırlığı galiba...

Ahmet Bey biraz çekingen:

-Evet, dedi. Öyle bir niyetim var.

Zehra heyecandan çarpıntılar geçiriyordu. Fakat sakın görünmeye çalışarak:

-Hayırlı olur inşallah! dedi.

Bu da bir türlü! diye düşünüyordu. Elbiseyi onun rengine göre beğeniyor. Yüzüğü onun zevkine göre alıyor. Görünüşe göre nişanlanacağı da kendi olmalıydı ama, daha Zehra'ya bir kelime bile söylememişti. Zahir onun da kendine göre bir düşüncesi vardı!

Zehra, şimdiye kadar hiçbir erkek tanıdığıyla çarşı, pazar dolaşmamıştı ama, artık yeterdi! Sanki senelerdenberi bu kadar dikkat etmiş, üstüne bir söz getirmemişti de ne kazanmıştı! Bütün vilâyetin ağzına düşen arkadaşları hiç aldırmanışlar; dedikodu edilenlerin çoğu da birbirleriyle evlenmişlerdi. Kendisi için herkes: "A! Zehra Hanım

mı? Pırlantadır o! Hem güzel! Hem namuslu! Allah bahtından güldürsün!” derlerdi. Evet ama... Allah bir türlü bahtından güldürememişti işte... Bütün vilâyetin gözünde, evde kalmış bir kızdı. İsterlerse Ahmet Beyle çarşıda iki dükkâna girdi diye laf etsinlerdi. Aldırmıyacaktı artık. Dört senede eline geçen bir fırsatı kaçırmıyacaktı.

Ahmet Bey, onu ilk gördüğü dakikadanberi bir görüşte vurulanlar gibi etrafında dolaşiyor; her fırsatta konuşuyor; Zehra çalışırken o karşı masada hayran hayran onun yüzüne dalıyor; âdeta kendinden geçiyordu. Ağır, çekingen bir adam olduğu halde bu hareketleri elinde olmadan yapıyor; hattâ başkalarının bile gözünden kaçmıyordu. Hademe Fatma Kadın da, bu sabah masasının tozunu alırken:

-Kurban olayım! dedi. Bu sana vurgun mudur? Gözünü yüzünden ayırmıyor?

Zehra'yı çok severdi. Senelerdenberi işini gördüğü için aralarında teklifsizdiler. Fakat lâfi kapatmak daha doğru idi:

-Yoo, Fatma Hanım! Ne münasebet! Sana öyle gelmiştir! dedi.

Ahmet Bey'in çirkinliğine de alışmıştı. Hattâ sevimli de bulmaya başlamıştı. Kendisine karşı hareketleri çevresindekilerin de gözünden kaçmadığına göre, Ahmet Bey hakkındaki düşüncelerinde haksız değildi.

O akşam, eve çok neşeli döndü. Annesiyle şakalaştı. Her geceki gibi yatağına yorgun, bitkin değil kalbinde tatlı bir heyecan ve kafasının içi binbir sıcak tasavvurla uzandı. Uyuyamıyor, odanın karanlığında gözleri açık: “Bir ev erkeği olarak hiç de fena bir adama benzemiyor.” diye düşünüyordu. Sakin, sessiz bir tabiatı vardı. Muhakkak ki çok ince düşünen, duygulu bir insandı. Belki de şimdiye kadar ona bir şey söylemeyişi cesaret edemeyişindendi. Yarın onunla dolaşırken kumaş seçmek, yüzük beğenmek bahanesiyle biraz daha alışacak ve fikrini açacaktı. Zaten Zehra küstah, kadınlara karşı kendinden emin erkeklerden hiç hoşlanmazdı. Söylemeye, konuşmaya cesaret edemiyorsa, saygısındandı. Hislerinin bakışlarıyla, gülüşleriyle anlatıyordu ya! Bir kere nişanlanınca, ondan sonra idareyi Zehra eline alacaktı. Hemen evlenecekler, izin alıp balayına İstanbul'a gideceklerdi. Zehra'nın epey birikmiş parası vardı. Hem alış veriş yapacak; hem de doya doya gezecekti. Dönüşlerinde, fabrika evlerinden birine geçecekler, mühendislerin evleri gibi düzenliyeceklerdi. Evinde davetler verecek, misafirler ağırliyacaktı. Ve sonra çocuklar... İlk oğlan olmalıydı! Sonra bir kız...

Zehra senelerdenberi ilk defa bu tatlı hülyaların verdiği sükûn içinde uykuya daldı.

Her cumartesi, haftasonu olduğu için yetiştirilecek pek çok iş olurdu. Ancak öğle vakti fabrikadan çıkarlarken saat üçte Belediyenin önünde buluşup çarşıya gitmeyi kararlaştırdılar. Zehra, eve geldi; yemeği yedi; dinlendi; sonra çağla yeşili tayyörünü giydi. Dalgalı saçlarını her zamanki gibi arkaya doğru dayadı. Zaten hiç pudra, ruj kullanmazdı, alışmamıştı. Ahmet Bey'den annesine biraz bahsetmişti. Dönüşte beş, on dakika uğramak ihtimalini de söyleyerek çıktı.

Buluşacakları yere on dakika geç gittiği için Ahmet Bey'i beklerken buldu. Evvelâ kumaşa baktılar. Zehra rengini de, cinsini de pek beğendi. Ahmet Bey pek memnundu:

-Buna uygun mantoluk da, eşarp da alalım, dedi.

Onları da seçtiler. Sonra kuyumcuya gittiler. Birkaç çeşit, boy boy hazır nişan halkaları vardı. Zehra nakışlısından beğendi. Parmağına geçirip duruşuna bakarken kuyumcu:

-Bu, tam size göre... dedi. Parmağınıza da yakıştı.

Zehra birden kızarak, şaşalıyarak hemen yüzüğü çıkardı; tezgâhın üstüne bıraktı.

-Evet en güzeli bu. Yalnız bir ölçünüz var mı?

Ahmet Bey yine sakin ve tabî:

-Size iyi geldiyse onu alalım...

Zehra da tabî görünmek için işi şakaya vurdu:

-Öyle ya... Ne de olsa hepsini ben beğendim. Bu da parmağıma göre olsun!

Çarşı onları epey oyalamış, ortalık kararmaya başlamıştı. Ahmet Bey paketleri yüklendi. Eve doğru yürümeğe başladılar.

Zehra düşünüyordu. Şimdi eve gidecekler; annesi kapıyı açacak: “Buyurun oğlum, biraz dinlenin.” diyecek. Yukarı, misafir odasına çıkacaklar. Zehra, onları yalnız bırakarak kahve pişirmeğe gidecek. Ahmet Bey de annesine bütün bu hazırlıkları onun için yaptığını söyleyecek: “Siz de muvafık görüyorsanız yüzüklerimizi takıverin valide hanım.” diyecek. Annesi, biraz da sevincinden şaşırarak; beyaz tül bentli başını sallıyarak: “Bilmem ki, yavrum, Zehra’ m isterse...” diyecek. O esnada Zehra elinde tepsi, içer girerken: “Ayol Zehra, bak Ahmet Bey bunları hep sana almış!” Zehra heyecanlanacak. Utancından kıpkırmızı olacak. Şaşırmış gibi: “Sahi mi? Aşk olsun Ahmet Bey! Hiç aklıma gelmemişti!” diyecek.

Birden Ahmet Bey’in sesiyle bu hülyalardan silkindi. Evin önüne gelmişlerdi. Zehra, eski kapının tokmağını vururken, Ahmet Bey:

-Çok teşekkür ederim, Zehra Hanım. Sizi çok yordum, dedi.

-Biraz dinlenmeyecek misiniz? Hani bir kahvemizi içecektiniz?

-Çok isterdim ama, ne yazık ki, işimiz uzadı, geç kaldım. Kahve, alacağım olsun. Şimdi hemen gidip hazırlanmalıyım. Dokuzda “Akçakoca”ya giden bir dolmuş var, ona yetişmem lâzım. Bilseniz geldiğimdeberi aklım hep orada. Birkaç ay sonra gidip alacaktım. Dayanamadım. Kardeşimden de mektup aldım: Nikâh muamelesi hazırlamış. Henüz yirmi üçünde ama, gördüğünüz zaman pek seveceksiniz. Hem de pek şaşıracaksınız, aynada yüzünüzü görmüş gibi olacaksınız. O kadar size benziyor. Tevekkeli insanlar çift yaratılmış demezler! Sizi gördüğüm zaman hayretler içinde kaldım. Ancak ikiz kardeşler bu kadar benzeyebilir. Sizi nerede görsem elimde olmadan gözlerim takılıyordu. Çalışırken mütemadiyen size dalıyor, onu düşünüyordum. Bahçede görsem yanınıza koşuyor, bir fincan kahvemi, sizinle içmek istiyordum. Sanki onun yanında imişim gibi içim mutlulukla doluyordu. Bazan aklım başıma geliyor, sizi rahatsız ediyor muyum diye düşünüyor; beni âdi, saygısız bir insan zannetmenizden korkuyordum. Fakat çok temiz yüreklisiniz. Bana karşı gösterdiğiniz nezaketten, hareketlerime fena bir mâna vermediğinizi anladım. Sağ olun! Karımı getirdiğim zaman, en çok sayacağı, seveceği bir ablası olacaksınız!

Zehra, Ahmet Bey'in elini nasıl sıktığının pek farkında değildi. Bütün gücünü topluyarak:

-Hayırlı yolculuklar olsun, güle güle gidin. Çok memnun oldum! diyebildi.

Bereket versin ki, ortalık iyiden iyiye kararmıştı. Ahmet Bey onun bir ölü beyazlığı almış yüzünü, yaşlanan gözlerini farketmeden uzaklaştı. Ve Zehra, kapıyı açan annesinin kucağına zorla tuttuğu hıçkırıklarla tıkanmış bir külçe halinde yığıldı.

Ek A8.Garip Bir Tesadüf

Ülker, sinemaları gözden geçirmiş, pek eskiden görüp de beğendiği bir filmin Yıldız sinemasında tekrar oynadığını görünce dayanamamış, iki bilet alıvermişti. Buluştukları zaman Selma'ya:

-Bilmem iyi ettim mi? dedi. Ben eskiden bu filmi çok beğenmişim. Her halde sen de görmüşsündür.

-Evet ama, o kadar güzeldir ki, bir kaç defa zevkle seyredebilirim.

-Demek ki iyi etmişim. Yalnız iki film oynuyor, birincisi başlamış. Zaten görmiye değmez. O bitinceye kadar benim çorapçıya uğrayalım. Akşama Kadıköyü'ne geçeceğiz. Yemekte Tarıklardayız değil mi?

-Evet... Öyle sözleşmiştik.

-Sen eve uğrayacak mısın, yoksa Refik oraya mı gelecek?

-Orada buluşacağız. Biz doğruca vapura gideriz.

Galatasaray'a doğru yürüdüler. Lisedenberi arkadaşları. Çocukluk yılları, canlı, sevimli, neşeli hâtıraların yüküyle uzaklaşmıştı. Ülker, Hukuku bitirirken pek sevdiği bir gençle evlenmişti. Selma da İktisadı bitirmiş, sonra çalıştığı bankada şeflerden biriyle anlaşmış, hayatını kurmuştu. Bir kızı vardı. Her zaman yaşayışından memnun olmasını bilirdi. Ülker çorabını aldı. Biraz da vitrinleri gözden geçirdiler. Tayyörlük kumaşların üzerinde konuştular. Mevsim geliyordu. İkisine de lâzımdı. Selma:

-Çok güzel kumaşlar var ama... Çok da pahalı! dedi.

Fiatlar Ülker'in de hoşuna gitmemişti.

-Siyah tayyörüm üçüncü seneyi doldurdu, dedi. Artık yenilemek zorundayım. Keseye uygununu bulmak lâzım.

Selma kötümser bir umursamazlıkla güldü:

-Benim de öyle, dedi. Ama bunlardan yapacak değilim. Yerli alacağım. Eskiyen tayyörüm de yerli otomandı. Pekâlâ hem güzel oldu, hem de dayandı.

-Haklısın, bazan bunların da o kadar para verildiği hâlde, pek fena çıkanları oluyor. Hafta içinde bir gün beraber dolaşırız da karar veririz...

Tekrar sinemaya döndükleri zaman birinci film bitmek üzere idi. Ülker:

-Ben epey yorulmuşum! dedi. Artık girelim. Hiç olmazsa oturmuş oluruz. Hem ne çıkar, bunun da sonunu görmüş olalım. Fena değildir her halde...

Selma:

-Nereden gözüne ilişti bu film? diyordu. Ben farkında olmadan belki de oynayıp geçecekti. Doğrusu çok hoşuma gitti.

Salon karanlıktı. Yer gösteren kadının tuttuğu ışıktan ilerlediler. Ülker balkona çıkmak istiyordu. Selma da orasını hiç sevmezdi. Aşağıda, arkaya yakın sıralardan birinde oturmak için ısrar etti. Zaten koltuklar numarasızdı. Her yer birdi. Nihayet iki koltuğa yerleştiler. Bitmek üzere olan film onları pek ilgilendirmediğinden Selma yavaş sesle:

-Bu filmin bende çok tatlı hatıraları vardır, diyordu. Üniversitede son sınıftayken Ferit'le beraber gitmiştik. Hatırladın değil mi? Ne hoş çocuktur. Çok iyi arkadaşlık.

Ülker yavaşça:

-Hatırlamaz olur muyum? O, arkadaşlık değil, aşktı. Birbirinize adam akıllı tutkunuz...

Selma tatlı bir hüzünle fısıldadı:

-Haklısın! Kuvvetli bir samimiyetin altına gizlenmiş bir aşktı... Bunu ikimiz de hissederdik de, yalnız beraber temiz bir arkadaşlığın zevkiyle savunurduk... Ne budala imişiz değil mi?

Ülker:

-Sus! Diyordu. Etrafı rahatsız etmiyelim. Senin hatıraların biter mi hiç! Ferit, üniversitenin en güzel çocuğuydu. Benim de iyi arkadaşımdaydı. O budalalığı düşün de yan şimdide!...

Film renksizdi ve pek de karanlıktı. Susup da seyretmeğe vakit kalmadan bitti. Işıklar yandı. Selma etrafına bir göz gezdirdi. Yanına bakar bakmaz bir hayalle karşılaşmış gibi şaşırdı:

-A!... Ferit!... Ne tesadüf!...

Ülker de o tarafa bakınca gözlerine inanamadı. Bir dakika evvel Selma'nın kulağına fısıldadığı hatırasından bahsettiği arkadaşlarıydı bu...

Genç adam, dudaklarında sevinç ve şaşkınlık karışık garip bir gülümseme ile ikisinin de selâmladı:

-Hayat çok garip tesadüflerle dolu... dedi. Bu kadar sene sonra Selma'yı, Hem de bu filmde göreceğim hiç aklıma gelmezdi.

Selma, biraz evvel Ülker'e söylediklerini işitmiş olmak ihtimalini düşündü. İçinde kabaran heyecanı belli etmemeğe çalışmakla beraber; koyu kestane rengi gözleri pırıl pırıl yanıyor, sanki bütün varlığını bir alev dalgası sarıyor, beyaz yüzü, bir gül pembesi rengini alıyordu.

Genç adam:

-Sizi rahatsız ediyorsam, başka bir yere oturabilirim, dedi.

Bu, onbeş sene evvel Selma'nın ondan uzaklaşışına bir sitem gibiydi.

-Hayır! Rica ederim! Ne münasebet! dedi. Sonra tatlı bir gülümseyişle ilâve etti:

-Bu filmi ikinci defa yine beraber görmek mukaddermiş! Ne hoş!...

Ülker eğilip, Selma'nın önünden, biraz ona doğru uzanarak:

-Nasılsın Ferit?.. diyordu. Neredesin şimdi?

-Teşekkür ederim. İyiyim. Birkaç senedir İstanbul'dayım.

-Biz de buradayız ama hiç rastlamadık... Şu İstanbul ne kocaman yermiş meğer! Sedat seni ne kadar sever! Sen de bizi hiç aramadın...

-İstedim ama, olmadı işte...

Selma susuyordu. Zaten ne konuşabileceğini de düşünemiyordu. Allaktan şu Ülker yanındaydı. Sahiden çok garip, inanılmıyacak bir tesadüftü bu... Erkek arkadaşları içinde evine gelebilen, ailesinin de terbiyesini pek beğendiği bir çocuktü. Birbirlerine çok das bağlanmışlardı! Bunu belki kendisi gibi Ferit de bilemezdi. Yalnız sınıfta yanyana otururlar, yolda beraber yürürler ve Ferit onlara geldiği zaman, misafir odasının loş sessizliğinde saatlerce bir konudan bir konuya geçerler, romanlardan, müzikten, arkadaşlarından bahsederler, kendilerinden çok uzak mevzular üzerinde dururlar, birbirlerine duydukları ilgiyi anlatacak bir söz konuşmadan karşı karşıya otururlardı. Her ikisi de birbirini kendi kurdukları hayal dünyasında yaşatıyorlardı. Ferit, bir gün, arkadaşlarıyla çekilen resimler arasında ikisinin beraber çıkan resmini büyültmüş, çerçeveletmiş getirmişti. Yine o, loş misafir odasında Selma'ya uzatırken:

-Bu resim o kadar tabî, o kadar güzel ki, tamamiyle sen, dayanamadım, büyüttüm, demişti.

Selma'nın teşekkür ederken pembeleşiveren yüzüne, gözlerinde sıcak ve tatlı bakışlarla gülümsemiş ve ancak işitilebilir bir sesle:

-Evimizin ilk süsü! diye ilâve etmişti.

Ve Selma, en ince, en duygulu, bir sevgi açıklamasını, bu sözlerin bakışlarla birleşen mânasında, fısıldar gibi konuşan sesin, tatlı, sıcak derinliğinde bulmuştu. Acaba Selma'nın da kendisine karşı aynı duyguları taşıdığını nasıl anlıyabilmişti! Demek ki duyuların anlaşılması yalnız kelimelere bağlı değildi.

Şimdi kafası onunla dolu olduğu halde dönüp bakamıyordu. On beş sene evvel sevdiği, hayran olduğu insana tesadüf etmenin şaşkırtıcı, sevinci, heyecanı, gönlünde uzak tatlı bir hâtıra halinde kalmış bir sevginin hüznüyle birbirine karıştıyordu.

Nereden de Ülker'in aklına bu filmi görmek gelmişti! Sonra da Ülker balkona çıkmak isterken sanki bir kuvvet kendisini çekiyormuş gibi aşağıda oturmakta ısrar etmişti. Sanki görünmeyen bir el onu çekmiş, getirmiş Ferit'in yanına oturtmuştu. Bu, tamamiyle kaderin bir oyunuydu! Bütün arkadaşları onların üniversiteyi bitirince evlenecekleri kanaatindeydiler. Fakat Selma, birdenbire Ferit'ten uzaklaşmıştı.

Yirmibir yaşının inanç ve duygularını sarsan, inciten ve en sevdiği insandan onu kaçıran bu olay, şimdi ona ne kadar gülünç ve mânasız geliyordu! Genç kız ruhunun bilinmez saçmalığıydı bu...

Sınıflarında pek düşük bir kız vardı. Hele onbeş sene evvelki anlayışa göre pek ahlâksızdı. Oğlanlar onu, ancak eğlenmek için sinemaya götürürlerdi. İşte, bir gün Ferit'i sinemada o kızla beraber görmüştü. O anda Selma'nın kafası altüst olmuş, içinden üşütücü bir dalganın bütün vücuduna yayıldığını hissetmişti. Onları görmeyen arkadaşı şaşırılmış:

-Ne oldun? Neye bu kadar sarardın? diye sormuştu.

Selma, buz gibi eliyle onun sıcak elini tutmuş:

-Hava soğuk değil ama, bak elim de buz gibi... Nedense bir üşüme geldi. Hastalanacağım galiba... demişti.

Biraz eğlenmek... Belki de sadece alay etmek için bile olsa... Sınıfın en âdi kızına arkadaşlık eden Ferit, bütün hülyalarını, tasavvurlarını kırarak, parçalıyarak gözünden düşmüştü...

Ertesi gün Ülker'le üniversiteden evlerine gelinceye kadar, bütün yol boyunca, sinirli, hırçın, mağrur, bunu anlatmış, fakat kendisiyle ilgisi yokmuş gibi, her hangi sevdiği bir erkek arkadaşının, bu kızla konuşmasını hoş görmeyeceğinden, ona arkadaşlık etmekten zevk duyan bir insanı, hiçbir zaman kendisine lâyük bir dost saymıyacağından uzun, uzun bahsetmişti.

Ülker'in o günkü sözlerini, sanki şimdi tekrarlıyormuş gibi, filmde gelen sesler arasında kulağında duyuyordu: "Fakat Selma!..." diyordu. "Ben erkek kardeşlerim olduğu için bu işleri bilirim. Onlar için; düşük kız, fena kız yoktur şekerim. Eğlenecekleri kız vardır." "Hayır! Hayır!" demişti o gün. "Ne dersen de! Bu, benim için dayanılmaz bir bayağılıktır!"

Gözlerinin önünde canlanan, bu mazideki mağrur, dünyayı bir hülya kulesinden seyreden iddialı genç kıızı, şimdi hayatı anlamış olgun bir kadın benliğiyle dudaklarını çevreleyen acı bir gülüşle düşünüyordu.

Evet bu filmi, bütün bu heyecanlı sahneleri, iki genç, taze varlıklarında fırtınalar koparak, beraber zevk duymanın sevinciyle, nasıl da doyulmaz bir mutluluk içinde seyretmişlerdi.

İlk aylarda Ferit, anlayamadığı bu uzaklaşmanın sebebini, telefonlarla, mektuplarla araştırmakta ne kadar ısrar etmişti! Fakat her defasında cevapsız kalmıştı. O zaman gururuna yediremediği için sadece içinde beliren bir 'tiksinti' dediği, aslında, yüreğinde çöreklenen kuvvetli bir kıskançlığın yarattığı, zalim duyularla ona işkence etmek için susmuş ve uzaklaşmış olduğunu bugün daha iyi anlıyordu.

Aradan yıllar geçmişti. Acısı, azabı, neş'esi, hazziyle benliğini yuğura yuğura koca onbeş sene... Bu arada ikisi de birbirlerini aramamışlardı. Şimdi de içlerine heyecan veren, artık o yirmi yaşın sevda dolu gönüllerin ürperişi değil, kaderin sürüklediği bu garip tesadüftü. Selma'yı bu film bile şimdi o zamanki kadar sarmıyordu. Gözleri perdede, fakat akli Ferit'e ait hâtıralarda idi Ne güzel bir çocuktu ve ona nasıl hayrandı! Şimdi de aradan geçen onbeş sene, onu tam yakışıklı, olgun bir erkek

haline getirmişti. Şakaklarında başlıyan beyazlıklardan, yeşil gözlerinin bakışlarına başka mânalar karışmıştı. Acaba onunla evlenseydi daha mı büyük bir mutluluğa ererdi? Kimbilir!... O genç kız hırçınlığı ile, ondan uzaklaşmasaydı, şimdi onun karısı bulunacaktı. Parmağında yüzük olmadığına göre evlenmemişti. Acaba kendisine olan sevgisi mi bekâr kalmasına sebep olmuştu. Bu düşüncesine kendi de güldü. Hâlâ romantik olmaktan kurtulamamıştı! Birden kocasını hatırladı. Ferit'le yanyana getirince görünüşte pek çok şeyler kaybediyordu. Fakat o kadar mükemmel, olgun bir insandı ki... Onda bulunduğu sevgiyi, şefkati, huzuru kimse ona kolay kolay veremezdi. Çocuğunun babasıydı. Evlendiği zaman âşık değildi ama, her geçen sene ile ona biraz daha bağlandığını anlıyordu.

Film bitmişti. Ülker saatine baktı:

-Vapura bol, bol vaktimiz var, dedi. Sonra Ferit'e:

-Sen ne tarafa?

-Erenköyü'ne...

-O halde beraberiz...

Vapur çok kalabalıktı. Lükste üç kişilik bir köşe zor bulabildiler. Yerleşip Ferit'in ikram ettiği sigaraları içerlerken, Selma lâf olsun diye:

-Bu film bana ilk gördüğüm zamanki zevki vermedi, dedi.

Ülker güldü:

-Tabii şekerim, dedi. Unutma ki o zaman yirmi yaşındaydın ve başında kavak yelleri esiyordu.

Ülker'in yaş konusunu ortaya çıkarmasına Selma her zaman kızardı, yine tatlı bir kızgınlıkla:

-Çok münasebetsizsin! dedi. Sanki aradan onbeş sene geçmiş de ne olmuş? Şimdi her şeyden daha kuvvetli zevk duyuyorum.

Ülker: "Zaten durumunuzda da bir değişiklik yoktu. Heyecandan farkedemedin." diyecekti ama, korkusundan dilini tuttu.

Ferit:

-Benim çok hoşuma gitti, diyordu. Hele üç eski arkadaşın sözleşmiş gibi aynı filme gelmesi, olur güzel tesadüflerden değil!..

Selma gülüyor:

-Sahiden bu inanılamayacak bir tesadüf! Demek ki bu filmi iki defa Ferit'le seyretmek mukaddermiş... On beş sene ara ile...

Ferit:

-Bazan kader, dedi, insanların haksızlığını güzel tesadüflerle onarır.

Ülker, konuyu, duyulardan uzaklaştırmayı düşündü:

-Şimdi ne iş yapıyorsun Ferit?

-Ticaret, memuriyetten bir şey çıkmıyor...

-İyi etmişsin... Sedat, üniversitede ama avukatlık etmese, pek zor geçinirdik.

Sonra onunla daima arkadaş kalmanın verdiği cesaretle sordu:

-Evlendin mi?

-Hayır... Düşünmüyorum da...

-Oh! Ne güzel... Ben de erkek olsam senin gibi yapardım.

-Vallahi güzel mi? Bilmiyorum ama... Bana, bir kere kaybettiğim, bir daha bulunamazmış gibi geldi de... Evlenmeğe lüzum görmedim.

Ülker, Ferit'in her fırsatta nazik duyulara kaydığını anladı. İçinden acıdı. Kimbilir belki de senelerden sonra Selma'yı görmek, hem de böyle inanılmaz bir tesadüfle... Kalbinde çocukluk aşkının hüznünü tazeliyebilir ve kendisini ilgilendiren her konuşmayı o yana götürebilirdi. Onun için başka arkadaşlarını sormayı, konuyu kendilerinden uzaklaştırmayı uygun buldu.

Selma, onları dinlerken, Ferit'in onu iğnelemek fırsatını kaçırmadığını anlıyor ve garip bir hisle bundan hoşlanıyordu. Bu konuşmaların aralarına sokulan iğneli sözler, bu yakışıklı, güzel, tatlı insanın içinde geçmiş de olsa, bu sevginin kuvvetli bir iz bırakmış olduğunu gösteriyordu. Şu anda bütün o geçmiş günler kafasının içindeydi. Onu, ne kadar çok sevmişti! Kızla sinemada gördüğü gün ne kadar acı duymuş ve sonra, onun telefonlarını, mektuplarını cevapsız bırakmaya, rastladığı zaman başını çevirip görmemezlikten gelmeye gönlünü ne büyük azaplarla mahkûm etmişti. Şimdi karşısında güzelden ziyade yakışıklı bir erkek vardı. Sesi, konuşması eskisinden daha çekiciydi. Ona rastlamanın içinde bir mutluluk yarattığını duyuyor, konuşmalarını zevkle dinliyordu. Onunla dost olabilseler ne hoş olacaktı! Evine davet etse, kocasıyla tanıştırsa ve ara sıra ahbaplık etseler, birbirleriyle konuşmaktan zevk alan, anlaşılan iki arkadaş olabilselerdi. Fakat mümkün mü idi? Her ikisi de onbeş sene evvel gönülleri birbirine çarpan, sevda dolu o iki genci unutamazlardı. Bugünkü tesadüf de bunu anlatmıyor muydu? Onunla, yalnız arkadaş kalmaya çalışmak büyük bir hatâ olurdu. Küllenmiş volkan, günün birinde yine ateş saçabilirdi de... Ve artık plâtonik bir dünyada yaşayamayacak bir çağdaydılar da...

Vapur Kadıköyü'ne gelmişti. İskelede ayrılırlarken Ülker:

-Bize gel Ferit... diyordu. Beklerim. Görüşelim. Sedat çok sevinir.

Ferit, ona geleceğini söylerken, Selma'nın elini avuçlarında tutuyor, gözlerinin içine bakıyor, asıl istediği daveti bekliyordu. Fakat o geçmişteki duygulu, içli kızın, gönlünden ziyade kafasıyla hareket eden, olgun kadın benliği, bu tesadüfü burada bırakmanın uygun olacağını düşünüyordu. Senelerce evvel bütün varlığıyla bağlandığı insanın elini, içinde beliren duyguları yenerek bir dost eli gibi sıktı ve sadece:

-Allahısmarladık! dedi.

Ek A9.Nazar

Feride, kalemle cetveli çalışma masasının üstüne fırlatarak kalktı. Büyük bir yükten kurtulmuş gibi ferahlamıştı. Kocasiyle beraber hazırladığı bu hastahane plânının çizgileri günlerdenberi kafasının içini bir ağ gibi sarmış, onu bütün başka işlerinden uzaklaştırmıştı. Küçük oğlunu bile kaç gündür annesine yollamıştı. Yakın oturmaları da ne isabetli olmuştu! Allah razı olsun anneanneden... Böyle çok sıkıştığı günlerde çocuğu alıp bakmasa, Feride işin içinden çıkabilir miydi hiç! İyi kötü bir hizmetçi vardı ama, çocuğu ona bırakamazdı. Adam kıtlığında bulunanlardan biri... Daha en sade iki türlü yemeği bile üstüne koyamıyor; iki kişilik sofrayı kuramıyordu. Fakat ne olursa olsun razıydı Feride... Hiç olmazsa kaba işler, bulaşıkla çamaşır üzerinden kalkıyordu ya... Yeterdi ona...

Bugün öğleden sonra üzerinden atacağı mühim bir işi daha vardı. Nihat'ın İtalya'dan gelen yengesine gidecekti. Ah bir de bu mecbur olduğu ziyaretler!.. Tahammül edilmez bir işkenceydi onun için... Fakat çaresiz gidecekti... Kadıncağız döneli bir ay geçmişti. Sonra da Nihat'ı çok seven bir akraba. Bu ziyaret kaç defa kararlaştırılmış da, kalmıştı. Nihat dün gece artık elindeki işi toparlayabileceğini anlayınca, bugün öğleden sonra çıkabileceğini görüncesine bildirmişti. Hiç de tanııyordu yengeyi. Görüşmeleri bir türlü kısmet olmamıştı. Evlenmelerinden biraz evvel, oğlu İtalya Elçiliği kâtipliğine... Arada sırada bir iki aylık İstanbul'a gelişleri de, aksilik bu ya... Nihat'la Feride'nin şehir plânları için seyahatte oldukları zamanlara rastlamıştı. Yalnız kızı ile tanışabilmişti Feride. Evlendikleri zaman o zengin bir karısıydı. Pek şatafatlı bir hayatı vardı. Fakat nedense bu evlilik üç, dört seneden fazla devam edememiş, ayrılmış. İki yaşındaki kızı ile annesinin yanına gitmişti. Feride bu ayrılığın sebebini iyi anlıyamamıştı. Fakat Nihat kabahati daha ziyade dayısının kızında buluyordu. Bir sene geçmeden kardeşinin dostlarından bir ticaret ataşesiyle evlendiğini duymuşlardı. Pek güzel, pek zarif birkaç lisan bilen bir kadındı. Nedense şansı yoktu. Bu evlilik de ancak iki sene devam edebilmişti. Feride'nin bir türlü akli ermemişti bu işe... Şansı biraz da insanlar yapmalı diye düşünmüştü.

Kocasının ailesi Feride'yi pek sevmişlerdi. Annesi, babası çoktan ölmüştü Nihat'ın... Çok yakını olarak bir kızkardeşinden başka kimsesi yoktu ama... Yaşlı halalar, teyzeler, amcalar, dayılar ve onları çocukları kendine akran gençlerle akraba cihetinden pek zengindi. Hepsi de iyi insanlardı. Nihat'ın böyle isabetli bir evlenme yapmasına pek sevinmişlerdi.

Çalıştığı daireye yardımcı mimar olarak gelmişti Feride. Nihat ilk görüşte bu tatlı kumral genç kızı pek beğenmişti. Yeşili fazla, uzun kirpikli elâ gözleri sıcak bakışlıydı. Biçimli bir ağzı, sesinin insanı içinden saran bir ahengi vardı. İçli, nazik, hassas bir kız olduğunu hemen anlayıvermişti. Feride de, bu dal gibi ince uzun boylu mimardan pek hoşlanmıştı. Zarif yüzü, beyaz tenlerin güneşle kaynaşmış tatlılığındaydı. Koyu kestane rengi saçları ensesine doğru biraz uzunca kesilmişti. Geniş alnı, elâ gözleri hele biraz tümsekli burnu, duygulu yüzünün san'atçı mânasını nasıl da kuvvetle belirtiyordu! Fikirlerinde pek ısrarlı olduğunu gösteren ince dudaklı ağzının konuşurken pek kibar bir ifadesi vardı. Nihat'ın tavırlarında, hareketlerinde, konuşmalarında kendi de farkında olmadan san'atla ilgisi beliriverirdi. Onu ilk gören hiçbir zaman acaba bir yerde memur mu? Avukat mı? Diye düşünmezdi. Şair, ressam, mimar; muhakkak güzel san'atlardan biriyle meşgul derdi.

Birkaç zaman süren bir arkadaşlıktan sonra anlaşmış, evlenmişlerdi. Paraları yoktu ama, saadetin para ile olduğuna inanan insanlardan değillerdi. İstikbalden ümitli olmak yetiyordu onlara... Kendilerine göre küçük bir yer tuttular. En lüzumlu birkaç parça eşya ile döşeyiverdiler. Çevrelerindeki olgun anlayışlı dostlar, arkadaşlar arasında, gösterişten, süsten başka değeri olmayan şeylerin eksikliğini bilseler bile, üzüntü duymadan yaşıyorlardı.

Oğulları doğuncaya kadar Feride işe gidebilmişti. Fakat anne olunca her sabah muntazam çalışmaya gitmek pek zor gelmişti. Evde kalıp çocuğa bakmayı hem de kocasının eve getirdiği plânlar üzerinde çalışmayı daha faydalı buldu. İyi bir hizmetçi bulabilirse bazan çocuğu bırakabiliyor. Emniyet edemezse annesinin yardımlarından faydalanıyordu.

Yengenin, kızının talihsizliğine pek üzgün olduğunu duymuştu. Nihat'ı da çok sevdiğini, çok beğendiğini söylemişlerdi. İyi bir aile kurduklarından ve anlaşmalarından çok memnun olduğunu da ilâve etmişlerdi. Feride'den de ona çok bahsetmişlerdi tabii... Oğlu bir müddet merkezde çalışmak üzere Ankara'ya döndüğünden kendisi de Erenköy'deki babadan kalma eski köşküne yerleşmişti. İhtiyarlığına göre sıhhati pek iyi imiş ama, Ankara havası yaramıyormuş ona... Pek kibar, pek nazik, kendi nesli içinde de oldukça bilgili hanımlardan, sayıldığını anlatmışlardı Feride'ye. Yalnız bu pek sayılan, beğenilen yengenin ailece gizliden gizliye çekinilen bir tarafı vardı: Gözü pek keskindi. Pek çok defa da denenmişti. Nazara hiç inanmazdı Feride... Zaten buna benzer inanışları da her zaman gülünç bulurdu. Ailenin büyüklerinden olan ve çok sayılan yengeden, pek gizli de olsa, bu tarzda konuşmaları hiç hoşuna gitmemişti. Görgülü ve oldukça münevver insanlardı hepsi de. Nasıl inanıyorlardı böyle saçma şeylere! Şaşıyordu Feride!

Kendi ailesinde de nazara büyüye inananlar vardı. Hele babaannesi; ama, nihayet yaşlı bir insandı; büyük yengenin gözünün keskinliğine dair vak'aları dinlerken, şaşar, inanamaz, içinden gülmek gelirdi. O zaman babaannesini hatırlar. Kendi imkânlarına karşı ihtiyarın hırçın, üzüntülü sesi kulaklarında çınlardı: "Nazar haktır kızım! Sihir vakidir!" O, zannetmişti ki bütün bu körü körüne inanışlar, fazla dindar ve hurafelere kapılan babaannesinde veya onun yaşındakilerdedir. Kocasının ailesindeki genç kadınlarda da aynı düşüncelere rastlayınca pek garip gelmişti ona. Bununla beraber son hâdise onun da inkârlarını biraz sarsar gibi olmuştu. Nihat'ın akrabalarından pek sevilen bir genç, İsviçre'de parlak bir şekilde tahsilini bitirmiş, dönerken; gezme maksadiyle İtalya'dan geçmiş, büyük yengeyi de ziyaret etmiş, birkaç gün de onlarla beraber vakit geçirmişti. Feride bu zarif kıymetli genci, lâıkiyle tanıyamamıştı bile... Döner dönmez bir kazada kurban gitmişti. Sevinmelerine, öğünmelerine vakit kalmadan bu felâket mahvetmişti aileyi... Büyük acılarını her hatırlayıştta birbirlerine: "Ah; ne diye gitti! Keşki hiç gözükmeseydi." diye yanıp yakılıyorlardı. Feride'nin de her hatırlayıştında sızlardı içi. Bazan pek garip bulmakla beraber, "İnanamamakla acaba ben mi hata ediyorum" diye düşündüğü de oluyordu. İmin, tekniğin bütün ilerlemelerine rağmen henüz çözülmemiş bir sırlar âlemi yok muydu? İnsanlar henüz her şeyi hallettiklerini iddia edemezlerdi şüphesiz. Bazan bilgilerine en güvendikleri bir hadise karşısında hiçbir şey yapamadan kalakalıyorlardı, elleri kolları bağlı gibi... Bir gün gelecek, bugün bilinmeyen ne kudretler meydana çıkacaktı kimbilir!..

Zaten onu her zaman inkâra götüren ailenin hele en başta babaannesinin, dine dayanan, hurafelere karışan birçok sözlerine körü körüne inanması için ısrarları değil

miydi? En sonunda bıkmış usandığı bu telkinlerden aklının almadığı her Şeyi inkâr ederek çıkmıştı işin içinden. Fakat kimsenin onu inanmaya zorlamadığı bu yeni aile çevresinde, denenmiŐ diye kabul iddiaları üzerinde, zaman zaman sırrına eriŐilemeyen kudretleri düşünüyordu Feride. Ve bazan: “Kimbilir belki de onlar haklıdır!” diyordu. Zavallı insanların karşısında hilkatın daha ne büyük muammaları vardı! Bu nazar denen Şey de, kötü kiskan bir gönlün gözlerde birikmiş, mahvedici iŐteđi olamaz mıydı? Kimbilir? Belki de bir gün gelecek bütün gizli kudretlerle beraber bunun da sırrı zlecekti elbette...

Büyük yengeye bu ziyareti Nihat’la beraber yapmaları lâzımdı. YakıŐıđı oydu. Fakat Nihat’ın üstüne titriyordu ablası.

Biraz korkak ve zntl:

-Aman yavrum, diye rica etti. Senin benimle gitmen daha iyi, Nihat da gelecekmiŐ de mühim bir işi çıkmış olsun. Böylece, bir kere gözüne beraber gzkmeyin. Sonra da konuşurken hiç hayatından memnun görünme! Nihat’ı methetme. Aksine Őikyetli grn!

Feride Şaşırmış:

-Aman ablacığım! Nasıl olur? Yalan mı uydurayım? irkin olmaz mı?

-Hayır! Hayır! Olmaz! Sen onu icabına göre idare edersin!

Artık Feride ne kadar nazara inanmasa, senelerdenberi kulağına dolan sözlerin tesiri altında kalmaması imknsızdı.

Büyük yenge yalnızdı. Onları eski köşkte babadan kalma stil eşya ile dolu misafir odasında karŐıladı. Kuru denecek kadar zayıf, uzun boylu bir kadındı. Çok kırık esmer, yuvarlak yüzünden gençliğinde de pek güzel olmadığı belliydi. Siyah mı, kahve rengi mi pek anlaŐılamıyan parlak kk gözleri yer yer donup kalıyordu insanın üzerinde. Israrlı bakıŐlardı bunlar. İçteki sırlara dokunmak ister gibi... Feride’nin beklediği bir yüz değildi bu. Hele alıŐılmıŐ bir düşünce ile onu hep mavi tasavvur etmişti. Oyle ya; mavi gözlerin nazarı değer, demezler miydi? İçinden güldü. O, tertemiz masum mavi rengin ne günahı olabilirdi! Eğer inanmak lzımsa, o, kötü kudret gzn renginde değildi herhalde. Kötü ve kiskan gönüllerde eriŐilememiŐ arzuların dğmlenip kalıŐını belirten, nezaketle gülümserken bile insanın üzerinde katılaŐıp kalan bu a, keskin bakıŐlarda olmalıydı.

Geniş alnı ve yüzünün etrafında biraz kabartılarak ufacık bir topuz halinde toplanmış bembeyaz saçları bu sevimsiz yüze kibar bir mâna veriyor. Bu inatçı, araŐtırıcı bakışların tesirini gideriyordu sanki...

Feride’yi pek beğendi. İltifatlar etti. Evlenme konusu; çay masasında açıldı. Büyük yenge Őokalalı turtadan keŐtiđi bir dilimi Feride’nin tabağına koyarken:

-Hayatta iyi bir iş bulmak çok g yavrum! diyordu. Nerimancığım iki defa evlendi. İkiŐisiyle de yapamadı. Talihsiz yavrum lyığına dŐemedi.

Feride:

-Fakat efendim; dedi. Pek abuk ayrıldılar. Belki daha anlaŐırlardı.

Büyük yenge ısrarla başını sallayarak:

-Yok, hayır; hayır; olamazdı! Nerimancığım çok hassastır. Yapamazdı onlarla. İlk kocasının kusurlarını birer, birer bir kâğıda yazmıştı da görmüştüm. Çekilir gibi değildi, pek kaba bir adamdı. Feride gülmesini zor tuttu. Kocasının kusurlarını kâğıda yazana ilk defa rastlıyordu. Aman ne züppe şeydi bu kız... İnsanın kafasını yoracak işi olmayınca böyle saçmalardı zahir...

Büyük yenge:

-Siz çok şanslısınız! Diye devam etti. Nihat gibi ince düşünceli, duygulu koca pek az bulunur. Çok mes'ut olduğunuzu işittim.

Feride birden irkildi. Korku ile karışık garip bir his doldu içine. Ne cevap vereceğini bilemedi. Abla sessizce çayını içiyordu ama, tenbihi kulaklarında idi. Nihat'ta pek çok kusurlar saymalı pek memnun olmadığı hissini vermeliydi. Zaten damatlarından şikâyet ederek büyük yenge de bu fırsatı vermişti ona. Hemen aklına gelenleri söylemeğe başladı.

-Görünüşe pek bakmamalı efendim. Erkekler hep birbirinin eşidir. Çok hodgâmdır. Nihat da! Hele kaprisleri pek çoktur. Fakat ne çare!.. Evlilik hayatında fedakârlık etmeden olmuyor.

Büyük yenge:

-Kusursuz insan tabîî olmaz. Yalnız her şeyin bir derecesi var. Nihat eşsiz bir gençtir.

Feride'nin içine fenalıklar geliyordu. Nihat'ı eşsiz buluyordu kadın! Acaba Nihat bugün nerelerdeydi? Allah vere de kazalı yerlerde dolaşmasaydı. İçi, içini yiyor. Kendi kendine: "Bir şeyler bulup söylemeli, Nihat'ı gözünden düşürmeliyim! İnanmam böyle saçma şeylere; inanmam, inanmam ama, ne de olsa... İçime bir kurt girdi işte!" Hiç alışıık değildi ama, uydurmalı, ne yapıp yapıp bir şeyler anlatmalıydı.

-Bildiğiniz gibi değil efendim! dedi. Nihat'ın da pek çok kusurları var! Bir kere san'at çerçevesi dışında çalışmak istemiyor ve tabîî anlaşıyor herkesle... Böyle olunca daha çok iş alarak kazancımızı genişletmeye imkân olmuyor. Ben icabında bütün ev işi, çocuk, yemekle uğraşıyor, bir de üstelik projeler üzerinde çalışmak zorunda kalıyorum. Evlenmeden evvel ailemin yanındayken kazandığım para yalnız harçlığım olurdu. En tanınmış atelyelerden giyinebilirdim. Konserlere, tiyatrolara gidebilirdim. Sevdiğim filmleri hiç kaçırmazdım. Şimdi elbiselerimi küçük bir gündelikçiye diktirebiliyorum. Konsere, tiyatroya, sinemaya binde bir vaktimiz oluyor. Hizmetçiler malûm. İyisini bulmak bizim verdiğimiz para ile mümkün değil. Nihat herkesin pişirdiği yemeği de yiyemez. Ağır geliyor ona... Adam da olsa yine benim yapmam lâzım. Bir yandan proje hazırlarım, bir yandan yemeği düşünürüm. Sonra en mühimi çocukla da meşgul olmak...

Büyük yenge:

-İyi başa çıkıyorsunuz doğrusu! dedi. Nefes alacak vaktiniz yok!

Feride hemen:

-Emin olun bir arkadaşına bile gidemem, diye devam etti. Zaten vaktim de olmaz ya... Fakat beni evde bulmazsa sinirlenir. Rahat çalışamaz artık. Daha birçok şeyler

ki, anlatmakla bitmez... Bunların hepsi de pek tabiidir onun için... En ufak bir minnet hissi duymaz. Benim vazifemdir bütün bunlar...

Biraz durdu. Çayını yudumladı. Oğluna düşkünlüğünden bahsetti. Çocuk hastalandığı zaman Nihat'ın üzüntüden nasıl hırçınlandığını, nasıl haksız yere sinirlenip kendisini acı, acı tenkit ettiğini anlattı. Sonra o proje münakaşalarını! Evet, çok terbiyeli, çok nazik bir insandı Nihat. Fakat beğenmediği bir proje karşısında fikrine iştirak edilmediği zaman nasıl zehir gibi acı olur! Nasıl düşüncelerinde ısrar ederdi. Kimse tesir edemezdi ona...

Nihat'ı kötölemek için aklına ne geldiyse anlattı. Abla da ara sıra lâfına karışıyor: "Yengem, Nihat'ı pek sever de melek zannederler!" gibi sözlerle Feride'yi destekliyordu.

Büyük yenge, gümüş ağızlığına geçirdiği sigarayı yaktıktan sonra yine o sivri bakışlarını yumuşatmaya çalışan gülüşüyle:

-Sahi mi? diyordu. Nihat'ın bu taraflarını hiç bilmezdim! Bak hele! Ne yamanmış!

Sonra sivri bakışlara Feride'yi küçümseyen bir mâna geldi:

-Siz de pek sabırlı imişsiniz meğer... Benim Nermancığım çok nazlı yetişmiştir. Böyle şeylere hiç tahammül edemez!

Feride acı bir gülüşle:

-Fedakârlık etmeden beraber yaşanamıyor efendim, dedi.

Ne ise çok şükür başarmış, büyük yengenin hasedini çekecek bir taraf bırakmamıştı. İhtiyar kadına, ablaya veda etti. Kendini sokakta akşamın alaca karanlığında yalnız bulunca, birden içinde saadetinden şüphe edenlerin hüznünü duydu. Bugüne kadar yaptıkları ilk defa ona bir fedakârlık gibi göründü. Evet, lâf olsun diye evliliğin bir fedakârlık olduğunu söylerdi ama şimdiye kadar bunu hiç hissetmemişti. Kocasına, evine, çocuğuna yaptıkları hep tabîi gelmişti ona. Fakat biraz evvel, bunları dile getirirken içine bir sıkıntının dolduğunu hissetmişti. Ne tuhaftı! Hayat, demek yaşanırken başka, anlatılırken başkaydı! İnsan ancak anlatmaya çalıştığı zaman nelere katlandığını anlayabiliyordu. Şu mânasız, kendisini beğenmiş kadın haklıydı şüphesiz! İnsanlar fedakârlıkları takdir ediyorlar mıydı sanki! Hayatını, büyük yengesinin nazarından esirgemek için bir sürü yalan söylediğini zannetmişti. Fakat birden acıyla düşündü ki, anlattıklarının hepsi de doğrudu...

Ek A10.Ayrılık

Rıhtımdan yavaş yavaş açılan vapurun yüzü, bir anda büyük küçük beyaz mendillerin çırpınışıyla doldu. Leylâ, içine bir kor gibi dolan acının, vapurun demirine, çeliğine de işlediğini sandı. Birer tüy gibi kıpırdayan mendillerle, koca gemi ayrılık acısından ürperiyor gibiydi.

Gidenlerin yüzlerinde güzel bir seyahate çıkmanın sevinci vardı. Rıhtımda kalanları ie avutacak hiçbir değişiklik yoktu. Hele Leylâ için bu ayrılık pek kısa da değildi. Koca, uzun dört sene, belki de beş sene... Bütün hayatını uğruna koyduğu, neş'esiyle güldüğü, mutluluk duyduğu kızından ayrı kalacaktı. Yüzünde bir keder gölgesi

görmek için, kendi acılarını içine akıttığı, artık geçen senelerini taze varlığında yaşayacağı kızından...

Gitmesini kendi arzu etmiş, bu ayrılık azabına kendi kendisini mahkûm etmişti. Değişik dünyalarda, başka çevrelerde yaşamasını istemişti. Bu taze, temiz varlığın olgun bir benliğe erişebilmesi için gereken bilgilerle yüğürlmesi seçtiği alanda derinleşmesi lâzımdı. Mektebini bitirinceye kadar tertemiz yetişmesine çalışmış, duygularını kafasiyle kontrol etmeye alıştırmıştı. Yüreği rahattı bu bakımdan...

Şimdi o, başarısından memnun güzel bir geleceğe gitmenin sevinci içindeydi. Yeni ufuklara açılmanın neş'esi, yabancı diyarlara gitmenin heyecaniyle sevimli yüzünde tatlı bir gülüş, mendil sallıyordu.

Leylâ'nın da çek sevinçli olması lâzımdı. Fakat "Gidip de gelmemek var! Gelip de görmemek var!" diyen içli şairin hüznü mısraları kulaklarının içinde acı ihtimallerle çınlıyordu. Acaba onu bir daha görebilecek miydi? Kimbilir! Hayat hiç belli olmuyordu. İşte, onu bir daha görememek! Bu ihtimal ufak bir zerre kadar bile olsa, yakıcı bir sızıyla kaplıyordu içini... Mektebinde büyük başarılarıyla seçilmiş, göğsünü onurla kabartmış kızını, neş'e ile uğurlayan bir anne olamıyordu.

Onun sevincini bozmamak, yüzünde ufak bir hüznün gölgesi görmemek için acıyla kısılmış yüzünü yalancı bir gülüşle açılmaya zorluyor. Çevresindekilerle gülerек konuşuyor. Fakat bir sis gibi gözlerini kapayan yaşa mâni olamıyordu.

O, bu gözlerde donan yaşları farkedemezdi. Şüphesiz çok rahat edecekti ağlasa... İçinde katılıp kalan acıdan kurtulacaktı belki... Fakat Sera da görür dayanamazdı. Ona telkin ettiği bu uzun gurbete çıkmak cesaretini sarsmak istemiyordu. Bütün hayatında, onun kudretli yetişmesine, kendinden emin ve cesur olmasına çalışmıştı. Dayanamazdı onun ağladığını görmeye... Bir annenin, çocuğundan ayrılırken içinin parçalanmamasının imkânsız olduğunu bu genç ve tecrübesiz yaşında nasıl bilebilirdi!

Gözlerinden taşan iki damla yaş, hemen başını çevirerek mendilinin ucuyla alıverdi. Hayatta bütün mutluluğu onun sevinci değil miydi? Gözlerini sildiğini göstererek neş'esini gölgelemeye kıyamazdı.

Vapur artık rıhtımdan iyice ayrılmıştı. Mendiller sallanıyor, Sera'nın sevimli yüzü pek güç seçiliyor. Leylâ'nın gözlerinde biriken yaşlar, gülen yanaklarından aşağı süzülüyor. Artık ziyarı yok. Sera bu yaşları fark edemez. Vapur bütün, bütün dönüyor. Leylâ'nın yaşlı bakışları çırpınan mendillerle sürükleniyor, varlığından bir parça sökülüp ayrılıyor, yüreği parçalanıp gidiyor sanki...

Vapur artık yol almaya başlamıştı. Kocasının da rengi sapsarıydı. Çok üzgündü. Hiç belli etmediği halde hırçın bir düşkünlüğü vardı kızına... Neş'esi ve kayıtsız görünüşüne rağmen ne kadar hisli ve içli bir insandı! Her zamanki gülüşüne karışan acı mâna, derin üzüntüsünü belirtiyordu. "Kızımı göndermek bana pek fena geldi. Ah Leylâ! Ona bu akılları hep sen verdin!" Ona göre karısı hayatlarında iyi, kötü bütün hadiselerin sorumlusu idi. Belki de öyle görmek hoşuna gidiyor. Yükünü hafiflettiğini sanıyordu.

Evlerine döndükleri zaman Leylâ'ya her köşe boş ve karanlık geldi. Hizmetçinin artık iki tabak koyduğu masada karı koca başbaşa yemeklerini yerken Leylâ'nın tutamadığı gözyaşları sessizce yanaklarından süzülüyordu. Kocası: "Bu olmadı işte!"

diyordu. “Kızımı hem sen gönderdin, hem de dayanamıyorsun! Ne yapacağız sonra!” Leylâ: “Yok canım! Sera’nın çok sevinçli olduğunu biliyorum. Ben de memnunum ama, analık işte... Ayrılık güç geliyor. Fakat kendim için onu hayatının güzel yolundan çevirmeğe ne hakkım var! Ben alışmağa çalışırım.” Kocası işine gitmek mecburiyetindeydi. Leylâ yalnız kalınca Sera’nın dağınık kalmış odasına koştu.

Kızının on sekiz yıllık hayatını her eşyasında yaşatan sevgili odası, mektepten koşarak gelip kapandığı dünyasıydı. Küçük kütüphanesini dolduran, duvardaki etajere sıralanan onun genç kafasını zenginleştiren kitaplar... Sera’nın sevimli yüzü senelerce bu binlerce sayfalara eğilmiş, zevkle ürpermiş, heyecanla sarsılmış, onların büyük dünyasında çocuk ruhunu geliştiren hazineler bulmuştu. Sonra başucundaki küçük radyosu, her gece onu dünyanın dört köşesinden topladığı melodilerle uyutmuştu. Etajerlerin üzerine, şuraya buraya kendi zevkine göre yerleştirdiği biblolar... En çok sevdiği, siyah kasketli, boynunda kırmızı mendil, oturmuş armoni çalan ve fıldır fıldır bakan bir haşarı çocuk gece lâmbasıydı. Radyosunun yanından ona hülyalı bir ışık yolladı. Sera, onun üstü açık armonisine sevdiği bir esans damlatınca lâmba ile ısınan koku, odanın havasına dağılırdı.

Leylâ, tozları alıp tertiplerken Sera ile kaynaşmış bu eşyalarda en ufak bir değişiklik yapmaya kıyamıyordu. Gözleri duvardaki büyütülmüş resme daldı. Sera’nın ilk tahsilini bitirdiği sene, ilk mektepler bayramında diplomasını Vekilin verişini gösteriyordu. Bu, on bir yaşında iki örgülü saçlarıyla okul üniforması içindeki tombul çocuk, Vekil onun elini sıkarken, başını önüne eğmiş, mahcup bir gülümseme ile sol eliyle de diplomasını alıyordu. Gazeteciler bu güzel pozu nasıl da yakalamışlardı! Seneler ne kadar çabuk geçmişti. Leylâ, kolej diploması alırken çekilen resmini de çerçeveletip onun yanına asmaya karar verdi. Sera’nın mektebi bitirme töreni, babasıyla annesi için hayatlarının en büyük zevki olmuştu. Hele hepsi diplomalarını alıp oturduktan sonra müdür, iftiharla bitiren dört genç kızın ismini tekrar okuyup takdim ederken onlardan biri olarak Sera’nın da ayağa kalkışı, her ikisinin de göğsünü nasıl heyecanla kabartmıştı!

Onun istediği şekilde seçtiği tahsili yapmasına nasıl mâni olabilirdi? Bağına taş basarak yollamaya karar vermişti. Gözlerinden yine yaşlar süzülmeğe başladı: “Ben ağlasam da sen güle güle git yavrum. Seni Allah korusun!” diye mırıldanarak iskemle üzerine atılmış elbiseleri kaldırdı. Dolabı yerleştirdi. Her taraf toplanmıştı. Leylâ divana oturarak Sera’nın götürmek için resim seçerek dağıttığı albümleri düzeltmeğe başladı. Bir tanecik kızının doğduğundanberi çıkan resimleri, mektep hâtıraları, on sekiz senelik hayatı tarih sıralarıyla tertiplenmişti. Altı aylık, gülen, el, çırpın bebek... Üç yaşında bebeğini öpen, ayısını kucaklıyan, kuzusuna sarılan tatlı çocuk... Okul üniforması içinde minicik birinci sınıf talebesi. Sonra beşinci sınıfın müsamere hâtıraları. Erzurum barlarında baş döndüren neş’esi, çevik küçük Sera. Çocuk piyeslerinin afacan kahramanı ve monoloğ okurken herkesi gülmekten katiltan şeytan kız. Sonra İngiliz mektebi. Beyaz blûzunun üstüne giydiği lâcivert askılı eteğin bir omuzuna, mektepte mükâfat olarak alınabilecek bütün şerit ve düğmelerin sıralanışı. Nihayet kolej toplantılarında, hele son sınıf partilerinde çekilmiş resimler. İlk balo, beyaz, mavi tuvaletlerle çıkmış kumral, şirin minyon bir genç kız... ve kepli mezuniyet resmi. Yüzünde pek uçuk belli belirsiz bir gülümseme ile tatlı bir kolej mezunu. Leylâ bu resmin eşini çerçeveletmiş piyanosunun üstüne koymuştu. Gözlerinden akan yaşları silerken albümleri de kapadı. Ayırdığı bazı resimleri kitapların önüne birer birer dizdi. İşte her tarafta Sera vardı. Fakat yine içindeki acı geçmiyor, onalara baktıkça ondan uzak olmanın âzabını daha kuvvetli

duyuyordu. Bütün bunların ne kıymeti vardı. Bir tanecik yavrusu uzaklardaydı şimdi... Vapur Marmara'da yol alıyordu. Üç, dört sene onun kumral başını göğsüne bastıramayacak, kadife yumuşaklığındaki taze, pembe yanaklarından öpemiyecekti.

Birden bu odadan kaçmak, içindeki hasreti bir kor yığını yapan hâtıralardan uzaklaşmak, kendini unutmak, büyük ve ilâhi bir kudretin içinde kaybolmak istedi. Salona nasıl koştuğunu, piyanosunu nasıl açtığını bilemedi. Düşünmeden çalışıyordu. San'at'ın büyük mucizesine sığınmıştı. Kendini Beethoven'ın o muazzam ve muhteşem dehâsının fırtınaları içinde buldu. Onun yer yer bir su damlası kadar hafifleyen sonra birden şaha kalkan, coşan köpüren dalgalarına kapılmış sürüklenip gidiyordu. Ne kadar zaman çaldığının farkında değildi. Sıcak gözyaşlarının yanaklarında kurduğunu hissetti. Biraz durdu. İçi zevkle, heyecanla doluydu. "Bahtiyar insanım!" diye düşündü. "Hiç olmazsa çalabiliyorum. Bu kudreti benden kimse alamaz!"

Onu, annesi piyanoya başlattığı zaman beş yaşındaydı. Bu aşk onda, o zamandan başlamıştı. Sonra senelerce kıymetli hocalardan ders almıştı. Ondaki kabiliyete herkes hayrandı. Küçücükten konserler vermeğe alıştırmışlardı. On beş yaşında iken verdiği bir konseri dinleyen piyanistler onu Fransa'ya göndermeleri için çok ısrar etmişlerdi. Fakat babası yalnız yollamıya cesaret edememişti. Ve Leylâ için piyano, bir gaye olmaktan çıkmıştı artık... Hele annesi de bir sene sonra ölüverince, hayatı büsbütün tadını kaybetmişti. Liseyi bitirdiği sene üvey annesiyle yaşamaya katlanamamak yüzünden hemen evlenmişti. Sonra Sera'cığın doğumu... Kendi hastalıklar, ev gâilesi, titiz bir anne hırçınlığıyla çocuğuyla meşgul olmuş, ona en büyük zevki veren piyanosuna pek az zaman bırakmıştı. Fakat içindeki aşkla her fırsatta ona koşmaktan kurtulamamıştı. Fransa'ya gidebilse, büyük üstadlarla çalışabilseydi, belki bugün memleketin tanınmış kıymetli piyanistlerinden biri olacaktı. Fakat ona mâni olmuşlar, kendisini her zaman yarım hissetmesine sebep olmuşlardı. İçinde düğümlemiş bu acıyla o, kızına bütün yolları açmıştı. Onun hayatta istediklerine erişebilmesi için her âzaba razıydı. Biraz sükûn bulur gibi oldu. Şopen'e başladı. Uzun, uzun çaldı. Onun tatlı musikisi içinde bütün varlığı dinleniyordu sanki...

Kulağına çok uzaktanmış gibi bir ses geldi:

-Harikasın Leylâ, diyordu. Şopen'i uzun zamandır bu kadar zevkle dinlemedim.

Başını çevirince kocasının arkadaşlarından Cavit'inkoltuklardan birinde oturduğunu gördü. Tabladaki söndürülmüş sigaralardan ve boş viski bardağından epeydir kendisini dinlemekte olduğunu anladı.

Hafifçe gülümsüyerek:

-Ne kadar dalmışım! dedi. Geldiğini hiç duymadım. Şerife seni pek sever. İkranda kusur etmez ama, soda ile fıstığı düşünememiş.

-İçmek isteyeceğim aklına bile gelmemiştir kadıncağızın. Kimse olmadığını söyleyince, sessizce bir koltuğa oturarak seni dinliyeceğimi söyledim. Sonra büfenin üstünde viskiyi gördüm. Soda, bardakta vardı. Seni dinlerken içmenin zevkine dayanamadım.

Leylâ acı acı güldü:

-Geçti artık! Dedi. Bir şey yapabilmek ümidi kalmadı. Fakat bu kadar çalabilmek de bugün içimdeki acıyı hafifletti. Bu, musiki dehâleriyle geçirdiğim bir iki saat hayatımın bu en üzüntülü gününe dayanabilmek imkânını verdi. San'atın hangi kolu olursa olsun insanın benliğine büyük bir kudret ilâve ettiğine bir kere daha inandım.

Cavit her zamanki gibi tatlı, yumuşak ona hayran bakarak:

-Düşüncelerin doğru, dedi. Yalnız bu kadar üzölmekte haksızsın! Kızın istediğın gibi en güzel bir şekilde tahsile gitti. Sevinmen lâzım. Kötümserliğın hiç yeri yok.

Leylâ:

-Şüphesiz öyle! dedi.

Taburenin üzerinde dönmüş ayak ayak üstüne atmış, ellerini dizinde kavuşturmuş dalğın düşünüyordu. Sonra birden:

-Fakat Cavit! dedi. Evlât ne demektir bilir misin? Ne olduğunu hiç düşündün mü?

Cavit, gülümsedi:

-Herhalde fena bir şey değil ki herkesin birkaç çocuğı var! Benim oğlumla kızım da yetişti. Anneleriyle beraber kalıyorlarama, her şeyleriyle meşğul oluyorum. Arada sırada onlarla arkadaşlık etmek hoşuma gidiyor.

-Doğru, hattâ çok güzel bir şey... İnsan iyi veya kötü evlâdiyle hayatına devam ediyor. Onunla yeniden doğuyoruz, bir daha dönmeyecek olan günlerimizi onunla tekrar yaşıyoruz. Bize yapılmasını istemiş olduğumuz, yapılmışsa veya yapılamamışsa her şeyi, onların hayat devrelerinde tazyik etmeğe çalışarak, aynı zevkleri, aynı heyecanları duyuyoruz. Hayatla hem kendi, hem de onların varlığında yaşıyor, savaşıyoruz. Onların benliğinde hayatımızı tekrar yaşamak... Hele bütün istediklerimizi onlara yapabilmışsek... Bu en büyük mutluluk ama, bunu ne kadar yapabiliriz!

Cavit yine o sakin hâliyle:

-Ne kadar yapabilirsek! dedi. Çocuklarımızın hayatımızda ne olduklarını ne güzel inceliyorsun! Yalnız her şeyi bir dert hâline sokmamalıyız Leylâ!

Leylâ, onu duymamış gibi devam etti:

-Evlât, insanın öyle bir parçası ki... Sevinciyle zevk, acısıyla da azap duyuyoruz. Bazan bildiğimiz halde onu ıstıraba götüren yoldan çeviremeyiz. O, bizim hükmedemediğimiz bir uzvumuz gibidir. İnançlarında, hareketlerinde kendi yaş ve görüşleri hâkimdir. Ona her düşüncemizi kabul ettiremeyiz. Fakat yanlış bir hareketi olursa acısını beraber çekeriz.

Cavit biraz sabırsız:

-İyi! Doğru! Tamamiyle seninle beraberim. Fakat artık bunları düşünmene lüzum yok! Kızın şimdiye kadar sana acı gelecek hiçbir şey yapmadı. Bugün de pek tabii olarak tahsile gitti. Bunu da en çok isteyen yine sendin...

-Evet, ben istedim ama, ayrılık kolay değil Cavit!

-Elbette! Seni çok iyi anlıyorum! Fakat buna kendini alıştırmam lâzım. Herkes mukadder olan hayatını yaşar. Her şeyi olduğu gibi görmeli. Zaten bütün bu üzüntülü düşünceler, henüz alışamadığın ayrılığın sende yarattığı kötümserlikten ileri geliyor. Bırak artık, bunların üstünde durma!

Sonra Leylâ'yı kolundan tutarak piyano iskemlesinden kaldırdı. Uzun kanapenin köşesine oturttu:

-İşte şöyle dinlen! Ve bütün bunları kafandan çıkar rica ederim!

Ve şakacı tavrıyla ilâve etti:

-Sizi neşelendirmek için ne ikram edeyim hanımefendi! Bir viski, bu üzücü düşünceleri sizden uzaklaştırır mı acaba?

Leylâ gülerek:

-Yoo... Teşekkür ederim. Bu saatte çay içmeği severim. Şerife şimdi hazırlamıştır bile... Şu zile basayım da...

Cavit hemen:

-Rica ederim, sen kalkma. Ben çağırırım. Yalnız müsaade edersen ben viskiyi tercih ederim.

-Tabii. Nasıl istersen. Yalnız Şerife'ye söyleyelim de dolaptan soğuk soda getirsin, büfeden de fıstık tabağını versin.

-Teşekkür ederim. Su ile içiyorum. Fıstığı da alabilirim. Yalnız senin çayını getirsin.

Diyerek zile bastı. Şerife elinde iki bardak çayla göründü. Leylâ'nın önündeki masaya bırakırken:

-Size kek de getireceğim, dedi. Öğle vakti de bir şey yemediniz.

Acının, üzüntünün içine verdiği yorgunluğu tatlı ılıklığıyla yudum yudum dinlendirecekmiş gibi çaydan başka bir şey istemiyordu. Yalnız:

-Getir, dedi. Cavit bey belki alır. Büfeden fıstık tabağını da ver...

Leylâ çayını içerken Cavit de bardağını onun önündeki masaya koyarak yanına oturdu:

-Ya! İşte böyle Leylâ, dedi. Kendini lüzumsuz üzüntülere kaptırıyorsun. Senin gibi neş'eli, canlı bir insanın böyle ye'se düşeceği hiç aklıma gelmezdi. Fakat o kadar tatlısın ki... Bu üzüntü bile yakışmış sana...

Leylâ biraz alayla:

Teşekkür ederim, çok nazıksın! Bütün arkadaşlarım beni sempatik bulurlar. Dostlarımdan pek şanslıyım.

Cavit şimdi gülmüyordu. İkinci viskiye başlamış olmanın verdiği cesaret ve coşkunun içindeydi:

-Hele arkadaşlarından pek çoklarının sana hayran olduklarına eminim...

Bir yudum viski daha alarak devam etti:

-Ve kimbilir benim bilmediğim ne kıymet verdiklerin vardır. Onlarla o kadar dolusun ki, benim hayranlığımın farkında bile değilsin, hayatında en ufak bir yerim bile yok!

-A! Cavit! Beni hâlâ anlamamışsın! Dostlarım, arkadaşlarım; erkek kadın daima bir bütün halinde benim içimdedirler. Sen de onların arasındasın tabii... Hepinizi severim. Sevmesem, onlar da benden hoşlanmasalar, dostluğumuz devam eder mi? Bence hepinizin ayrı, ayrı kıymetleriniz var...

Cavit biraz heyecanlı:

-Ne kadar safça konuşuyorsun! dedi. Senin gibi his ve heyecan dolu, sıcak bir kadının, hayatının dümdüz ve bomboş geçeceğine inanabileceğimi mi sanıyorsun?

Leylâ güldü. Şaşırmamıştı Cavit'in sözlerine... Onun iç âlemini tanımayanlardan birçokları, böyle vehimlere kapılmışlardı. Cavit ise kadınlarla flört fırsatını kaçırmıyanlardandı. Karısı da bu yüzden iki çocuğuyla ayrılmıştı ya... Her zaman, bir kadınla sadece arkadaş olunabileceğine inanamıyan çapkın erkeklerin şüpheli ruh hali içindeydi. Leylâ, onun bu düşüncelerini bilir ve kocasıyla konuşurlarken de tenkit ederdi. Ahmet "Aldırma... Cavit bu... Bazan edindiği böyle saçma fikirleri de vardır. Çevresindeki kadınların tesiri..." derdi. İşlerinin beraber oluşu sık ve teklifsiz görüşmelerini icap ettirmişti. Alışmışlardı ona. Ahmet, ondaki canlılığı, neş'eyi, gösterdiği yakınlığı severdi. Hele müşterek işlerinde çok başarılı idi. Cavit'i de Ahmet'in temiz, dürüst karakteri Leylâ'daki zarafet ve her kadında bulamadığı sadelik, derinlik, tabiiyet çekiyordu.

Evlerine her zaman gelişigüzel, teklifsizce gelip gitmesine, her zaman derin bir saygı ile Leylâ'ya hayranlığını göstermiş olmasına rağmen, Leylâ onun düşüncelerini bildiği için, iltifatlarını bir dostluk ve nezaket icabı olarak kabul ettiğini daima belirtmişti. Fakat şimdi anlıyordu ki hayranlık, artık dostluk hududunda durdurulamayacaktı. Cavit, onun neş'esi, canlı hareketlerini pek başarıyla tertiplediği müzik topluluklarını, san'ata düşkünlüğünü, bütün varlığının ifade ettiği mâna ile dümdüz yaşayışını uygun bulmamış, bu sade görüşü altında gizli bir hayat olabileceğini tasavvur etmiş, onu da kendi inançlarına göre düşünmeğe başlamıştı. "Bunu yapmamalıydı! Böyle olmamalıydı!" diye üzüldü Leylâ!... Yazık değil miydi dostluklarına, kocasıyla başardıkları o güzel işler... Neş'esi, arkadaşlıkları, Cavit'in bir his taşkınlığı uğruna berbat olup gitmeli miydi? "Durumu idare etmeli, ondaki yanlış fikirleri gidermeliyim..." diye düşündü.

-Hayatım hiç boş değil Cavit... Kocam var. Onu her zamandan çok seviyorum. Sonra kızım, bütün ümidim, neş'em...

-Sahi! diye bir kahkaha attı. Senelerdenberi bıkmadınız mı birbirinizden! Demek hayatınıza itiyat hâkim olmuş.

Leylâ, yine tatlı sükûnetiyle:

-Kocamı bilmem. Ne de olsa erkektir ama, benim hislerimde hiçbir değişiklik yok. Seneler onu daha iyi tanımama yardım etti. Tanidikça daha da çok sevdim. Bir başka aşk ve heyecan ihtiyacı duymuyorum.

Viskisinden birkaç yudum daha alarak Leylâ'ya biraz daha yaklaştı:

-Beni çıldırtmak için mi böyle konuşuyorsun!... dedi. Hayatında başka kimselerin olmadığını, sen istediğin için kabul etsem bile... Senin gibi bir kadın böyle yaşayabilir mi? Hayatımız geçiyor Leylâ! Yeni sevgiler, yeni heyecanlar lâzım! Bunlar senin benliğinin ihtiyacı. Rica ederim, beni anlamağa çalışın. Kadınla erkek arasında en güzel his, aşktır!

Leylâ gayet tabî ve samimî:

-Olabilir Cavit! Yalnız ben değişiklik ihtiyacı, yeni heyecanlar uğruna maceralara atılamam! Küçük, geçici sevdalar avutamaz beni. Senin düşündüğün gibi his ve heyecan dolu bir kadımsın. Fakat içimdeki susuzluğu hiçbir şeyin kandıramayacağını bilen bir kafam da var. Onun için sevda hislerimi kocama emanet ettim. Bir sürü geçici hevesin, ihtirasın peşinden koşmuyorum.

Cavit gülerek ona bakıyor:

-Güzel! Parlak düşünceler! Hislerin, mantığının önünde bir oyuncak olduktan sonra. Fakat inanmam bu düşüncelerin samimiyetine. Senin kadar duygulu, hayat ve canlılık dolu bir kadın...

-İyi ya Cavit... Bana, bu canlılığı, yaşama zevkini san'ata olan sevgim veriyor. İçim büyük eserlerin büyüdü dünyasında besleniyor. Benim olan ve daima benim olarak kalacak olan bir sevgilim var, piyanom! Onun için sana da hayatımdan dostluktan başka yer ayıramam. Hem iyi düşünürsen bunun kıymeti daha büyüktür. Ne çıkar! Birkaç ay, hattâ birkaç sene, heyecanla, ihtirasla sevişmek... ve günün birinde, büyük bir ruh bıkkınlığı içinde uzaklaşmak... Aşk öyledir, dostluğu da yer bitirir. Halbuki arkadaşlık anlaşması bütün ömrü boyunca insanı sürükler götürür. Süreksiz aşkların benliğimi doyuramayacağını bildiğim için onların yerine dostluğu ve san'atı koydum. Senin de kıymetli arkadaşlığını, küçük sevdana feda edemem.

-Sevdamın küçük olduğunu, süreksiz kalacağını ne biliyorsun Leylâ! Sen, benim bütün hayatımda seveceğim bir kadımsın!

-Sahi mi? diye bu sefer Leylâ bir kahkaha attı. Bunu kaç kadına, kaç defa söylediğini hatırlıyor musun?

Cavit üzgün ve sinirli:

-Hislerimle alay etmene tahammül edemem, dedi.

-Alay etmiyorum ki Cavit... Hattâ sevginden bahsettiğin anlarda çok samimi olduğuna da eminim. Fakat senden ziyade, aşktan aşka, heyecandan heyecana, biraz da menfaat duyguları karışmış sevdalarla koşa koşa yorulmuş olarak sana gelenlerde, büyük bir aşkın yaşatma kudreti olamazdı ki, sende de aynı hissi yaratabilsin... Bu, pek nadir insanların duyacağı ve duyuracağı büyük bir sevgidir zaten... Heyecanla, ihtirasla saman alevi gibi bir anda tutuşuveren gönüller bir anda da söner.

-Ben de, kimsede bulamadığımı sende bulacağımı biliyordum.

-Ama benim kimseye bir şey veremeyeceğimi de bilmen icap ederdi!

-Her zaman güzel konuşursun, dedi. Hele karşıdakini susturmak istediğin zaman...

Leylâ içinden “haklı!” diye düşündü. “Ona bir zaafım olsaydı, böyle konuşamazdım elbette.” Fakat içi, yıllardır öyle kuvvetli bir aşkla doluydu ki, başka kimseyi sevememişti, sevezdi de... Yine bir şeyle çalmak ihtiyacını duydu. Piyano iskemlesine oturup elini biraz tuşlarda gezdirdikten sonra Cavit’e döndü:

-Büyük aşklar, ihtiraslar, heyecanlar, hepsi bunun içinde her zaman aynı kudrette devam ediyor. San’at bitmiyen, tükenmiyen, en derin hislerin, hayallerin en sürekli sevgilerin dünyasıdır.

Cavit:

-Doğru Leylâcığım! dedi. Fakat bu başkalarının aşklarıyla avunmak demek değil midir?

-Belki de... Fakat daha ziyade onlarla beraber duymak, yaşamaktır. San’atta aradığım değişikliklerin hepsini buluyorum. Benliğim her an başka bir âlemde yaşıyor. Bu büyük sevda ile beslenen gönlüm, geçici heveslerin peşinden koşamaz ki... Ben aşkıyı san’ata, dostluğumu da insanlara verdim Cavit...

Çalmağa başladı. Bütün benliğiyle yine seslerin cennetine dalarken dışarıda bir kapı kapandı!...

Ek B.Fotoğraflar

Ek B1.Nur Tahsin'in Çocuk Hâli (Günsunan Bilge Arşivi)

Ek B2.Nur Tahsin'in Genç Hâli

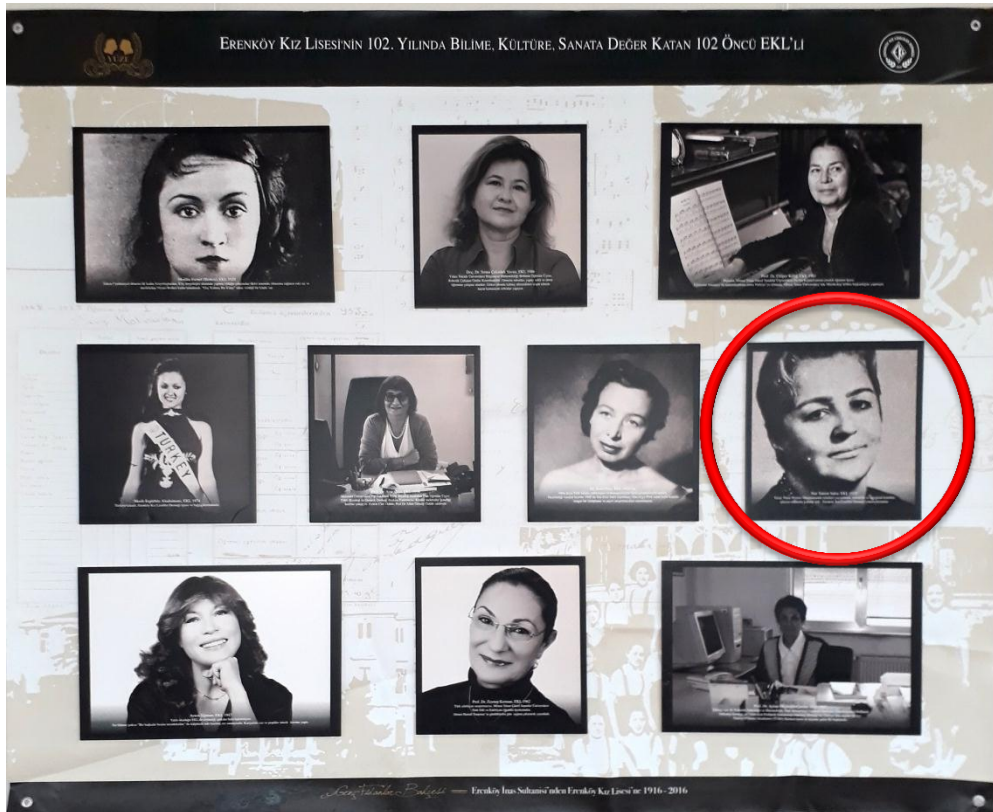
Ek B3.Nur Tahsin'in Orta Yaşlı Hâli

Ek B3.Nur Tahsin Salor ve Eşi Hüseyin İbrahim Salor (Günsunan Bilge Arşivi)

Ek B3.Erenköy Kız Liseliler Derneği'nin Düzenlediği "102 Öncü Erenköy Kız Liseli" Sergisinde Nur Tahsin Salor

EK B4.Nur Tahsin Salor'un Aile Mezarlığı

Ek B5.Nur Tahsin Salor'un Mezarı

Ek C.Belgeler

Ek C1.Nur Tahsin'e Ait Pasaportun Birinci Sayfası (Günsunan Bilge Arşivi)

PASAPORT PASSEPORT PASSPORT	
TÜRKİYE CUMHURİYETİ REPUBLIQUE DE TURQUIE REPUBLIC OF TURKEY	
32378	155187
Pasaport No su No de passeport No. of the passport	TR-A-N:896103
Hâmilinin adı Nom du porteur Name of the holder	Soyadı SALOR Öz adı HATICE NURU MELAHAT
Refakatindeki aşı Accompagné de sa femme Accompanied by his Wife	
ve et de and	çocukları enfants children
TABİİYETİ NATIONALITE NATIONALITY	

Ek C2.Nur Tahsin'e Ait Pasaportun İkinci Sayfası (Günsunan Bilge Arşivi)

- 2 -	
HÜVİYET VE EŞKÂLİ SIGNALEMENT PERSONAL PARTICULARS	
EŞİ-FEMME-WIFE	
Mesleği Profession Profession	ISTANBUL
Doğum yeri ve tarihi Lieu et date de naissance Place and date of birth	1908
İkametgâhi Domicile Domicile	ISTANBUL
Yüzü Visage Facial features	KUMRAL CHATAIN
Göz rengi Couleur des yeux Colour of eyes	SİYAH NOIR
Saç rengi Couleur des cheveux Colour of hair	KUMRAL CHATAIN
Husulî alâmetleri Signes particuliers Special marks	NORMALE
ÇOCUKLARI - ENFANT - CHILDREN	
Yaşı	Cinsiyeti

Ek C3.EKL 1928-1929 Mezunları (Erenköy Kız Liseliler Derneği Arşivi)

67 Leman Sevket	479 Sabiha Cemal
92 İsmet Süleyman	514 Macide Kemal
94 Sadiye Hakkı	515 Raife Kemal
114 Melâhat Kemal	568 Rana Salih
167 Selma Fuat	1929 — 1930
168 Pakize Abdullah	FEN
210 Sabiha Hasan	25 Zekiye Kadri
308 Cavide Lütfü	62 Belkıs Akif
490 Züheyre Nahit	EDEBİYAT
1928 — 1929	4 Rahime Arif
FEN	5 Nevin İhsan
8 Melâhat Lütfü	7 Meliha Mehmet
15 Belkıs Mustafa	12 Semiha Ferit
145 Afife İzzet	16 İhsan Hasan
518 Hürriyet İbrahim	19 Advıye Faik
EDEBİYAT	21 Adalet İbrahim
1 Nerime Raşit	22 Hidayet Ahmet
3 Tashan Hamit	30 Melâhat İbrahim
14 Nur Melâhat Tahsin	33 Sabahat Hüsnü
34 Fethiye Hüsnü	40 Hayrûnisa İhsan
35 Düriye İbrahim	44 Meserret Cevdet
50 Neriman Akif	56 Fikret Yusuf
72 Naime Tevfik	73 Faize Celâl
83 Melâhat Behram	75 Vacide Mustafa
90 Semiha Fevzi	93 Faika Kerim
103 Gülizar Harun	95 Halide Şevki
142 Bihter Mehmet	106 Ertem Asım
157 Fikret İsmail	107 Perihan Akil
165 Meliha Abdurrahim	117 Ayşe Sıtkı
177 Mevhibe Suphi	128 Didar Nuri
185 Mediha Rıza	125 Sabiha Sırrı
242 Leman Cevat	130 Hatice Faik
249 Nevres Bekir	154 Remziye Salih
250 Remziye Süleyman	218 Süreyya Sadık
251 Münevver Yusuf	228 Ruhsar Sami
282 Hatice Abdülkadir	247 Nadide İbrahim
321 Şefika Cemal	312 Edibe Ziya
358 Makbule Ziya	376 Macide Nurettin
10 Mahire Ferhat	381 Münire Talât
13 Emine Sıtkı	53 Hatice Hüseyin
20 Madelet Ömer	81 Semiha Asım
39 Meliha Baha	121 Neriman Osman
143 Saniye Mehmet	150 Nezihe Hakkı
187 İclâl Hilmi	166 Hikmet Hâlıl
265 Güher Suzi	180 Meliha Hilmi
292 Mevrute Şevket	184 Nezihe Tevfik
324 Sıdika Tahir	204 Kadriye Mehmet
377 Güzin Osman	317 Fakihe Osman
	332 Haslet İsmail

Ek C4.Hüseyin İbrahim Salor'un Vefatına Dair 12 Şubat 1967 Tarihli Gazete İlâmı (Cumhuriyet)

VEFAT

Merhum İbrahim Hakkı ve Gülşüm Salor'un oğulları Nur Melâhat Salor'un eşi, Günsinan Bilge'nin babası, emekli General Muhittin Salor'un kardeşi, Nahid Pekcan, Hamid Pekcan'ın eniştereli, Müzeyyen Salor, Nuriye, Velittin, Neriman Kılıçlı, Leman Gülen'in dayıları, Ömer Fethi, Ertuğrul, Ayhan, Feriha Salor'un amcaları, Ömer Bilge'nin kayınpederi, Feyha Akbay, Tunç Pekcan'ın eniştereli Beyoğlu Belediye Hastahanesi emekli Başhekimi

Dahiliye Mütchassısı Dr.

Hüseyin İbrahim Salor

10.2.1967 tarihinde vefat etmiştir. Cenazesi 12.2.1967 Pazar günü (bugün) Beyoğlu Belediye Hastanesinde yapılacak töreni müteakip Şişli caminde öğle namazı kılınarak Zincirlikuyu kabristanındaki ebedi istirahatgâhına tevdi edilecektir.

Ailesi

Cumhuriyet — 1522

1964 HAZİRAN BÜLTENİ

Aylık çalışmalar:

1 — Haziran yemeğimiz 6/6/1964 Cumartesi günü saat 13.30 da Yeniköy'de Boğaziçi Turistik lokantasındadır. Bir kişi için 20 liradır. Arzu edenler her zamanki gibi misafir getirebilirler. Üyelerimiz, Boğaz'ın şahane manzaralı, nefis yemekli bu güzel lokalini pek sevdiklerini bildiğimizden yaz yemeklerimize buradan başlamak istedik. Memnun kalacaklarını ümit etmekteyiz. Takvim'den Yeniköy'e daima dolmuş olduğundan ayrıca bir vesait tedarikine lüzum görmedik.

2 — 26 Nisan Pazar günü Lisemiz, mezunlar günü tertiplenmiştir. Derneğimiz adına başkanımız Fethiye Karman, Yönetim Kurulu üyemiz Muazzez Başsipahi, yedek üyelerimizden Meral Uzhan iştirak etmişlerdir.

3 — Kongremiz 8/5/1964 Cuma günü Türk-Amerikan haberler merkezi toplantı salonunda yapılmıştır. Yönetim kurulumuz ibra edilmiş ve çalışmalarına devam edilmesine karar verilmiştir. Yalnız fazla meşguliyetlerinden dolayı çalışamayacaklarını ısrarla bildiren üyelerimiz Cavidan Tümerkan ve Hesna Humbaracı yerine Meral Bozkurt ve Nurten Güven seçilmişlerdir.

Nizamname gereğince yönetim kurulu üyelerimiz adince yedek üye seçilmesi icap ettiğinden üyeliklere: Zatiye Delibeyoğlu, Cavidan Tümerkan, Tomris Atikkan, Meral Uzhan, Nihal Ertuğ, Vecihe Kayacık, Saadet Bengi, Tomris Demir, Semiha İz seçilmişlerdir.

4 — Yönetim kurulumuz 13/5/1964 Çarşamba günü ilk toplantısında kendi aralarında görev bölümü yapmışlardır:

Fethiye Karman:	Başkan
Melâhat Vural:	İkinci Başkan ve Veznedar
Nur Tahsin Salor:	Yayın İşlerini Yöneten
Güher Gürener:	Muhasebe İşlerini Yönetenler
Belkis Bekiroğlu:	Eğlence ve Kermes İşlerini Yönetenler
Meral Bozkurt:	Okulumuz, Okul ve Aile Birliğiyle temasları yöneten
Nurten Güven:	Okulumuz, Okul ve Aile Birliğiyle temasları yöneten
Muazzez Başsipahi:	Okulumuz, Okul ve Aile Birliğiyle temasları yöneten
Semiha Omay:	Sekreter

Yönetim Kurulumuz, üyelerimize teşekkürler eder. Çalışmalarında ilgi ve yardımlarını bekler.

Sevgili Erenköylüler:

Bugün size Lise arkadaşlarımızdan Feriha Çetinkale'nin pek müşkül ve acı durumunu bildiriyoruz.

Belkemiğindeki bir tümörden dolayı iki ayağı da tutmayan bu talihsiz arkadaşımız dört senedir yerinde oturmaya mahkumdur. Eşini de çaresiz bir hastalıktan kaybeden arkadaşımıza, ilk tahsilini yaptıktan sonra okula gidemeyen, hasta annesi ve küçük kardeşiyle meşgul olmak mecburiyetinde kalan 15 yaşındaki kız bakmaktadır. Her yönden pek müşkül bir durumda olan bu alienin ağır yükü okumaya pek istekli olan fakat imkânsızlıklar içinde bulunan genç kızın omuzlarındadır.

Frayburg Üniversitesi Kliniğinde yapılacak bir ameliyatla .u hastalıktan kurtulabilecek olan bu arkadaşımızın durumu ile Cumhuriyet gazetesi ilgilenmiş ve yaptığı kampanya neticesinde Kadıköy Ziraat Bankasında açtırılan (5737) hesap numarasında 4.000 (Dört bin) T. L. toplanmıştır. Fakat bu ameliyat için 10.000 (On bin) T. L. na ihtiyaç olduğundan talihsiz arkadaşımız oturmaya mahkum olduğu köşesinde bütün ümitlerini insanların iyilik, şefkat duygularına bağlamış bu paranın toplanmasını beklemektedir.

Sevgili Erenköylüler:

Hiç şüphesiz ki bu acı durumu öğrenir öğrenmez bu talihsiz arkadaşımızın yardımına koşacaksınız. Öğrenci olduğunuz yıllarda pek sevdiğiniz okulunuzun güzel bahçesinde beraber gezip neşelendiğiniz bir arkadaşımızın bu gün oturmaya mahkum oluşu hepinizin yüreğini sızlatacaktır.

Erenköylüler arasındaki sevgi ve birlik kudretinin her çaresiz Erenköylüye yetişeceğinden eminiz. İçinizden gelen sevgi ve şefkatle Ziraat Bankasının her hangi bir subesine bu hesap n.marasına yatıracağınız en küçük para bu tarihiz yuvaya en büyük yardım olacaktır.

Erenköylülerden Haberler:

1923 lülar 18 Nisan 1964 Cumartesi Melâhat Vural'ın evinde toplanarak pek neşeli bir vakit geçirdiler.

2 Mayıs 1964 Cumartesi günü de Handan Pâker'in Vali konağı caddesindeki apartmanında toplandılar. İki güzel kızın da iştirak ederek annelerinin arkadaşlarına ikramlar ettikleri bu toplantı hepsi için pek zevkli oldu.

16 Mayıs 1964 Cumartesi günü de Avuka. Suat Hilmi'nin Çiftahavuzlardaki evinde toplanarak pek tatlı bir gün geçirdiler.

1929 lular 17 Nisan 1964 günü Âliye Köprülü'ye davetli idiler. Pek temiz bir ev hanımı olan Âliye'nin hazırladığı nefis çay sofrasında tatlı tatlı konuşarak güzel bir gün geçirdiler.

Ek C6.Dernek Merkez Yönetim Kurulu (Erenköy Kız Liseliler Derneği Arşivi)

**ERENKÖY KIZ LİSESİNİ BİTİRENLER DERNEĞİ
MERKEZ YÖNETİM KURULU**

Nur Tahsin Salor (1929)
2. Başkan

Av. Beraat Üngör
Derneğimizin kurucularından
ve Onursal Başkan

Melâhat Vural (1923)
Başkan

Nevin Batuk (1930)
Üye

Belkis Bekiroğlu (1929)
Üye

Güher Gürener (1929)
Üye

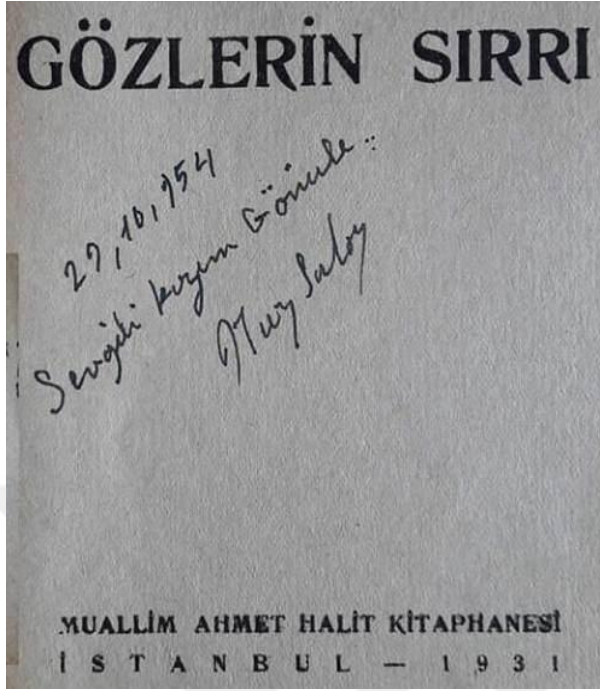
Ek C7.Nur Tahsin'in Derneğe Kayıt Belgesi (Erenköy Kız Liseliler Derneği Arşivi)

DERNEK ÜYE

Sahife No. 4

	Adı ve Soyadı	Baba adı	Anne adı	Uyruğu	DOĞUM		Üyelik kararının				
	Mur Salor	Hasan Tahsin	Emine Münire	T.c.	Yeri	Yılı	Tarih	No.			
İkametgâh adresi	İş adresi :	Mesleği	Yıllık aidat taahhüdü	DERNEKTE ALDIĞI GÖREVLER							
Çesniköy cad. Lotüs ap. 71-5 Nişantaşı	Yazar	Tel no.	Lira K.	Unvanı	Başlangıç tar.	Ayrılış tar.					
		TL. 1401350		Üye							
NÜFUS HÖVİYET KAYDI					CÜZDAN NO.						
Vilâyet	Kazası	Nahiye	Köyü - Mahalle	Sokak	Ev No.	Cilt No.	Sahife No.	Medeni hall			
Ünye					5	1	7	Devl			
DÜŞÜNCELER :					ÜYELİKTEN AYRILIŞ :						
<p style="font-size: 2em; color: blue;">Vefat</p>											
<p style="font-size: 1.5em;">İT ÜYE AIDATI TAHSİLATI</p>											
Taahhüt yılı (Taksitlere ayrılmış ayları)	Tahsilat mekubuzu		Tutarı	Taahhüt yılı (Taksitlere ayrılmış ayları)	Tahsilat mekubuzu		Tutarı	Taahhüt yılı (Taksitlere ayrılmış ayları)	Tahsilat mekubuzu		Tutarı
	Tarihi	No. su	Lira K.		Tarihi	No. su	Lira K.		Tarihi	No. su	Lira K.
1984-85	18.1.85	40	1.500-								
		25									
1986	21.2.86	13	1500								
1988	20.1.88	9/5	5000								
1988	20.1.88	9/53	5000								
1989	20.6.89	196283	10.000								
1990	20.4.90	196352	15.000								

Ek C8.Gözlerin Sırrı'nın Gönül Gökdoğan'a İmzalanmış Nüshası

Ek C9.Münire Pekcan'ın Vefatına Dair 12 Eylül 1965 Tarihli Gazete İlanı (Cumhuriyet)

EDERİYATÇILARIMIZI TANIYALIM ★

NUR TAHSİN SALUR

NUR Tahsin, 1910 da İstanbul'de doğdu. Babası istinaf ceza reislerinden merhum Hasan Tahsin beydir. İlk tahsilini, Bezmî-âlem lisesinin iptidai sınıflarında, orta tahsilini Çamlıca kız ortamektebinde ve Erenköy kız lisesinde ikmal ederek 1929 da liseden mezun oldu. Bayan Nur Tahsin Salur, doktor baya Hüseyin İbrahim Salur'un refikası bulunmaktadır.

Nuri Tahsin'in **Gözlerin sırrı** adlı «büyük hikâye» si, İstanbulda Milliyet gazetesinde tefrika edildikten sonra 1931 de 88 sayfadan ibaret bir kitap halinde intişar etmiştir. Bundan başka muhtelif gazete ve mecmualarda basılmış yazıları vardır. «On yedi yaş», «Mimis», «Bebek» başlıklı hikâyeleri bu cümledendir.

Gözlerin sırrı eserinde Nur Tahsin, hikâyesinin kahramanı olan Füsun'un İstanbulda, İzmirde ve Bursadaki hatıra defterinden almış bazı parçalarını naklettikten sonra hikâyesinin «son kısmı» nı kendi anlatır:

«Çirkin bir kız olan Füsun'un yalnız gözleri güzeldir ve iki genç ona âşıktır: Çocukluk arkadaşı Fahri Celâl ile dayızadesi Süha. Fahri Celâl on dört yaşına kadar Füsun ile âdeta nişanlı nazarile bakılırken, Fahri Celâlin annesi istemediği için bir daha böyle bir nişanlanmadan bahsedilmemiştir. Fahri Celâl, Avrupaya tahsile gidince Füsunla mektuplaşmak istiyor. Füsun ise cevap vermiyor. Füsun, babası öldükten sonra artık dayısının evinde kalıyor. Dayızadesi genç zabıt Süha, kendisini seviyor. Fakat Sühanın halini o, gülünç buluyor.

Fahri Celâl mimar olarak Avrupadan dönünce, Darülfünunu bitiren Füsun'un yine çocukluk arkadaşı Nazan'ın Tarabyadaki evlerinde bütün bu eski tanıdıklar buluyor ve görüşüyorlar.

Füsun, «Nerime Cavit» müsteariyle bir şiir mecmuası nesretmiştir. Fahri Celâl bu şiirleri beğeniyor. Fakat Füsun'un müstear adı olduğunu bilmiyor. Nazan ve diğer arkadaşları Kaya bunu bildikleri halde Füsun'un arzusu ile Fahri Celâlden saklıyorlar. Nazan'ın Tarabyadaki yalısında misafir iken bir sabah Fahri Celâl ve Füsun erken uyanmış bulunuyorlar ve sandal gezintisi yapıyorlar. Vaziyetlerinde, lâkaytliklerinde haklı olduklarını anlatarak birbirlerini ikna ediyorlar. Füsun, Fahri Celâlin kendini sevdiğini anlıyor. Fakat yine çirkinliği dolayısıyla sevmeyeceğini zannediyor. Bir yandan Nazan da Fahri Celâli seviyor. Şiir mecmuası sahibinin Füsun olduğunu Fahri Celâle söylemesi için Füsun'dan müsaade alıyor. Söylerse artık Fahri Celâl şiir sahibesini zihnen aramıyacaktır ve onun olacaktır. Bu vaziyet karşısında Füsun ümitsizliğe düşerek İzmirde Kaya'nın yanına gi-

M. Behçet Yazar

diyor. İzmirde iken Nazan, Füsun'a müstear ismin sırrını Fahri Celâle anlattığını, o da «Ne yazık, demek Füsunmuş!» dediğini bir mektupla bildiriyor. Bunun üzerine Bursada bulunan ve kendisini seven dayızadesi zabıt Süha'nın yanına gidiyor. Süha'yı mesut etmekle teselli bulacağına inanarak onunla evleniyor.

Halbuki, Fahri Celâlin izdivaç teklifi hakkındaki mektubu İzmirde o esnada gitmiş ve dönüp dolayarak Bursaya, evlendiklerinin ertesi gün-

Nur Tahsin Salur.

nü gelmiştir. Füsun, yaşlı gözlerle hatıra defterini de, Fahri Celâlin mektubunu da ateşe atıyor.

Mevzuunu hulâsa ettiğimiz bu kitabı ile görüyoruz ki, Nur Tahsin, «bir sinema filimi gibi yalnız renkten, hareketten, tesadüflerin yarattığı hâdiselerden ibaret bir roman değil, ruhlardaki hususiyetlerin sırlarını açan ve vaka ianesile hâdisenin kahramanını tanıtmaktan ziyade kahramanının ruhundan hâdiselerin düğümleri çözülebilen bir eser vücuda getirmek istemiştir». **Gözlerin sırrı**, bu itibarla Füsun ile Nazan'ın ve Fahri Celâl ile biraz Sühanın ruhlarında geçen bir aşk dramının tahlilidir. Bu tahlillerin hâdiselerin neticeye bağlanabileceği en son bir devre ve zamanın hududu içine sığdırılmış olması eserin her türlü sarsıntılardan süzülmuş bulunmasında esaslı bir âmil olmuştur. Muhiti, tabiatı, hattâ portreleri dahi birkaç çizgi ile belirtir bu hikâyede lüzumsuz sayılabilecek küçük bir tarihten, bir yer isminden, hattâ bir kelimeden dahi tam bir sanat itina ve sadakatı ile sakınılmıştır. Eserin kabında bile «roman» tâbiri hakkile esirgenerek «büyük hikâyeye» kaydı konulmuştur. Bu büyük hikâyesinin eda tarzına zevki inciten bir ihmâlin, taşannu veya tekkellün küçük bir

gölgesi düşmediği gibi nakledilen hayatın seyrinde de içtimâl veya ahlâki en küçük bir tesâmuh veya şâibenin izi dahi mevcut değildir. Bu, temiz ve seçkin bir yaşayıştır. Bu yaşayışta ne poker var, ne kokain, ne kabare var, ne alkol. Hatâ bir izdivacı basit bir çay ile kutlayan inançlı ve olgun insanlar görüyoruz. Bütün bu insanlar arasında karşılıklı saygı, samimiyet ve bağlılık duyguları, ciddiyet, takayyüt, nezahet ve tabilîk ve bilhassa ruh güzelliği hüküm sürer. İradede mantık ve itidal eserin bütün kahramanlarında bariz bir halde canlanır.

Füsun'un yüzü belki çirkindir, fakat hiç olmazsa gözleri güzeldir, aynı zamanda sanatkârdır, şairdir. Hodbin de değildir. Kendisi mesut olamasa bile, başkasını mesut etmek ister, kendi bedbahtlığına mal olsa bile Nazan'ın ve Süha'nın bahtiyarlıklarıyla avunur. Darülfünunu bitiren bu bayan aynı zamanda evine bağlı olmak isteyen mükemmel bir kadın tipidir.

Fahri Celâl de ileri bir insandır. Ruh güzelliği ve kemalini, yüz güzelliğine tercih edecek kadar metindir, sırrı saklamasını bildiği kadar gönlündeki aşkını dahi yıllarca muhafaza edecek bir kabiliyet ve kuvvettir. Nazan da tabiatı bakımından kışkanc olmakla beraber, arkadaşlık hukukuna da riayet eden bir insandır. Modaya, süse bağlılığı, arkadaşlarını, evini, allesini ihmâl ettirecek derecede değildir. Ve nihayet namuslu bir asker olan Süha, bütün sevgisine rağmen halazadesi Füsun'un saadeti mevzuubahs olunca kendini de feda etmekten çekinmeyen bir kemal örneğidir. Hulâsa bütün eserde canlanan bu faziletli hava, bir aydınlık halinde sezilir.

Herhangi bir tezin müdafaasını üzerine almayan ve hayatın normal ve iyi taraflarını yalnız yaşatan ve bunu yaparken sanattan, güzelliğinden ve iyilikten başka bir şey düşünen bu hikâyesile Nur Tahsin, Fransızların başlıca popülisite'lerinden André Thérive'in ve Léon Lemonnier'nin gerçekleştirmek istedikleri bir gayeye erişmiş bulunuyor. Hususile:

«Bizden daha çok ağlayan gözler karşısında gözyaşlarımızı sildiğimiz gibi, ancak bizden daha çok inliyen sesler, elemelerimizi, hicrîrıklarımızı bir an için dindirebilir.»

diyen Nur Tahsin, küll güzelliğine malik eserini insanî duygular bakımından dahi kemale ulaştırıyacağına şüphesizdir.

Bukadar vasıf ve meziyeti, yalnız bir hikâyesinde toplayabilecek olduktan sonra bu genç sanatkârimizden daima eser beklemeyle elbette hakkımız olacaktır.

M. Behçet Yazar

Ek C11. "Maskeli Balo" Başlıklı Hikâyenin Gelecek Sayıda Yayınlanacağına İlişkin 15 Şubat 1952 Tarihli Duyuru (Resimli Hikâyeler)

**Resimli
HİKÂYELELER**

Her ayın 1 inde ve
15 inde çıkar
Sayı: 17 — 15 Şubat 1952
Yıl: 1
İKİNCİ CİLD
Sahibi: Rağıp Sevki Yeşim—
İdarehanesi: İstanbul, Anka-
ra caddesi No: 37, İnci kat—
Basıldığı yer: Falk Senol mat-
baası—Telefon: 29025 — Ya-
za işlerini fiilen idare eden:
Arif Bayraktar

Nur Tahsin Salur

Nahid Sırrı Örik

* Hikâyeleriyle sevilen muharrirle-
rimizdendir. «Gözlerinin Sırrı» adlı
büyük hikâyesi, tefrika edildikten
sonra, kitap hâlinde intişar etmiş-
tir. Bundan başka, muhtelif gaze-
te ve mecmualarda da basılmış bir
hayli yazısı vardır. Bu meyanda,
«Onyediyen Yaş», «Mimi» ve «Bebek»
adlı hikâyeleri, bilhassa hoş giden-
ler arasındadır. Gelecek sayımızda,
onun bir hikâyesini bulacaksınız.

* Muhtelif gazete ve mecmualarda
makale, hikâye, fıkra ve roman tar-
zındaki yazıları, alâka görmüştür.
Kitap hâlindeki eserleri: «Kırmızı
ve Siyah», «Sanatkârlar», «Eve Dü-
şen Yıldırım», «Sönmiyen Ateş»,
«Muharrir», «Oyuncular» vesaire
dir. Aynı zamanda, değerli bir mü-
tercim olan Nahid Sırrının, çoğu
Fransızcadan olmak üzere, bir çok
klâsik tercümeleri de neşredilmiştir.

Ek C12.1 Mart 1952 Tarihinde Yayınlanan "Maskeli Balo" Başlıklı Hikâyenin Birlikte Sunulduğu Resim. (Resimli Hikâyeler)

**Ek C13.Nur Tahsin Salor'un El Yazısını ve İmzasını Gösteren Örnek Belge
(Erenköy Kız Liseliler Derneği Arşivi)**

10

- TL. 14.000,- -

Erenköy Kız Liseliler Derneğinden
Hasnete verilmiş üzere, ocak 1984,
ocak 1985, Aralık, Mayıs, Ekim, Temmuz, Ekim, Mayıs, Ekim
1985 ayları harisliği olan, aylık TL. 2000,-'lik
7 aylık TL. 14.000,- (Yalın On dört bin)
lika aldım. 28. 4. 85

Nur Salor. İ

**Ek C14.Nur Tahsin Salor'un Teşvikiye Caddesi'nde Yaşadığı Apartmanın
Bugünkü Hâli (Çekilme Tarihi:14.10.2018 – Nişantaşı / Şişli / İstanbul)**

ÖZGEÇMİŞ

1994 yılında Trabzon'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini orada tamamladıktan sonra 2012 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne yerleşti. 2016'da mezun olduğu okulun Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Edebiyatı Programı'nda yüksek lisans yapmaya hak kazandı.

